ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΝΑΤΑΛΙΑ ΚΟΤΣΑΚΗ

«ΕΞΑΓΩΓΕΣ - ΕΝΝΟΙΑ, ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ».

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΥΡΙΚΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι γενικώς αποδεκτό ότι οι εξαγωγές μιας χώρας διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην οικονομία μιας χώρας και για αυτό το λόγο χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε πως οι εξαγωγές αποτελούν το «κλειδί» για την αναθέρμανση της ελληνικής οικονομίας.

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τις εξαγωγές, την έννοια, τη σημασία και τη συμβολή αυτών στην Ελληνική οικονομία.

Ειδικότερα, αναλύονται τα εισαγωγικά-εξαγωγικά στοιχειά του ελληνικού εμπορίου και οι διαχρονικές μεταβολές του ελληνικού εμπορικού ισοζυγίου. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι διαχρονικές μεταβολές και τα στατιστικά στοιχεία για τις χώρες της ευρωζώνης.

Παρατηρείται λεπτομερώς η περίπτωση της Ελλάδας και αποδεικνύεται πως η άποψη που κυριαρχεί (και αποτελεί κομμάτι της πολιτικής από την Τρόικα) για τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας μέσω μείωσης του κόστους εργασίας είναι λανθασμένη.

Το επιχείρημα που προβάλλεται για αυτήν την άποψη είναι ότι η συρρίκνωση του κόστους αυτού θα οδηγήσει σε μείωση των τιμών στα εξαγώγιμα αγαθά, αυξάνοντας τη ζήτησή τους.

Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν υποστηρίζεται από τα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα.

Η πρόταση που γίνεται είναι ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την προώθηση επενδύσεων, την αντιμετώπιση της τεχνολογικής υστέρησης και την ενίσχυση των κλάδων της οικονομίας που εμφανίζουν μια δυναμική στις παγκόσμιες αγορές.

Οι φορείς χάραξης πολιτικής στην Ελλάδα πρέπει να σταματήσουν την προώθηση της απορρύθμισης της αγοράς εργασίας, που θα οδηγήσει σε συρρίκνωση των μισθών και να επικεντρωθούν στη διαδικασία υποκατάστασης των εισαγωγών μέσω επενδύσεων σε κλάδους όπου υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες για ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής.

Για την υλοποίηση των επενδύσεων χρειάζεται να αξιοποιηθούν οι χρηματοδοτήσεις καθώς έμφαση χρειάζεται να δοθεί στη θεσμοθέτηση αποτελεσματικών δομών συγκριτικά με τις ήδη υπάρχουσες, στη διαμόρφωση των αναγκαίων κινήτρων και στην απλοποίηση των διαδικασιών παρακολούθησης και ελέγχου.

ABSTRACT

It is generally accepted that a country's exports play a very important role in a country's economy and therefore deserve special attention. So we could say that exports are the "key" for the revival of the Greek economy.

This paper deals with exports, their meaning, their importance and their contribution to the Greek economy.

In particular, the import-export figures of Greek trade and the changes in the Greek trade balance over time are analyzed. Below are the longitudinal changes and statistics for euro area countries.

Greece's case is very detailed and it turns out that the prevailing view (and part of the Troika policy) of improving Greece's trade balance by reducing labor costs is wrong.

The argument put forward in this regard is that shrinking this cost will lead to lower prices for exported goods, increasing their demand.

However, this is not supported by the available empirical data.

The proposal is an integrated plan to promote investment, tackle technological hurdles and strengthen the sectors of the economy that have a dynamic in global markets.

Policymakers in Greece must stop promoting the deregulation of the labor market, leading to a contraction of wages and to focus on the process of substitution of imports through investments in sectors where there is considerable potential to boost domestic production.

Funding needs to be used to implement the investments, as the emphasis needs to be on institutionalizing effective structures as compared to existing ones, on developing the necessary incentives and on simplifying monitoring and control procedures.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΠΙΝΑΚΕΣ 5

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1Ο:ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 9

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ (ΕΛΛΕΙΜΜΑ - ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ) 9

1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ-ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 13

1.3. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2Ο: ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ 22

2.1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 22

2.2. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ 25

2.3. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ 29

2.4. ΕΞΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ 30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο: ΈΝΤΥΠΑ – ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΑ 39

3.1. ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ 39

3.2. ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΦΟΡΤΩΣΗΣ 39

3.3. ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΚΥΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ 40

3.4. ΈΝΤΥΠΑ - ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΑ 41

3.5. ΦΟΡΤΩΣΗ – ΈΚΔΟΣΗ ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΗΣ 41

3.6. ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΕΞΑΓΩΓΗΣ 43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4Ο: ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ 52

4.1. ΕΠΑΝΕΞΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ 52

4.2. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΗ (FACON) 53

4.3. ΕΠΑΝΕΙΣΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ ΕΞΑΓΧΘΕΝΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ 54

4.4. ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΩΤΩΝ ΥΛΩΝ ΣΕ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ 54

4.5. ΕΞΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ ΠΡΟΣ ΜΙΣΘΩΣΗ 54

4.6. ΕΞΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΕΙΣΑΓΩΓΗ 55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5Ο: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕ ΧΩΡΕΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ 57

5.1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ 57

5.2. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ 59

5.3. ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ 61

5.4. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ – ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ 79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6Ο: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 88

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 98

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 100

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1. Ελληνικές Εξαγωγές από το 1960 έως 1980 σε εκατομμύρια δολάρια. 15

Διάγραμμα 2. Ελληνικές εμπορικές εισαγωγές 2005-2015 22

Διάγραμμα 3. Ελληνικές εμπορικές εξαγωγές 2005-2015 23

Διάγραμμα 4. Εμπορικό ισοζύγιο 2005-2015 24

Διάγραμμα 5. Αναλυτικότερο διάγραμμα για το ελληνικό εμπορικό ισοζύγιο 28

Διάγραμμα 6. Στοιχεία εισαγωγών ανά κατηγορία 29

Διάγραμμα 7. Εμπορικό ισοζύγιο για της χώρες της Ευρωζώνης 58

Διάγραμμα 8. Βάρη στους δείκτες ΣΣΙ-19 που βασίζονται σε διαφορετικές περιόδους αναφοράς 68

Διάγραμμα 9. Διαγραμματική απεικόνιση της συνάρτησης κατανάλωσης 70

Διάγραμμα 10. Κατά κεφαλήν ιδιωτική κατανάλωση στην Ελλάδα ως προς το αντίστοιχο μέγεθος των χωρών της ΕΕ – 15 (%) 75

Διάγραμμα 11. Ισοζύγια εξωτερικού τομέα 78

Διάγραμμα 12. Σχετικός λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές και σχετικό μοναδιαίο κόστος εργασίας (σε σύγκριση με την ΕΕ-15), Ελλάδα, 1960-2011 89

Διάγραμμα 13. Λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές και σχετικό μοναδιαίο κόστος εργασίας (σε σύγκριση με τις υπόλοιπες από τις 36 βιομηχανοποιημένες χώρες), μέση ετήσια ποσοστιαία (%) μεταβολή, 36 βιομηχανοποιημένες χώρες, 1995-2011 90

Διάγραμμα 14. Λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές και δαπάνες για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, ΕΕ-15 (εκτός Λουξεμβούργου), 1995-2010 (μέσος όρος) 92

Διάγραμμα 15. Λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία των βιομηχανικών αγαθών υψηλής και μέσης προς υψηλής τεχνολογίας ως ποσοστό (%) της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, ΕΕ-15 (εκτός Λουξεμβούργου), 1995-2009 (μέσος όρος) 93

Διάγραμμα 16. Μεταβολή στα ελληνικά μερίδια αγοράς και μέση ετήσια ποσοστιαία (%) μεταβολή των εξαγωγών παγκοσμίως σε σύγκριση με το σύνολο, επιλεγμένοι κλάδοι, 2007-2011 94

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. Εξωτερικό εμπόριο αγαθών της ζώνης του ευρώ 62

Πίνακας 2. Εξωτερικό εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών της ζώνης του ευρώ το 2012 (μερίδιο επί των συνολικών ως ποσοστό) 63

Πίνακας 3. Βάρος εμπορίου που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των ΣΣΙ του ευρώ (προσαρμοσμένο για τις επιπτώσεις στην τρίτη αγορά) (2007-2009, εκατοστιαίες μονάδες) 65

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εξαγωγές αποτελούν το «κλειδί» για την αναθέρμανση της ελληνικής οικονομίας. Με δεδομένη την αδυναμία της εγχώριας αγοράς να καλύψει την προσφορά, οι ελληνικές επιχειρήσεις καλούνται να αξιοποιήσουν την ανάκαμψη του διεθνούς εμπορίου (πρόβλεψη για 3,7% αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2014, σύμφωνα με το ΔΝΤ), ενισχύοντας την δραστηριότητά τους σε νέες αγορές και κλάδους που έχουν δυναμική. Το διάστημα 2009-2013, μέσα σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης, οι ελληνικές εξαγωγές αυξήθηκαν συνολικά κατά 56,3% (με πετρελαιοειδή) και 18% (χωρίς πετρελαιοειδή), επενδύοντας στη διαφοροποίηση των αγορών – στόχων, αφού στο ίδιο διάστημα η ύφεση στην Ευρωζώνη – που αποτελεί τον βασικότερο εμπορικό εταίρο της χώρας – δεν έδειχνε σημάδια βελτίωσης. Σημαντικό ρόλο έπαιξε η αύξηση στις εξαγωγές πετρελαιοειδών, ως αποτέλεσμα της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας διύλισης αργού πετρελαίου της χώρας μας, μετά από μια περίοδο έντονης επενδυτικής δραστηριότητας (2008-10). Ταυτόχρονα, με την πτώση των εισαγωγών το ίδιο διάστημα, το εμπορικό έλλειμμα βελτιώθηκε συνολικά κατά 43%, ενώ σε αξία το 2013 διαμορφώθηκε σε €19,3 δις.

Ωστόσο, από τον Δεκέμβριο 2012 και έπειτα ξεκίνησε μια κάμψη της ανοδικής πορείας των ελληνικών εξαγωγών με μικρές διακυμάνσεις, ενώ από τον Οκτώβριο 2013 μέχρι και τον Μάρτιο 2014 η πορεία των εξαγωγών μας είναι καθοδική. Αυτό, σε συνδυασμό με την εκ νέου άνοδο των ελληνικών εισαγωγών είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του εμπορικού ελλείμματος κατά 3,4% το α’ τρίμηνο 2014 σε ετήσια βάση, όταν σε αξία υπολογίζεται σε €5,4 δις. Στο διάγραμμα 1 αποτυπώνεται η πορεία των ελληνικών εξαγωγών ανά τρίμηνο από το 2009 μέχρι και το α’ τρίμηνο 2014, με και χωρίς πετρελαιοειδή, ενώ γίνεται εμφανής η συνεισφορά των πετρελαιοειδών στην συνολική άνοδο των ελληνικών εξαγωγών στο υπό εξέταση διάστημα. Στο διάγραμμα 2 αποτυπώνεται η διαχρονική πορεία του εμπορικού ελλείμματος, συγκεκριμένα η σημαντική βελτίωση μέχρι και το α’ τρίμηνο 2013 και έκτοτε η επιδείνωσή του.

Η μεγάλη άνοδος των ελληνικών εξαγωγών μέσα στην οικονομική ύφεση σηματοδοτήθηκε από την άνοδο των εξαγωγών πετρελαιοειδών. Εμφανίστηκαν νέες αγορές στους βασικούς εταίρους της χώρας μας, όπως το Γιβραλτάρ, η Λιβύη, ο Λίβανος, η Σιγκαπούρη, ενώ αγορές, όπως η Τουρκία, αναδείχθηκαν στις πρώτες

θέσεις των εξαγωγικών μας εταίρων. Κυρίως από τα μέσα του 2011 και μετά οι συνθήκες αντιστρέφονται και η ΕΕ παύει να αποτελεί τον βασικότερο εμπορικό μας εταίρο.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι να αξιολογηθεί η δυνατότητα εξαγωγής των προϊόντων και των υπηρεσιών μας στις αγορές του εξωτερικού. Η πιο κοινή προσέγγιση είναι να εξεταστεί η επιτυχία των προϊόντων μας στην εσωτερική αγορά. Εάν η επιχείρησή μας πετυχαίνει να πουλάει στην εσωτερική αγορά, υπάρχει μια καλή πιθανότητα ότι θα πετύχει να πουλάει και στις αγορές του εξωτερικού, τουλάχιστον σε εκείνες όπου υπάρχουν παρόμοιες ανάγκες και οι συνθήκες.

Ένας άλλος τρόπος για να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε τη δυνατότητα της επιχείρησής μας στην εξαγωγή είναι με την εξέταση των μοναδικών ή σημαντικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του προϊόντος μας. Εάν αυτά τα χαρακτηριστικά είναι δύσκολο να αναπαραχθούν (αντιγραφούν) στο εξωτερικό, τότε είναι πιθανό ότι θα είστε επιτυχείς στην εξωτερική αγορά. Ένα μοναδικό προϊόν μπορεί να έχει χαμηλό ανταγωνισμό και η ζήτησή του να είναι αρκετά υψηλή.

Τέλος, το προϊόν μας μπορεί να έχει τη δυνατότητα εξαγωγής ακόμα κι αν υπάρχουν μειωμένες πωλήσεις στην Ελληνική αγορά. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν ένα προϊόν στην Ελληνική αγορά έχει μειωμένες πωλήσεις λόγω του ότι είναι υψηλής τεχνολογίας και δεν είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί ευρέως (θέμα υψηλού κόστους ή χαμηλών σημερινών δυνατοτήτων) αλλά στις πιο σύγχρονες τεχνολογικά αγορές θα μπορέσει να προχωρήσει αφού θα υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες. Επίσης στην αντίθετη περίπτωση όταν ένα προϊόν έχει κάνει τον κύκλο του στην Ελληνική αγορά και έχει πλέον ξεπεραστεί τεχνολογικά από τον ανταγωνισμό, θα μπορέσει ίσως να έχει μια εκπληκτικά υγιή ζήτηση σε κάποιες αγορές του εξωτερικού που για τους ίδιους λόγους (θέμα υψηλού κόστους ή χαμηλών σημερινών δυνατοτήτων) δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα μοντέρνα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας.

Στο ισοζύγιο αγαθών καταγράφονται οι συναλλαγές σε αγαθά (εισαγωγές/εξαγωγές), των οποίων η κυριότητα αλλάζει μεταξύ ενός κατοίκου και μη κατοίκου. Επιπλέον, στο ισοζύγιο αγαθών καταχωρίζονται οι τριγωνικές συναλλαγές και η αξία των αγαθών για τον εφοδιασμό πλοίων και αεροπλάνων. Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία της 6ης έκδοσης του εγχειριδίου του ΔΝΤ για το Ισοζύγιο Πληρωμών,

οι αξίες της επεξεργασίας και της επισκευής αγαθών αναταξινομούνται από τα αγαθά στις υπηρεσίες.

Από το μήνα αναφοράς Ιούλιο 2015, η Τράπεζα της Ελλάδος προχωρά σε μια σημαντική αλλαγή της μεθοδολογίας κατάρτισης του Ισοζυγίου Πληρωμών, με τη χρήση των στατιστικών εξωτερικού εμπορίου της ΕΛΣΤΑΤ στη θέση των στοιχείων διακανονισμού τραπεζικών συναλλαγών (settlements data), που χρησιμοποιούνταν έως και τον Ιούνιο του 2015. Με τη νέα μεθοδολογία, τα στοιχεία του ισοζυγίου αγαθών θα αντικατοπτρίζουν τελωνειακά ή άλλα διοικητικά στοιχεία, όπως αυτά συλλέγονται ή εκτιμώνται από την ΕΛΣΤΑΤ. Η υιοθέτηση της νέας πηγής στοιχείων εφαρμόζεται αναδρομικά από τον Ιανουάριο του 2002, περίοδο για την οποία θα είναι διαθέσιμα ιστορικά στοιχεία.

Οι στατιστικές εξωτερικού εμπορίου της ΕΛΣΤΑΤ περιλαμβάνουν: πρώτον, τις στατιστικές εισαγωγών και εξαγωγών από και προς τρίτες χώρες εκτός ΕΕ (Extrastat), οι οποίες συγκεντρώνονται από τα τελωνεία μέσω του Ενιαίου Διοικητικού Εντύπου και δεύτερον, τις στατιστικές ενδοκοινοτικού εμπορίου (Intrastat), οι οποίες συγκεντρώνονται μέσω του ειδικού εντύπου που αποστέλλουν οι επιχειρήσεις (δήλωση Intrastat).

Η αξία των εξαγωγών, στις στατιστικές εξωτερικού εμπορίου της ΕΛΣΤΑΤ, αναγγέλλεται σε όρους FOB (Free on Board), ενώ η αξία των εισαγωγών σε όρους CIF (Cost, Insurance, Freight). Δεδομένου ότι η αναγγελία τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών στο ισοζύγιο πληρωμών γίνεται σε όρους FOB, η Τράπεζα της Ελλάδος μετατρέπει τις εισαγωγές σε αξία FOB, εφαρμόζοντας ένα σταθερό συντελεστή μετατροπής CIF/FOB ύψους 5% (δηλαδή FOB = CIF*(1-0.05)) και η διαφορά που προκύπτει κατανέμεται στις μεταφορικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες κατά τα 4/5 και 1/5 αντιστοίχως.

Επίσης, στις εισαγωγές αγαθών, κατά την κατάρτιση του ισοζυγίου αγαθών (όπως και στην κατάρτιση των Εθνικών Λογαριασμών) περιλαμβάνεται η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για το λαθρεμπόριο αγαθών, η οποία ανέρχεται σε 1,5 δισεκ. ευρώ ετησίως. Τέλος, επισημαίνεται ότι η καταγραφή των εισαγωγών (αγορών) και εξαγωγών (πωλήσεων) πλοίων στο ισοζύγιο αγαθών θα συνεχίσει να βασίζεται στα στοιχεία που συλλέγει η Τράπεζα της Ελλάδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο:Εισαγωγικά και προσδιοριστικά στοιχεία

1.1. Ορισμός εμπορικού ισοζυγίου (έλλειμμα - πλεόνασμα)

Καμία χώρα στο κόσμο δεν έχει καταφέρει να είναι επαρκείς δηλαδή να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες ώστε να καλύπτει τις ανάγκες της. Οι παγκοσμιοποίηση των αγορών και η ελευθερία διακινήσεις αγαθών, υπηρεσιών και ανθρωπίνου δυναμικού, όλες οι χώρες καταναλώνουν αγαθά και υπηρεσίες που προέρχονται από άλλες χώρες.

Με την δεδομένη την ανεπάρκεια των αγαθών και υπηρεσιών για όλες τις οικονομίες του κόσμου είναι επιτακτική ανάγκη να ανταλλάσουν προϊόντα και υπηρεσίες. Στην περίπτωση πλεονασματικών μονάδων που πωλούνταν σε άλλα κράτη αυτές καλούνται ως εξαγωγές και στην περίπτωση αγοράς μονάδων από άλλες χώρες αυτές καλούνται εισαγωγές για μια χώρα. Αν από τις καθαρές εξαγωγές, δηλαδή το σύνολο των εξαγωγών ενός κράτους, αν αφαιρεθεί τον σύνολο των εισαγωγών, αυτό που θα προκύψει ως αποτέλεσμα διαδραματίζει ένα πολύ σημαντικό ρολό στο προσδιορισμό και την ταυτότητα του ΑΕΠ για ένα κράτος, επέκταση αυτού είναι το κρατικό χρέος και τα ελλείμματα που αυτό γεννά.

Οι καθαρές εξαγωγές καθορίζουν και την δυνατότητα επέκτασης και ανάπτυξης μια οικονομίας, μέσα από την παραγωγής των προϊόντων που θα εξαχθούν και θα καταναλωθούν από άλλες χώρες. Ένας από τους στόχους, ο οποίος και επετεύχθη μέσω της παγκοσμιοποίησης ήταν η αύξηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των χωρών, στοιχειό που μετάτρεψε τις οικονομίες των χωρών αυτών σε όλο και πιο εξαρτημένες, από εξωτερικούς παράγοντες. Αρκετές είναι οι εταιρείες που έχουν μεταφέρει τα εργοστάσια τους σε μικρές χώρες της Ασίας προκειμένου να συναρμολογούν εκεί τα προϊόντα τους, εξαιτίας του χαμηλού εργατικού κόστους, ακόμα στην Ελλάδα την περίοδο της κρίσης έντονο είναι το φαινόμενο ελληνικές επιχειρήσεις να μεταφέρονται στην βαλκανικές χώρες για να αποκτήσουν τόσο φτηνότερο εργατικό δυναμική όσο και καλύτερο φορολογικό καθεστώς. Τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν ένδειξη μεγαλύτερου βαθμού εξειδίκευση και κατά συνέπεια αύξησης των εξαγωγών αλλά και των εισαγωγών κάνοντας το εμπορικό ισοζύγιο

ελαφρώς θετικό σε αυτές τις χώρες. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Benjamin Franklin «Κανένα έθνος δεν καταστράφηκε ποτέ εξαιτίας του εμπορίου». Ωστόσο η μετακίνηση των αγαθών έχει ως αποτέλεσμα και την μεταφορά κεφαλαίων. Για κάθε κατανάλωση ενός εισαγόμενου προϊόντος τα χρήματα τα οποία δαπανούνται για την απόκτηση του εισπράττονται από την επιχείρηση του εξωτερικού στην οποία παραριχθεί, που μεταφράζεται σε εκροή κεφαλαίων. Ανάλογη είναι και η περίπτωση να υπάρχει εισροή κεφαλαίων και πόρων όταν τα προϊόντα που παράγονται σε ένα κράτος να χρησιμοποιούνται και καταναλώνονται σε χώρες του εξωτερικού.

Στην περίπτωση χωρών με ελλείμματα το βασικό ζήτημα είναι να προσδιοριστούν οι παράγοντες που τα προκαλούν. Πάνω στο ζήτημα έχουν γραφτεί και αναλυθεί πολλά στοιχεία από την επιστημονική κοινότητα και υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία, ώστε επιβάλλεται να γίνουν προσπάθειες μείωσής τους για καλύτερες οικονομικές επιδόσεις των χωρών που τα εμφανίζουν. Τα αποτελέσματα των μελετών αυτών προσδιορίζουν αυτούς τους παρόντες τόσο σε εγχώριους, διεθνείς πολιτικούς και θεσμικούς παράγοντες που επηρεάζουν τα αποτελέσματα του προϋπολογισμού για ένα ελλειμματικό κράτος. Οι βιβλιογραφία αναφέρει σε αυτούς τους παράγοντες την σύνθεση της κυβέρνησης στην εκάστοτε χώρα, τη διάρκεια ζωής της, την σταθερότητά της όπως επίσης και τους διεθνείς παράγοντες που προσδιορίζονται από τις ενιαίες αγορές και τις διεθνείς πολιτικές δεσμεύσεις και αποφάσεις.

Ο Hibbs (1977) αναφέρει ότι οι αριστερές κυβερνήσεις που έχουν στηρίζονται από τον λαό, στέφουν σημαντική από την προσοχή τους στην κοινωνική πολιτική και την απασχόληση. Αποτέλεσμα αυτού η συσσώρευση σημαντικών ελλειμμάτων και χρέους. Απεναντίας οι δεξιές κυβερνήσεις, οι οποίες θέλοντας να κρατήσουν ευχαριστημένο το δικό τους εκλεκτορικό σώμα που αυτό εκφράζεται στα μεγαλύτερα εισοδήματα, νομοθετούν στην βάση για χαμηλότερη φορολόγηση στοιχείο που επίσης οδηγεί σε συσσώρευση ελλειμμάτων.

Παρόλα αυτά οι Hahm, S.D., M.S. Kamlet & D.C. Mowery ανέφεραν σε μελέτη τους (1996) ότι η συγκεκριμένη ορμήνια δεν επιβεβαιώνεται τη σχέση της πολιτικής ιδεολογίας με τα ελλείμματα. Και αναφέρουν ότι οι αριστερές κυβερνήσεις να έχουν υψηλότερα πλεονάσματα και χαμηλότερα ελλείμματα.

Όσων αφόρα το μέγεθος της κυβέρνησης και τον αριθμό των κομμάτων που την στηρίζουν ή αν υπάρχει κυβέρνηση μειοψηφίας ή πλειοψηφίας. Οι Roubini και Sachs (1989), υποστηρίζουν ότι οι κυβερνήσεις που δημιουργούνται από πολλά μέλη αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάληψη αποφάσεων λόγο πολυφωνίας σχετικά με την δημοσιονομική πολιτική που θα εφαρμοστή. Το στοιχείο αυτό γίνετε εντονότερο σε περιόδους οικονομικών κρίσεων που προσδιορίζονται από μεγάλα ελλείμματα, όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα τα τελευταία 6 περίπου χρόνια.

Ούτε όμως αυτό μπορεί να υποστηριχθεί με απολυτή βεβαιότητα υπάρχουν έρευνες που αναφέρουν ότι κυβερνήσεις συνεργασίας διακρίνονται από μεγαλύτερη σταθερότητα, συνέχεια και διαγραφούν σταθερή πολιτική. Ακόμα, υποστηρίζεται σχεδόν σε όλες τις έρευνες ότι οι κυβερνητικές θητείες μικρής διαρκείας έχουν μεγαλύτερα ελλείμματα και αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι προσδιορίζονται από κοντόφθαλμες προβλέψεις και πολιτικές συγκριτικά με αυτές τις κυβερνήσεις με μεγαλύτερη διάρκεια ζωής.

Σημαντικός παράγοντας της δημοσιολογικής πολιτικής και κατ’ επέκταση των ελλειμμάτων και του χρέους μιας χώρας αναφέρετε και αυτός που προσδιορίζει την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας. Αυτό στηρίζεται στο ότι μια ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα προσδιορίζει την προσοχή της κυβέρνησης προς την δημοσιονομική πολιτική αφού δεν έχει την ευχέρεια να κάνει χρήση του εργαλείου της νομισματικής πολιτικής για την χρηματοδότηση των ελλειμμάτων της. Υπάρχουν όμως και συγγραφείς όπως ο Grilli et al, 1991 που υποστηρίζουν ότι μια ανεξάρτητη κεντρική τράπεζα αποτρέπει τα ελλείμματα.

Εκτός από του παράγοντες που αναφέρθηκαν πιο πάνω και χαρακτηρίζονται ως εγχώριοι και επιδρούν πάνω στα ελλείμματα μιας χώρας, υπάρχουν και αυτοί που χαρακτηρίζονται ως διεθνής, με τον σημαντικότερο από αυτούς να είναι οι διεθνείς πολιτικές δεσμεύσεις. Οι οποίες επιβάλλουν περιορισμούς στην δημοσιονομική πολιτική των χωρών που είναι υποχρεωμένες να την ακολουθήσουν.

Παράδειγμα στην πιο πάνω αναφορά αποτελεί η ευρωπαϊκή νομισματική ένωση βάση της Συνθήκη του Μάαστριχτ με στόχος τα ελλείμματα στο 3% του ονομαστικού ΑΕΠ. Οι Freitag M. και Sciarini R. (2001), προσπάθησαν να εξετάσουν την επίδραση των πολιτικών και θεσμικών παραγόντων στην αύξηση ή μείωση των ελλειμμάτων. Καταλήγοντας στην ερευνά τους σε αντίθετα αποτελέσματα με την προϋπάρχουσα βιβλιογραφία καθώς δεν επιβεβαιώνεται η αρχική υπόθεση της επίδρασης των πολιτικών και θεσμικών παραγόντων στη δημιουργία ελλειμμάτων. Με εξαίρεση την μεταβλητή που αφορά τη διάρκεια ζωής μας κυβέρνησης (συχνότητα αλλαγής) η οποία είναι στατιστικά σημαντική, όλες οι άλλες μεταβλητές δεν επιδρούν στην αύξηση ή μείωση των ελλειμμάτων.

Τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα συμπεράσματα των συγγραφέων για την επίδραση των μεταβλητών πριν και μετά το Μάαστριχτ. Αρχικά διακρίνεται πως οι θεσμικοί και πολιτικοί παράγοντες ασκούν μεγαλύτερη επίδραση πριν τη Συνθήκη παρά στην περίοδο που ακλούθησε το Μάαστριχτ. Στις παρούσες μεταβλητές που επιδρούν πάνω στα ελλείμματα είναι η θέληση και η ικανότητα της κυβέρνησης, διότι χώρες που 'κληρονομούν' υψηλά ελλείμματα έχουν ισχυρή θέληση να τα περιορίσουν. Δεν θα πρέπει όμως να παραγνωρίζουμε ότι η έρευνα των Freitag και Sciarini χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ευαισθησία, και τα αποτελέσματά της ίσως να μην είναι εύρωστα. Για το λόγο αυτό είναι δεδομένη η περεταίρω ερευνά στους παράγοντες που επιδρούν πάνω στα ελλείμματα.

1.2. Ιστορική-προσδιοριστικά στοιχεία εμπορικού ισοζυγίου.

Στο ισοζύγιο εμπορικών αγαθών καταγράφονται οι συναλλαγές σε αγαθά (εισαγωγές- εξαγωγές), των οποίων η κυριότητα αλλάζει μεταξύ ενός κατοίκου και μη κατοίκου από μια χώρα σε μια άλλη. Σε αυτό συνυπολογίζονται και οι συναλλαγές και η αξία των αγαθών για τον εφοδιασμό πλοίων και αεροπλάνων. Βάση της νέας μεθοδολογία από την έκδοσης του εγχειριδίου του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για το Ισοζύγιο Πληρωμών, οι αξίες της επεξεργασίας και της επισκευής αγαθών υπολογίζονται ποια από αγαθά για υπηρεσίες.

Έτσι και η Τράπεζα της Ελλάδος από τον Ιούλιο του 2015, προχώρησε σε μια βασική αλλαγή στο τρόπο υπολογισμού του Ισοζυγίου, με τη χρήση των στατιστικών εξωτερικού εμπορίου της ΕΛΣΤΑΤ στη θέση των στοιχείων διακανονισμού τραπεζικών συναλλαγών, στα οποία γινόταν χρήση έως και τον Ιούνιο του 2015. Βάση της καινούργιας μεθοδολογία, τα στοιχεία του ισοζυγίου θα αποτελούνται από τελωνειακά ή άλλα διοικητικά στοιχεία, όπως αυτά συγκεντρώνονται ή εκτιμώνται από την ΕΛΣΤΑΤ. Η νέα μορφή υπολογισμού θα εφαρμοστεί αναλογικά και στα προηγούμενα έτη από τον Ιανουάριο του 2013, περίοδο για την οποία υπάρχουν στατιστικά στοιχεία.

Οι στατιστικές εξωτερικού εμπορίου της ΕΛΣΤΑΤ περιλαμβάνουν:

- Πρώτον, τις στατιστικές εισαγωγών και εξαγωγών από και προς τρίτες χώρες εκτός Ε.Ε. (Extrastat), οι οποίες συλλέγονται από τα τελωνεία μέσω του Ενιαίου Διοικητικού Εντύπου
- Δεύτερον, από τις στατιστικές ενδοκοινοτικού εμπορίου (Intrastat), οι οποίες συλλέγονται μέσω του ειδικού εντύπου που αποστέλλουν οι επιχειρήσεις (Intrastat).

Η αξία των εξαγωγών, στις στατιστικές εξωτερικού εμπορίου από την ΕΛΣΤΑΤ, αναγγέλλεται σε όρους FOB (Free on Board), ενώ η αξία των εισαγωγών σε όρους CIF (Cost, Insurance, Freight). Δεδομένου ότι η αναγγελία τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών στο ισοζύγιο γίνεται σε όρους FOB, η Τράπεζα της Ελλάδος μετατρέπει τις εισαγωγές σε αξία FOB, εφαρμόζοντας ένα σταθερό συντελεστή μετατροπής CIF/FOB

ύψους 5% (δηλαδή FOB = CIF*(1-0.05) και η διαφορά που προκύπτει κατανέμεται στις μεταφορικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες κατά τα 4/5 και 1/5 αντιστοίχως. Ακόμα στις εισαγωγές αγαθών, κατά τον υπολογισμό του ισοζυγίου αγαθών προσδιορίζεται και ανακοινώνεται και η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ για το λαθρεμπόριο αγαθών, η οποία ανέρχεται σε 1,5 δισεκ. ευρώ ετησίως. Τέλος, επισημαίνεται ότι η καταγραφή των εισαγωγών (αγορών) και εξαγωγών (πωλήσεων) πλοίων στο ισοζύγιο αγαθών θα συνεχίσει να στηρίζεται στα στοιχεία που προέρχονται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Στην περίπτωση της ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε ταχύτατα μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Με την είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1981 που χαρακτηρίζεται ως κομβικό σημείο στην πρόσφατη ιστορία της Ελλάδας. Διότι ως μέλος της Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) αντιμετωπίσθηκε ως προστατευόμενη χώρα που πρόσφατα αποκατέστησε τους δημοκρατικούς θεσμούς μετά από τη δικτατορία του 1967-1974. Η χρονική συγκυρία για την είσοδο της Ελλάδα στην Ε.Ε. χαρακτηρίζεται σημαντική διότι ήταν μια από τις χώρες που οι οικονομίες τους επηρεάστηκαν αρνητικά από τις κρίσεις του πετρελαίου το 1973 και το 1979. Στη δεύτερη δεκαετία οι ελληνικές οικονομικές επίδοσης χαρακτηρίζονται από σημαντικά επιτεύγματα μετά από της εφαρμογή ενός επιτυχημένου μακροοικονομικού προγράμματος σταθεροποίησης που εφαρμόστηκε.

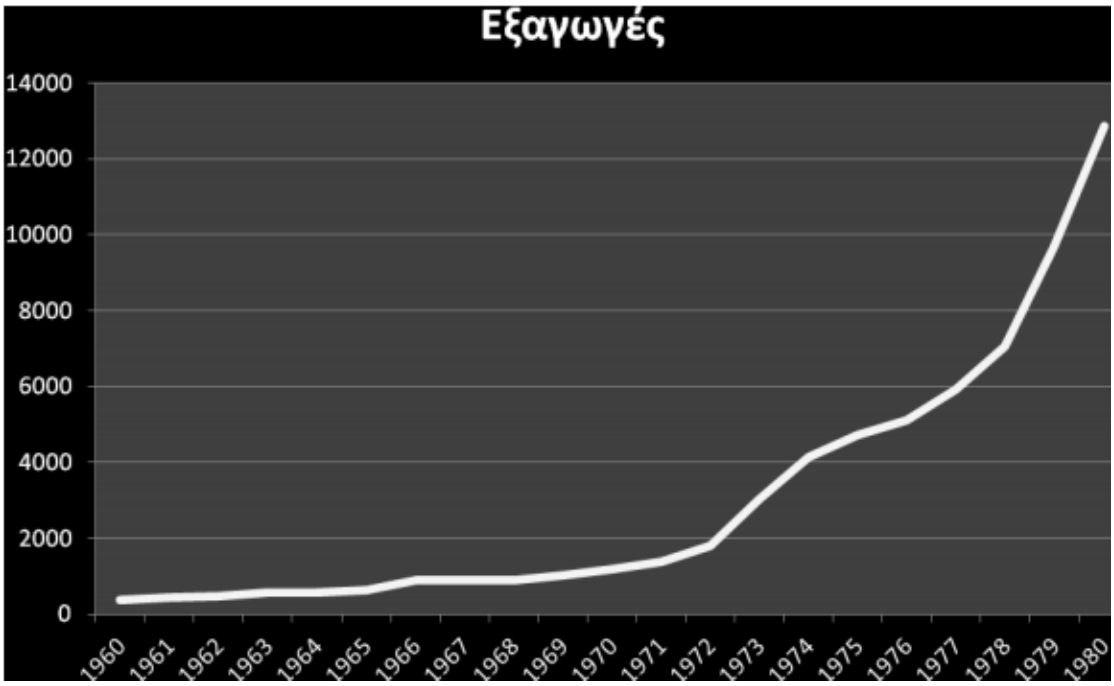

Διάγραμμα 1. Ελληνικές Εξαγωγές από το 1960 έως 1980 σε εκατομμύρια δολάρια.

1.3. Σημασία του για την οικονομία.

Τα στοιχεία που προκύπτουν από τις εμπορικές συναλλαγές προσδιορίζουν σε σημαντικό βαθμό μιας οικονομίας και την γενικότερη ανάπτυξη μιας χώρας. Οι τρέχουσες ροές εμπορευμάτων και πληρωμών για ένα οικονομικό έτος προσδιορίζονται από το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Το άθροισμα του εμπορικού ισοζυγίου και του ισοζυγίου εισοδημάτων καθορίζουν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Μέσα από την εξίσωση που χαρακτηρίζει τα παραπάνω προκύπτει ότι οι καθαρές ξένες επενδύσεις προσδιορίζουν τελείως διαφορετικά αποτελέσματα και συμπεράσματα, αν και σχετίζονται στενά με το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Το γεγονός αυτό δείχνει πως όσο περισσότερα κεφαλαία δανείζει ένα κράτος σε ένα άλλο τόσο πιο πολύ καταναλώνει το κράτος δανειστής και ως αποτέλεσμα αυτού είναι να αυξάνονται οι εξαγωγές του μέσα από την δημιουργία προϋποθέσεων για περεταίρω ανάπτυξη της οικονομία της.

Στο ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών περιέχονται όλες οι ροές κεφαλαίων οι οποίες δεν μπορούν να προσδιοριστούν ως ροές για μια δεδομένη χρονική περίοδο. Αποτελείται στο μεγαλύτερο βαθμό του, από επενδύσεις σε περιουσιακά στοιχεία και χρεόγραφα, τα οποία λαμβάνουν χωρά σε ένα κράτος ή έχουν κατεύθυνση μια χώρα. Το συγκεκριμένο ισοζύγιο έχει σημαντική επίδραση στις οικονομίες. Το γεγονός ότι είναι πολλαπλάσιο από το αντίστοιχο του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και η διαρκής κίνηση των κεφαλαίων στην παγκόσμια οικονομία, μέσα από αυτές τις επενδυτικές διαδικασίες του ισοζυγίου, έχει την δυνατότητα να προκαλέσει αναταραχές στην οικονομία μιας χώρας η οποία μπορεί να αποτελεί στόχο των διαχειριστών των κεφαλαίων αυτών.

Ένα τέτοιο έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών έχει ως αποτέλεσμα την εκροή ξένων κεφαλαίων, γεγονός το όποιο επιδεινώνει την καθαρή επενδυτική θέση της χώρας. Όταν υπάρχει έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τότε η χώρα αυτή που το παρουσιάζει δείχνει να καταναλώνει περισσότερα από αυτά που έχει την δυνατότητα να παράγει.

Μέσα από αυτή την λογική θα πρέπει να βρεθούν οι αντίστοιχοι πόροι να χρηματοδοτηθούν αυτές ανάγκες. Για ένα κράτος που βρίσκεται σε αυτή την θέση με την χρήση του ισοζυγίου χρηματοοικονομικών συναλλαγών, μπορεί να επιλέξει είτε να δανειστεί από το εξωτερικό, είτε να κάνει χρήση των καταθέσεων που έχει σε συναλλαγματικά αποθέματα. Υπάρχει βεβαία και η τελευταία καταφυγή της πώληση κάποιων περιουσιακών της στοιχείων που ανήκουν στο δημόσιο. Το ζήτημα που προκύπτει σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ότι η παραπάνω πηγές άντληση ρευστότητας χαρακτηρίζονται ως περιορισμένοι πόροι. Διότι οι καταθέσεις της χώρας και ιδιαίτερα τα συναλλαγματικά της αποθέματα δεν είναι άπειρα και υπόκεινται σε περιορισμούς. Τα περιουσιακά της στοιχεία είναι πεπερασμένα και τέλος όσο πιο μεγάλος είναι ο δανεισμός της και κατά συνέπεια το κρατικό χρέος, τόσο μεγαλύτερα είναι τα επιτόκια και τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν οι δανειστές. Αυτό λειτουργεί ως αποτρεπτικός παράγοντας για την παροχή και άλλον δάνειων στην εν΄ λόγο χώρα. Στην περίπτωση που η χώρα έχει στην διάθεση της το εργαλείο της νομισματικής πολίτικης κάποια στιγμή θα καταφύγει σε αυτό ώστε να δώσει ώθηση

στην εξαγωγικής της δραστηριότητα. Σε περιπτώσεις όπως στην ΟΝΕ που αυτό δεν είναι εφικτό διακρίνονται προβλήματα παρόμοια με της Ελλάδας, από το 2009.

Ακόμη μια συνέπεια των εμπορικών ελλειμμάτων είναι ότι στην διάρκεια των οικονομικών κύκλων που παρουσιάζονται σε μια οικονομία, τόσο η παραγωγή όσο και το ΑΕΠ μεταβάλλονται υπό την επίδραση της ύφεσης ή της ανάπτυξης. Αποτέλεσμα αυτού, είναι οι δημόσιες δαπάνες και τα δημοσία έξοδα να εμφανίζουν κάποιες μεταβολές οι οποίες προσδιορίζονται από το σημείο του οικονομικού κύκλου στο οποίο βρίσκετε η οικονομία της χώρα στην οποία γίνετε αναφορά. Σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης οι κυβερνήσεις, διαπιστώνοντας πως η οικονομία βρίσκεται σε άνθηση αποφασίζει κάποια αναγκαία μέτρα, προκειμένου να περιορίσει τις δημόσιες δαπάνες, με σκοπό να περιοριστεί η ζήτηση στοιχείο που θα συμβάλει στον περιορισμό του πληθωρισμούς, ο οποίος δημιουργείται από την μη επαρκή κάλυψη της ζήτησης από την προσφορά. Ακόμα στην οικονομική φάση της ανάπτυξης ένα κράτος έχει αυξημένα φορολογικά έσοδα λόγο της αύξησης των εισοδημάτων και της παραγωγής. Με βάση τα παραπάνω ένα κράτος, μπορεί να οδηγηθεί σε πλεονασματικό προϋπολογισμό. Επίσης λόγο των αυξημένων εισοδημάτων, το κράτος δεν χρειάζεται να πραγματοποιήσει μεταβιβαστικές πληρωμές, με αποτέλεσμα να περιορίζει τις παροχές και τα επιδόματα τα οποία χορήγει στους πολίτες του. Αποτέλεσμα είναι η βελτίωση της κρατικής αποταμίευσης, ώστε να μην επιβαρύνεται τόσο πολύ ο κρατικός προϋπολογισμός.

Στην περίπτωση που ένα κράτος περιέλθει στην φάση της ύφεσης, τα εισοδήματα, η παραγωγή και το ΑΕΠ περιορίζονται. Στην περίπτωση αυτή η κυβέρνηση θα πρέπει να επιβαρύνει τον προϋπολογισμό και να λάβει μέτρα ώστε να συμβάλει στους οικονομικά ασθενέστερούς πολίτες της, διογκώνοντας τις μεταβιβαστικές πληρωμές. Μέσα από αυτήν την διαδικασία δαπανώντας χρήματα κατά κύριο λόγο σε επενδυτικά προγράμματα τα οποία θα συμβάλουν στους τομείς της οικονομίας που έχουν σημαντικές επιπτώσεις και επιδρούν άμεσα στην ανάπτυξη, έτσι ώστε να διαχυθεί σε όλη την οικονομία. Σε τέτοιες καταστάσεις (ύφεσης), το κράτος θα πρέπει να εκμεταλλευτεί είτε τα πλεονάσματα τα οποία είχε στην φάση της

ανάπτυξης, είτε να δανειστεί ώστε να συμβάλει στην οικονομία να επέλθει το συντομότερο δυνατό γρήγορα από την φάση της ύφεσης στην φάση της ανάπτυξης. Τα κυκλικά ελλείμματα ή πλεονάσματα στα οποία έγινε αναφορά μόλις πιο θα πρέπει να μεταξύ τους κατά την διάρκεια ενός ολόκληρου οικονομικού κύκλου να ισοσκελίζονται. Παρόλα αυτά αυτό σπάνια συμβαίνει και ελλείμματα τα οποία δεν ισοσκελίζονται συνεχίζουν να εμφανίζονται ακόμα και κατά την φάση της ανάπτυξης, άλλα ακόμα πιο έντονα και κατά την διάρκεια την ύφεσης. Τα ελλείμματα αυτά χαρακτηρίζεται δομικά και όταν εμφανίζονται προσδιορίσουν άσχημα αποτελέσματα για το μέλλον της οικονομία μιας χώρας. Θα πρέπει να βρίσκονται πάντα πόροι προκειμένου να καλύπτονται. Μια χώρα η οποία εμφανίζει δομικά ελλείμματα θα πρέπει να ακολουθήσει πολιτική κατάλληλων ενεργειών και να κάνει τις απαραίτητες διορθωτικές κινήσεις πριν υπάρξουν συνέπειες και φυσικά πριν το κοινωνικό και οικονομικό κόστος διογκωθεί, ώστε να έχει την δυνατότητα να εξαλείψει το δημόσιο χρέος το οποίο θα έχει συσσωρευτεί.

Κάθε κυβέρνηση κάθε χρόνο συντάσσει τον προϋπολογισμό του κράτους και τον θέτει προ ψήφιση, ο όποιος περιλαμβάνει τα έσοδα και τις δαπάνες τα οποία υπολογίζεται ότι θα υπάρξουν το επόμενο οικονομικό έτος για το κράτος. Λόγω όμως του γεγονότος ότι στην κυβέρνηση επιδρά η διαχείριση που έκαναν οι προηγούμενες κυβερνήσεις, θα πρέπει για κάθε χρήση να συμπεριλαμβάνει και το ποσό των εσόδων τα οποία θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη των τόκων τα όποια έχουν προκύψει από προηγούμενες χρήσεις που πιθανόν και να μην τα έχει δημιουργήσει η ιδία. Αποτέλεσμα αυτού του κύκλου το κράτος να έχει λιγότερους διαθέσιμους πόρους για την πραγματοποίηση επενδύσεων ή άλλων προγραμμάτων που θα παρέχουν ώθηση στην οικονομία και θα συμβάλουν στην ανάπτυξη της.

Το δημόσιο χρέος και το σύνολο των οφειλών ενός έθνους, αποτελείται από το διαχρονικό άθροισμα των ελλειμμάτων ή των πλεονασμάτων που έχει στην οικονομία του κάθε κράτος. Το δημόσιο χρέος για να ανατροφοδοτείτε ώστε να μην προκύψουν ληξιπρόθεσμες οφειλές ή ακόμα χειρότερα να προκληθεί αθέτηση πληρωμών θα πρέπει το κράτος να δανειστεί από τις χρηματαγορές ή να θέσει προς πώληση κάποιο από τα περιουσιακά του στοιχειά που στην ουσία είναι χρήση του ισοζυγίου

χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Παρόλα αυτά η ύπαρξη δημόσιου χρέους δεν σημαίνει δεσμευτικά κακό στοιχείο για την οικονομία. Βασική παράμετρο αποτελεί ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ καθώς και το πώς αυτός ο λόγος επηρεάζεται από τις μεταβολές του κρατικού χρέους. Στην περίπτωση ύπαρξης δημόσιου χρέους, το κράτος χρησιμοποιεί τους πόρους που έχει αντλήσει από τις αγορές, για να μπορέσει να καλύψει πληρωμές και επενδύσεις. Εδώ όμως επιβάλλεται να γίνει μια διάκριση, στο ότι οι επενδύσεις σε μελλοντικό χρόνο αναμένεται να αυξήσουν το ΑΕΠ καθώς δημιουργούνται καλύτερες προϋποθέσεις για την διενέργεια επενδύσεων από τους ιδιώτες. Το κράτος μέσω των επενδύσεων, συμβάλει στην ανάπτυξη κάτι που στηρίζει την προσπάθεια της κυβέρνησης ώστε να αυξηθεί το διαθέσιμο εισόδημα των πολιτών, στοιχειό που θα συντελέσει και θα υποβοηθήσει σημαντικά στην γρήγορη έξοδο της χώρας από την ύφεσης. Ακολούθως τα αυξημένα εισοδήματα των πολιτών, στις επόμενες περιόδους, θα επιφέρουν επιπλέον φόρους. Ακόμα η ανάπτυξη λειτουργεί και ως ψυχολογικός παράγοντας για κάποιες επιχειρήσεις, οι οποίες θα επιλέξουν να εγκατασταθούν στην συγκεκριμένη χώρα και να φορολογηθούν για τα προϊόντα τα οποία παράγουν εκεί. Αποτέλεσμα αυτού, τα έσοδα θα αυξηθούν για την συγκεκριμένη χώρα και θα δοθεί η δυνατότητα στην χώρα αυτή να αποπληρώσει το χρέος της.

Από την άλλη πλευρά, σε αυτή δηλαδή που ο λόγος του κρατικού χρέους προς το ΑΕΠ αυξηθεί, κάτι που προσδιορίζει την μη συνετή διαχείριση των χρωμάτων. Αποτέλεσμα αυτού είναι οι δανειστές να δεχτούν ότι αυξάνονται σημαντικά οι πιθανότητες, το συγκεκριμένο κράτος να μην έχει την δυνατότητα να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, με αποτέλεσμα να απαιτηθεί επιπλέον απόδοση μέσω επιτοκίων ή ακόμη και περιορισμούς στην χρηματοδότησης. Έτσι συντελείται μια διαδικασία που συμβάλει ευεργετικά τόσο για τους αγοραστές των ομολόγων όσο και για τους πολίτες της χώρας, δημιουργώντας ένα κλίμα συνετή διαχείριση των πόρων πριν το οικονομικό και κοινωνικό κόστος γίνει μη διαχωρίσιμο. Οι προαναφερθέντες λόγοι συντέλεσαν στο διαχωρισμό του κρατικού χρέους σε καταναλωτικό και σε παραγωγικό, όπου σε αυτές τις κατηγορίες καταχωρείται ο σκοπός που τα χρήματα δαπανώνται.

Τα δάνεια που συνάπτει ένα κράτος αποτελούν χρέος των μελλοντικών γενεών που είναι αναγκασμένες να ξεπληρώσουν ή να αναχρηματοδοτήσουν στο μέλλον , κάτι που γίνεται μέσα από την φορολογία. Στοιχείο που αποτελεί μεταβίβαση πόρων από τις μελλοντικές γενιές στους δανειστές του κράτους, σε αυτούς που διαθέτουν αυτά τα κρατικά ομολόγα. Ο Lerner υποστηρίζει όταν το κράτος δανείζεται από τους πολίτες του, έχουμε να κάνουμε με εσωτερικό χρέος. Στην περίπτωση αυτή οι πολίτες της χώρας, στο σύνολό τους, δεν αντιμετωπίζουν και δεν αντιλαμβάνονται κάποια μείωση στα εισοδήματα τους, αλλά μόνο μια μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από τους φορολογούμενους στους κατόχους των ομολόγων. Κάτι που δεν ισχύει στην περίπτωση που τα ομόλογα μιας χώρας βρίσκονται στα χεριά ξένων επενδυτών, δηλαδή υπάρχει εξωτερικό χρέος. Στα περίπτωση αυτή, τα χρήματα που δανείζεται το κράτος αναμένετε να γίνει χρήση τους είτε για κατανάλωση είτε επενδύσεις. Στην πρώτη περίπτωση, η μελλοντική γενιά λαμβάνει ένα βάρος και τα χρήματα αυτά θα περιορίσουν την αγοραστική της δύναμη. Στην άλλη περίπτωση που τα χρήματα προωθηθούν για επενδύσεις τότε πρέπει να μελετηθεί η αποδοτικότητα του προγράμματος των επενδύσεων αυτών. Στην περίπτωση που η οριακή απόδοση είναι μεγαλύτερη από το οριακό κόστος των κεφαλαίων τότε είναι προφανές ότι η μελλοντική γενιά είναι σε πλεονεκτικότερη θέση. Σε κάθε άλλη περίπτωση είναι σε χειρότερη θέση καθώς τα έσοδα από τις επενδύσεις που έλαβαν χωρά σε προγενέστερο χρόνο είναι λιγότερα από το ποσό των φόρων που υποχρεούνται να πληρώσουν οι πολίτες. Όμως όλες οι γενιές δεν συνυπάρχουν ταυτόχρονα την ίδια στιγμή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να επηρεάζονται οι μελλοντικές γενιές, για δάνεια που το κράτος έχει πραγματοποιήσει νωρίτερα. Όμως η γενιά των πολιτών που φορολογείται και είναι ενεργή κατά το χρονικό διάστημα που λαμβάνει χώρα ο δανεισμός, δεν νοιώθει τις επιπτώσεις στο εισόδημα της, καθώς το ποσό του δανείου αναμένεται να αποπληρωθεί από τις μελλοντικές γενιές.

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών συσχετίζεται με τις μεταβλητές της επένδυσης και η αποταμίευσης. Η οικονομική πολιτική που ασκείται σε ένα κράτος μπορεί να επιφέρει-συμβάλει στις μεταβολές αυτών των μεταβλητών. Για παράδειγμα μια αύξηση των δημόσιων δαπανών θα τείνει να περιορίσει την εθνική αποταμίευση. Η μείωση όμως της αποταμίευσης μας οδηγεί στην μεταβολή του εμπορικού

ισοζυγίου αφού επηρεάζεται από την σχέση κατανάλωση - επένδυση. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και στην περίπτωση της μεταβολή στους φορολογικούς συντελεστές, γεγονός που θα αυξήσει την κατανάλωση και κατά συνέπεια θα μειώσει την αποταμίευση. Από πλευράς επενδύσεων μεγάλη σημασία έχει το μέγεθος της χώρας την οποία εξετάζουμε στην παγκόσμια οικονομία. Από την μία πλευρά, στην περίπτωση μιας μικρής χώρας έχουμε ως δεδομένο το επιτόκιο, το οποίο διαμορφώνεται από την αλληλοεπίδραση των χωρών. Επομένως μια αύξηση του διεθνούς επιτοκίου θα τείνει στον περιορισμό των εσωτερικών επενδύσεων και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών θα λάβει θετικό πρόσημο καθώς οι πλεονάζουσες αποταμιεύσεις θα δανειστούν στο εξωτερικό, ενώ μια μείωση του διεθνούς επιτοκίου θα οδηγήσει σε ελλειμματικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Στην περίπτωση αυτή, που βρίσκει εφαρμογή σε μια μεγάλη χώρα, οι αποφάσεις αυτές για την οικονομική πολιτική διακρίνονται από σημαντικό αντίκτυπο στα παγκόσμια επιτόκια. Ό λόγος αυτός είναι που μας οδηγεί στο αποτέλεσμα να συμπεράνουμε πως το επιτόκιο δεν αποτελεί εξωγενής μεταβλητή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Ελληνικό εμπορικό ισοζύγιο

2.1. Στοιχειά ελληνικού εμπορικού ισοζυγίου

Σε αυτήν την ενότητα θα προσδιοριστούν στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τις ελληνικές εμπορικές εξαγωγές για το χρονικό διάστημα 2005 έως και 2015, έτσι αρχικά γίνεται μια περιγραφή των στοιχείων που αφορούν τις ελληνικές εισαγωγές στην συνέχεια αυτό επεκτείνεται και στις ελληνικές εξαγωγές και το υποκεφάλαιο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των εμπορικών μεταβολών στο ισοζύγιο για το προαναφερθέν χρονικό διάστημα.

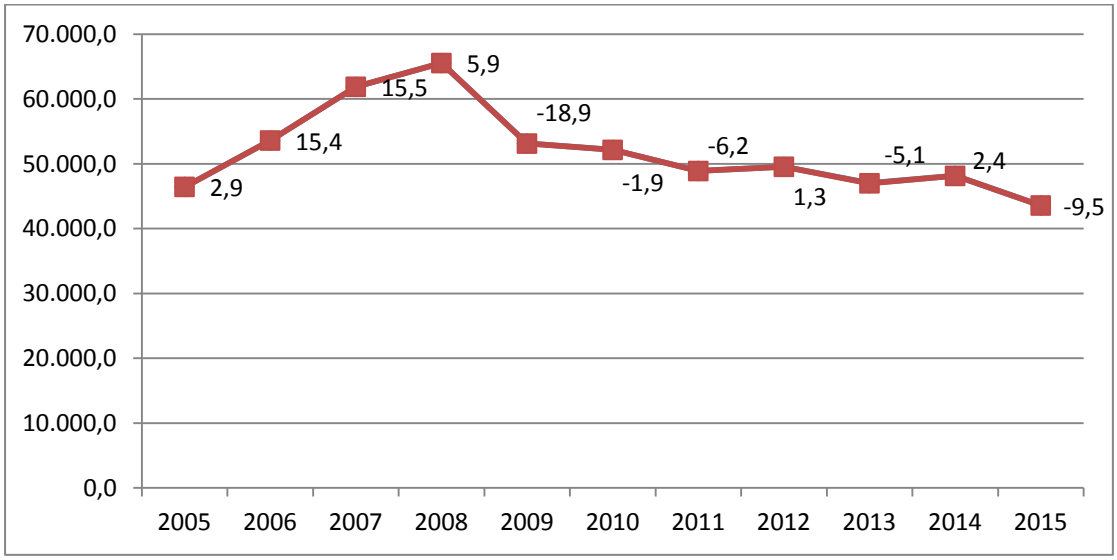

Διάγραμμα 2. Ελληνικές εμπορικές εισαγωγές 2005-2015

Στο παραπάνω διάγραμμα καταγράφεται από το 2005 έως και το 2015 η εμπορική εισαγωγική δραστηριότητα της Ελλάδος. Με την κόκκινη γραμμή προσδιορίζεται η ποσοστιαία μεταβολή συγκριτικά με το προηγούμενο έτος, ενώ υπάρχουν και τα ποσά που αντίστοιχα δαπανήθηκαν σε εκατομμύρια ευρώ. Από το 2005 παραιτείται μια διαρκή αύξηση των εμπορικών εισαγωγών για την Ελλάδα, που

για εκείνη την χρονιά ήταν μικρή της τάξης του 2,9%, την επομένη έχουμε μια εκτόξευση των εμπορικών εισαγωγών που φτάνει το 15,4%, το 2006, αντίστοιχη σχεδόν ήταν και για την επομένη χρόνια (2007) η αύξηση που έφτασε το 15,5% ενώ το 2008 διακρίνεται μια αύξηση αλλά σχετικά περιορισμένη συγκριτικά με τα δυο προηγούμενα χρόνια που ήταν στο 5,9% για το 2008. Η επόμενη χρονιά είναι καταλυτική για την εισαγωγική δραστηριότητα της Ελλάδας καθώς και για την οικονομία της γενικότερα. Η Ελλάδα το 2009 κατέγραψε τεράστια πτώση στις εμπορικές της εισαγωγές της τάξης του 18,9% συγκριτικά με την προηγούμενη χρονιά, την επομένη χρονιά 2010 διακρίνεται μια ακόμα μικρή πτώση της τάξης του 1,9%. Το 2011 αυτή η πτώση θα συνεχιστεί και θα είναι της τάξης του 6,2%. Ενώ το 2012 καταγράφεται μικρή αύξηση των εξαγωγών του 1,3%. Παρ' όλα αυτά την επόμενη χρόνια (2013) έχουμε εκ' νέου πτώση κατά 5,1%, η οποίο δεν διατηρήθηκε το 2014 που διαγράφεται αύξηση 2,4% και τέλος στο αρνητικό πρόσημο επέστρεψαν οι ελληνικές εξαγωγές το 2015 που ήταν σε ποσοστό -9,5%.

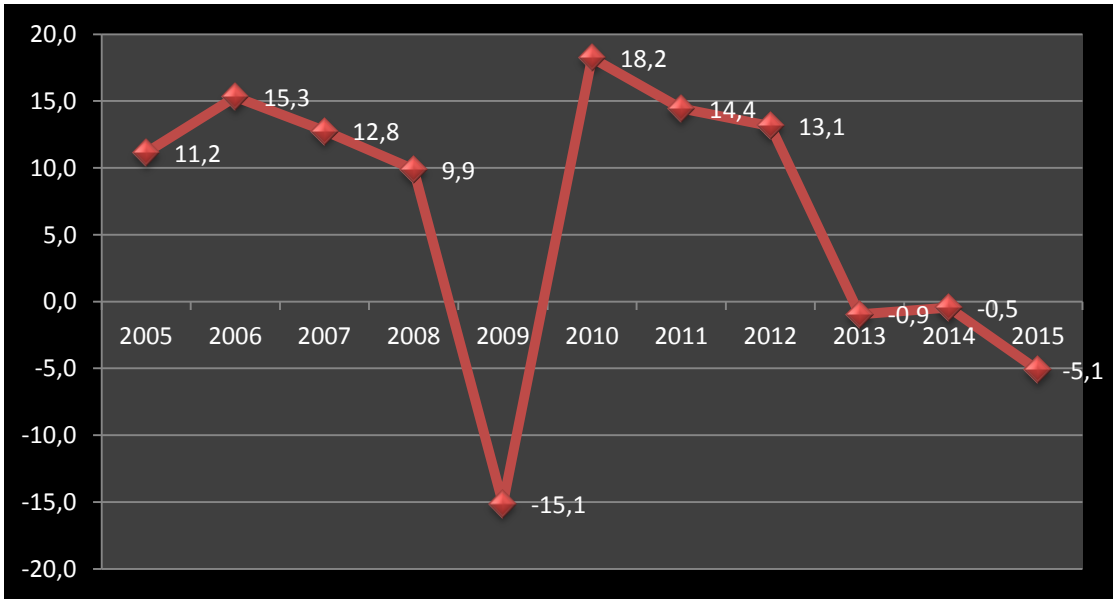

Διάγραμμα 3. Ελληνικές εμπορικές εξαγωγές 2005-2015

Στο παραπάνω διάγραμμα καταγράφονται οι διακυμάνσεις των ελληνικών εμπορικών εξαγωγών από το 2005 έως και το 2015. Για το 2005 τα στοιχεία δείχνουν μια αύξηση συγκριτικά με την προηγούμενη χρόνια των εμπορικών εξαγωγών κατά 11,2% αυτή η αύξηση διατηρήθηκε και το 2006 με ακόμα μεγαλύτερα ποσοστά της τάξης 15,3%, το επόμενο χρόνο (2007) αυτή η αύξηση ήταν 12,8% ενώ το 2008 διαγράψαν μια αύξηση συγκριτικά με την προηγούμενη χρόνια κατά 9,9%. Το 2009 οι εξαγωγές της Ελλάδας ακλούθησαν τα γενικότερα οικονομικά στοιχεία της χώρας εκείνη την περίοδο και κατέγραψαν μια τεράστια μείωσης της τάξης του -15,1%. Ενώ αντίστροφη σχεδόν πορεία είχαν οι ελληνικές εξαγωγές την επόμενη χρόνια (2010) που αυξήθηκαν κατά 18,2%. Σε θετικό πρόσημο ήταν και οι δυο επόμενες χρόνιες για την εμπορική εξαγωγική δραστηριότητα όπου το 2011 διακρίνεται μια αύξηση κατά 14,4% και το 2012 αυτή ήταν στο 13,1%. Το 2013 διακρίνεται μια ανεπαίσθητη πτώση της τάξης του -0,9%, που το 2014 αυτή η πτώση προσδιορίστηκε στο 0,5% και το 2015 η πτώση των ελληνικών εμπορικών εξαγωγικών έφτασε το 5,1%.

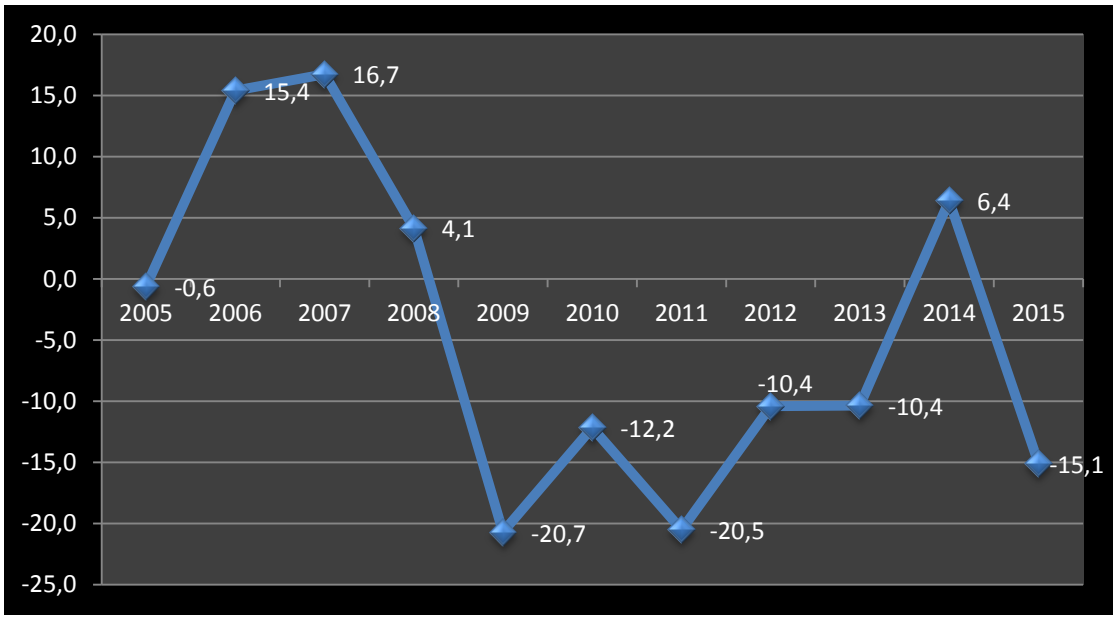

Διάγραμμα 4. Εμπορικό ισοζύγιο 2005-2015

Στο παραπάνω διάγραμμα (διάγραμμα 4) προσδιορίζονται οι μεταβολές του εμπορικού ισοζυγίου, ξεκινώντας από το 2005 διακρίνεται μια αρνητική τιμή σε αυτό της τάξης του 0,5%, για το 2006 το ελληνικό εμπορικό ισοζύγιο καταγράφει μια σημαντική θετική μεταβολή που αγγίζει το 15,4%, μεταβολή που θα διατηρηθεί και για το 2007 και θα είναι της τάξης του 16,7%, ενώ για την επόμενη χρόνια ναι μεν είναι θετική άλλα με μικρότερες τιμές που είναι στο 4,1%. Η επόμενη χρόνια 2009 ακολουθεί και εδώ την γενικότερη ελληνική οικονομική κατάσταση και το εμπορικό ελληνικό ισοζύγιο καταγράφει τεραστία αρνητική μεταβολή που έφτασε το 20,7%, αυτό το αρνητικό πρόσημο διατηρήθηκε και τις επόμενες χρονιές που για το 2010 ήταν στο 12,2%, το 2011 στο 20,5% και για το 2012 και 2013 αυτή η αρνητική μεταβολή ήταν και για τις δυο χρονιές στο 10,4%. Η επόμενη χρονιά 2014 παρουσίασε θετικό πρόσημο για το ελληνικό εμπορικό ισοζύγιο της τάξης του 6,4%. Τέλος, το 2015 η Ελλάδα επέστρεψε στα αρνητικά αποτελέσματα στο εμπορικό ισοζύγιο με μια πτώση σε αυτό της τάξης του 15,1%.

2.2. Διαχρονικές μεταβολές εμπορικού ισοζυγίου

Η συμμετοχή της Ελλάδας στους ευρωπαϊκούς θεσμούς και της νομισματική ένωση διακρίνεται από έναν μεσοπρόθεσμο στόχο της οικονομικής πολιτικής που αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής οικονομίας. Αυτή η προσπάθεια αποτελούσε για την Ελλάδα προσπάθεια αποκλιμάκωσης που αφορούσε την βελτίωση των παραγόντων που συμβάλουν στην αύξηση του πληθωρισμού, τον περιορισμό των δημοσίων ελλειμμάτων και του κόστους μοναδιαίου κόστους εργασιακής. Ακόμα, η πλήρης απελευθέρωση στην κινητικότητα το κεφαλαίων με την είσοδο στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών και της νομισματικής ένωσης εντάσσονται στην περίοδο μετά το 1992, τα δεδομένα αυτά όμως δεν αποτελούν στοιχεία που θα έπρεπε εκείνη την περίοδο να ληφθούν ως δικαιολογία για εφησυχασμό γιατί η Ελλάδα έπρεπε την δεδομένη χρονική στιγμή να προσαρμόσει την οικονομία της όσο το δυνατόν πιο κατάλληλα, ώστε να έχει την δυνατότητα να ανταπεξέλθει στον ανταγωνισμό και το βάρος της πλήρους απελευθέρωσης χωρίς επίπτωσης για την οικονομία της. Στην βάση των παραπάνω δόθηκε μεγάλη προσοχή

και βασική επιδίωξη της ελληνικής οικονομικής πολιτικής το επόμενη χρονικό διάστημα αποτέλεσε η δραστική μείωση των ελλειμμάτων για το δημόσιο τομέα, η ουσιαστική μείωση του εξωτερικού δημόσιου χρέους της χώρας και η διατήρηση σε όσο τον δυνατόν ικανοποιητικά επίπεδα της ανταγωνιστικότητας των κλάδων της οικονομίας που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα. Τα εργαλεία για την επίτευξη αυτών των στόχων, είναι η μακροοικονομική και η γενικότερη αναπτυξιακή πολιτική. Συγκεκριμένα, η συναλλαγματική πολιτική συσχετίζεται άμεσα με την μακροοικονομική πολιτική και συμβάλει έντονα στην ανταγωνιστικότητα των κλάδων της οικονομίας οι οποίοι είναι εκτεθειμένη στον διεθνή ανταγωνισμό. Θα πρέπει όμως η χρήση αυτού του εργαλείου να πραγματοποιείται με σύνεση διότι η διολίσθηση της ανταγωνιστικότητας σε ανεκτά επίπεδα, όταν η γενικότερη μακροοικονομική πολιτική είναι τόσο επεκτατική ώστε να δημιουργεί σημαντικές διαφορές στους ρυθμούς αύξησης των τιμών και του κατά μονάδα κόστους παραγωγής ανάμεσα στην Ελλάδα και στους κυριότερους ανταγωνιστές της. Η συναλλαγματική πολιτική διακρίνεται λιγότερο αποτελεσματική στη μείωση του κόστους του εξωτερικού δανεισμού, τόσο συγκριτικά με τη δημοσιονομική πολιτική, όσο και σε σχέση με την επίδραση της ίδιας της συναλλαγματικής πολιτικής στα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη του εξωτερικού τομέα. Έτσι, η συναλλαγματική πολιτική προκαλεί μικρή άνοδο του επιτοκίου του εξωτερικού δανεισμού το πρώτο και δεύτερο έτος κάθε περιόδου. Η άνοδος αυτή εξουδετερώνεται σχεδόν πλήρως από την πτώση του επιτοκίου το τρίτο έτος, ενώ από το τέταρτο έτος και μετά αποκλίνει ελάχιστα από το επιτόκιο αναφοράς. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται σε δυο βασικούς παράγοντες. Ο πρώτος είναι το άμεσο αποτέλεσμα της επιδείνωσης του δείκτη δανειακής επιβάρυνσης της οικονομίας το πρώτο έτος της περιόδου και της βελτίωσης του μετέπειτα. Ο δεύτερος είναι το έμμεσο αποτέλεσμα που επιδρά μέσω της ανόδου των τιμών καταναλωτή.

Τον Οκτώβριο του 1985 στην ελληνική οικονομία εφαρμόστηκε ένα σταθεροποιητικό πρόγραμμα, μέσα από αυτήν την εφαρμογή σημειώθηκε μια σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας που στηριζόταν στους τρεις δείκτες πραγματικής σταθμισμένης ισοτιμίας της δραχμής.

Την επομένη χρόνια βασικό χαρακτηριστικό της συναλλαγματική πολιτικής ήταν η προσπάθεια να διατηρηθεί σταθερή με βάση το κατά μονάδα κόστος εργασίας στη βιομηχανία. Στο δεδομένο χρονικό σημείο η εισοδηματική πολιτική της χώρας ήταν πολύ περιοριστική, και συνέβαλε στην υποτίμηση της δραχμής παρ' όλα αυτά όμως δεν ήταν αρκετή για να αντισταθμίσει πλήρως τις διαφορές ανάμεσα στους δείκτες τιμών καταναλωτή και την ανταγωνιστικότητα της.

Το 1988 - 1990 παρατηρείται μια σημαντική μεταβολή στην νομισματική πολιτική που εφαρμόζει η Ελλάδα μέχρι την συγκεκριμένη χρονική στιγμή, η οποία λαμβάνει πιο επεκτατικά χαρακτηριστικά. Το 1988, η αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος υπερείχε κατά 18,8 ποσοστιαίες μονάδες της αντίστοιχης μέσης αύξησης του κόστους εργασίας σε ανταγωνιστικές προς την Ελλάδα χώρες. Η διαφορά αυτή δεν περιορίστηκε σχεδόν καθόλου από τη διολίσθηση της μέσης σταθμικής συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, η οποία δεν ξεπέρασε το 9,6%.

Η δραχμή ανατιμήθηκε σε πραγματικούς όρους έπειτα από το 1987, αλλά η άνοδος της πραγματικής ισοτιμίας αποτελεί σύνηθες φαινόμενο σε χώρες που επιχειρούν μακροοικονομική σταθεροποίηση. Όταν η εισοδηματική πολιτική έγινε περισσότερο επεκτατική, η συναλλαγματική πολιτική έπαψε να επιδιώκει τη σταθερότητα του δείκτη με βάση το σχετικό κατά μονάδα κόστος εργασίας στη βιομηχανία. Η συναλλαγματική πολιτική στην Ελλάδα μέχρι τη δεκαετία του '90 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί παραδοσιακά 'συντηρητική'. Ειδικότερα, τη διετία 1988 - 1990, η συναλλαγματική πολιτική της Ελλάδος έχει ξεφύγει σε σημαντικό βαθμό από τους στόχους για διατήρηση ή και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της οικονομίας που παράγουν εμπορεύσιμα προϊόντα. Ήδη η μείωση της ανταγωνιστικότητας έχει συμβάλει σημαντικά στην χειροτέρευση του ισοζυγίου πληρωμών το 1989 - 1990.

Ειδικότερα η συναλλαγματική πολιτική που θα επιβαλλόταν να εφαρμοστεί μετά το 1990 και μετά θα έχει ως κύριους στόχους την διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Στο βαθμό που οι διαφορές πληθωρισμού και οι διαφορές στην εξέλιξη των βασικών στοιχείων του κόστους ανάμεσα στην Ελλάδα και στους

εμπορικούς εταίρους, ή τους ανταγωνιστές της, θα εξακολουθήσουν να υφίστανται, η χώρα δεν μπορεί να εξετάσει την εισαγωγή της δραχμής στο μηχανισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών του ΕΝΣ. Τις δυο προηγούμενες δεκαετίες ο μικρός βαθμός ανεξαρτησίας στην άσκηση συναλλαγματικής πολιτικής, ο οποίος μετά την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ δεν υφίσταται πλέον, αποτελεί το σημαντικότερο μέτρο μακροοικονομικής πολιτικής που έχει απομείνει στα χέρια της ελληνικής κυβέρνησης της περιόδους αυτές, το οποίο χαρακτηρίζεται ιδιαιτέρα αναγκαίο την περίοδο που η Ελλάδα προσπαθεί να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της ενωμένης ευρωπαϊκής αγοράς.

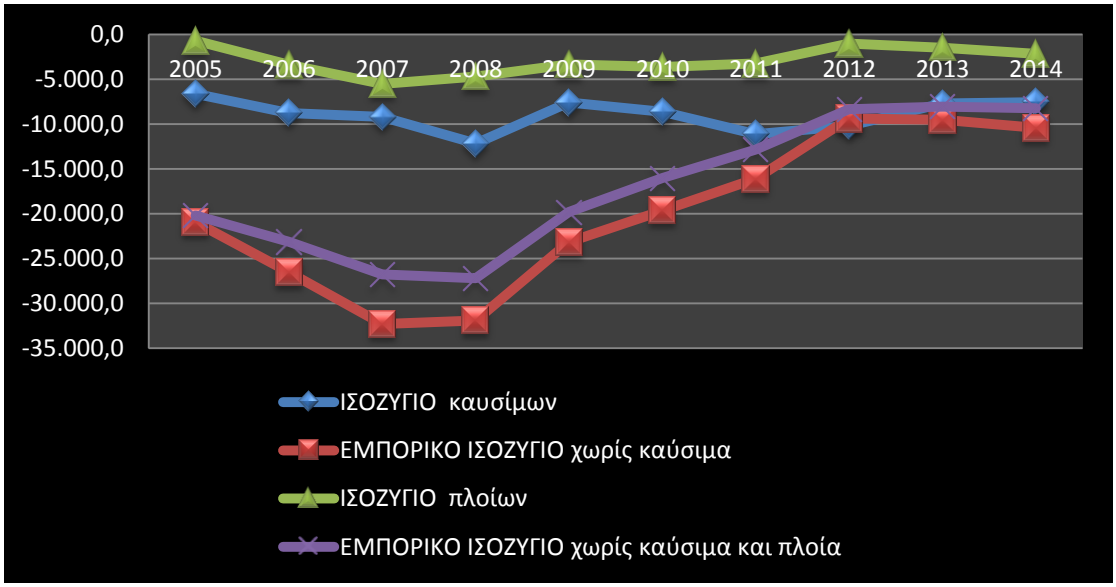

Διάγραμμα 5. Αναλυτικότερο διάγραμμα για το ελληνικό εμπορικό ισοζύγιο

Στο παραπάνω διάγραμμα (διάγραμμα 5) προσδιορίζεται η ανάλυση του εμπορικού ισοζυγίου στις βασικότερες κατηγορίες που το αποτελούν. Στα χαμηλότερα επίπεδα παρατηρείται ότι βρίσκεται το ισοζύγιο που αφορά τα εμπορεύματα χωρίς τα καύσιμο, έπεται αυτό που περιγράφει το ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία. Χαμηλότερα ελλείμματα παρουσιάζει το ισοζύγιο των καυσίμων και τέλος το χαμηλότερο έλλειμμα το παρουσιάζει το ισοζύγιο των πλοίων. Χαρακτηριστικό στοιχείο επίσης είναι ότι για τις χρονιές 2007 και 2008 το εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και το εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία παρουσιάζει ταυτόχρονη

πτώση. Ενώ για το εμπορικό ισοζύγιο που περιγράφει το ισοζύγιο καυσίμων καταγράφει μια αξία αναφοράς με πτώση το 2008.

2.3. Εισαγωγικά στοιχεία του ελληνικού εμπορίου

Στο ακόλουθο διάγραμμα περιγράφονται τα ανά κατηγορία τα εισαγωγικά στοιχεία του που περιγράφουν τις ελληνικές εισαγωγές. Η περιγραφή γίνεται σε εκατ. Ευρώ.

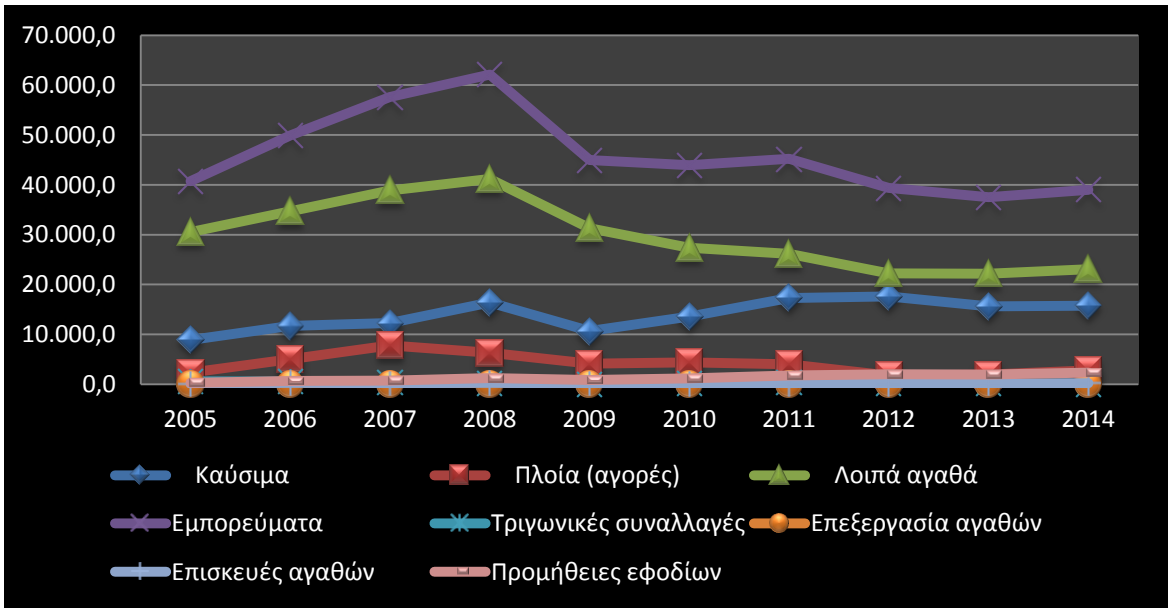

Διάγραμμα 6. Στοιχεία εισαγωγών ανά κατηγορία

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται ότι από τα στοιχεία που έχουν τα πιο ισοσκελισμένα στοιχεία είναι αυτά των επεξεργασμένων αγαθών και των επισκευών αγαθών. Τα στοιχεία που αποτελούν την κατηγορία των προμηθειών εφοδίων από το 2010 διαγράφουν μια μικρή αλλά παρά αυτά αυξητική τάση. Οι αγορές που αφορούν τα πλοία κατέγραψαν μια αυξητική τάση το 2007 αλλά στην συνέχεια δείχνουν να εμφανίζουν σχεδόν ισοσκελισμένα αποτελέσματα. Τα στοιχεία στο ισοζύγιο που περιγράφουν τα καύσιμα καταγράφουν μια μικρή μείωση το 2009 λόγο της οικονομικής συγκυρίας στην ελληνική οικονομία εκείνη την περίοδο, ενώ τα τελευταία χρόνια διακρίνεται μια πιο ισοσκελισμένη κατάσταση σε αυτά. Όσον αφόρα τα λοιπά

αγαθά μέχρι το 2008 καταγράφουν μία διαρκή αυξητική τάση, έπειτα όμως διακρίνεται μια διαρκή μείωση τους, να προσεγγίσουν ένα πιο ισοσκελισμένο ισοζύγιο. Παρόμοια διαδρομή με τα λοιπά αγαθά ακολουθούν και τα στοιχεία που περιγράφουν τα εμπόρευμα, τα οποία καταγράφουν αυξητικές τάσεις και άνοιγμα της ψαλίδας του εμπορικού ελλείμματος μέχρι και το 2008. Έπειτα το 2009 καταγράφεται μια πτωτική τάση προς ένα πιο ισοσκελισμένο ισοζύγιο για τα εμπορεύματα, και από την συγκεκριμένη χρόνια και μετά διακρίνονται σταθεροποιητικές τάσεις και τα τελευταία χρόνια από το 2012 και έπειτα να έχει πέσει κατά από τα 40.000 εκατ. ευρώ.

2.4. Εξαγωγικά στοιχεία του ελληνικού εμπορίου

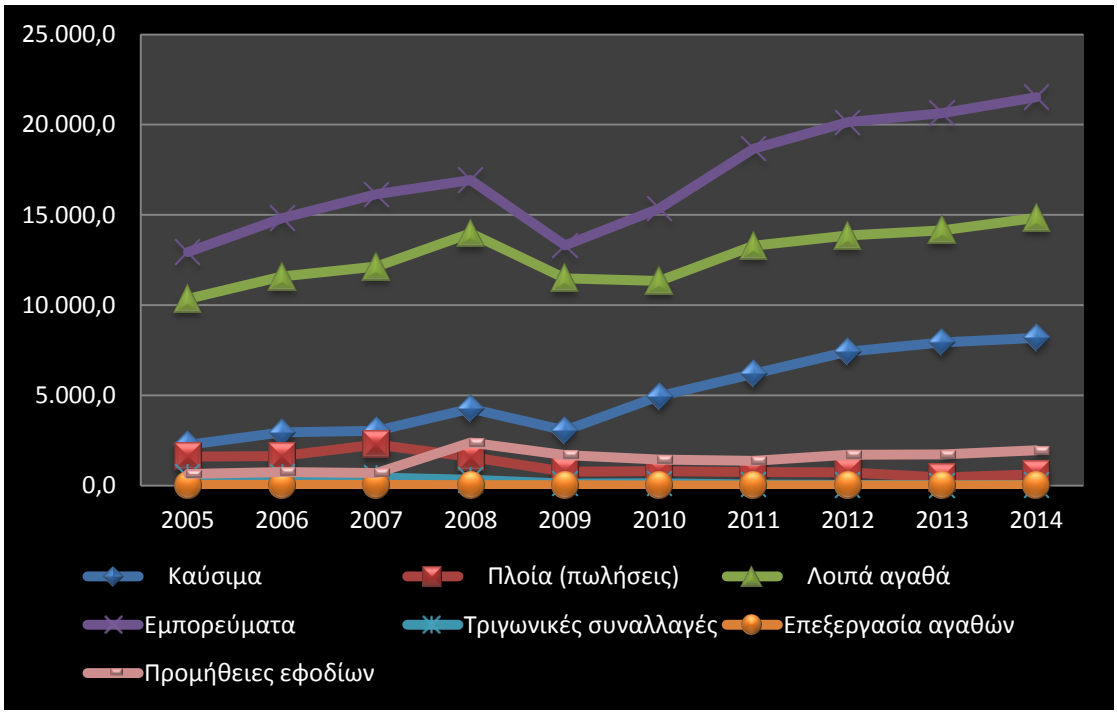

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ

Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2016*

(Σε εκατ. ευρώ)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ	*ΕΞΑΓΩΓΕΣ*		*% ΜΕΤΑΒΟΛΗ*	*% ΣΥΝΘΕΣΗ*	
	2016	*2015*	*16/15*	*2016*	*2015*
ΚΟΣΜΟΣ	**3.549,8**	**3.859,5**	**-8,0%**	**100,0%**	**100,0%**
ΟΟΣΑ	2.093,5	2.156,1	-2,9%	59,0%	55,9%
Ε.Ε. (28)	2.111,7	2.116,5	-0,2%	59,5%	54,8%
Ευρωζώνη	1.509,7	1.487,6	1,5%	42,5%	38,5%
G7	1.196,2	1.165,5	2,6%	33,7%	30,2%
Βόρεια Αμερική	205,0	187,1	9,6%	5,8%	4,8%
Χώρες BRICS	82,0	69,2	18,6%	2,3%	1,8%
Μ. Ανατολή & Β. Αφρική	494,0	542,9	-9,0%	13,9%	14,1%
Χώρες OPEC	198,0	199,3	-0,6%	5,6%	5,2%
Χώρες του Κόλπου (Συμβούλιο Συνεργασίας Κόλπου)	123,4	131,2	-5,9%	3,5%	3,4%
Οικονομική Συνεργασία Μαύρης Θάλασσας (Ο.Σ.Ε.Π.)	532,9	736,3	-27,6%	15,0%	19,1%
Ευρασιατική Οικονομική Ένωση	24,1	27,8	-13,4%	0,7%	0,7%
Βόρεια Αφρική	196,0	240,7	-18,6%	5,5%	6,2%
Χώρες Υποσαχάριας Αφρικής	30,7	32,3	-4,9%	0,9%	0,8%
Χώρες MERCOSUR	33,0	11,7	182,3%	0,9%	0,3%
Εφοδιασμοί πλοίων	0,4	60,7	-99,4%	0,0%	1,6%

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ

Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2016*

(Σε εκατ. ευρώ)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ	*ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ*		*% ΜΕΤΑΒΟΛΗ*	*% ΣΥΝΘΕΣΗ*	
	2016	*2015*	*16/15*	*2016*	*2015*
ΚΟΣΜΟΣ	**6.307,1**	**6.503,9**	**-3,0%**	**100,0%**	**100,0%**
ΟΟΣΑ	3.778,1	3.651,6	3,5%	59,9%	56,1%
Ε.Ε. (28)	3.401,0	3.486,9	-2,5%	53,9%	53,6%
Ευρωζώνη	2.634,1	2.730,7	-3,5%	41,8%	42,0%
G7	1.871,9	1.934,4	-3,2%	29,7%	29,7%
Βόρεια Αμερική	125,7	109,2	15,1%	2,0%	1,7%
Χώρες BRICS	891,0	1.057,2	-15,7%	14,1%	16,3%
Μ. Ανατολή & Β. Αφρική	644,4	956,0	-32,6%	10,2%	14,7%
Χώρες OPEC	495,3	777,2	-36,3%	7,9%	11,9%
Χώρες του Κόλπου (Συμβούλιο Συνεργασίας Κόλπου)	114,5	203,4	-43,7%	1,8%	3,1%
Οικονομική Συνεργασία Μαύρης Θάλασσας (Ο.Σ.Ε.Π.)	856,2	1.041,4	-17,8%	13,6%	16,0%
Ευρασιατική Οικονομική Ένωση	570,6	654,0	-12,7%	9,0%	10,1%
Βόρεια Αφρική	145,0	205,7	-29,5%	2,3%	3,2%
Χώρες Υποσαχάριας Αφρικής	39,0	43,0	-9,5%	0,6%	0,7%
Χώρες MERCOSUR	74,2	88,3	-16,0%	1,2%	1,4%
Εφοδιασμοί πλοίων	0,1	0,0	1701,1%	0,0%	0,0%

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015

Προσωρινά στοιχεία

(σε εκατ. ευρώ)

Γεωγραφικές περιοχές	*Εξαγωγές*		*% Μεταβολή*	*% Σύνθεση*	
	2015	*2014*	*15/14*	*2015*	*2014*
ΣΥΝΟΛΟ	**25.458,4**	**26.894,0**	**-5,3%**	**100,0%**	**100,0%**
Ε.Ε. (28)	**13.557,4**	**12.262,8**	**10,6%**	**53,3%**	**45,6%**
Ευρωζώνη	**9.491,2**	**8.365,4**	**13,5%**	**37,3%**	**31,1%**
Γαλλία	654,3	643,8	1,6%	2,6%	2,4%
Ολλανδία	498,9	416,4	19,8%	2,0%	1,5%
Γερμανία	1.843,0	1.768,8	4,2%	7,2%	6,6%
Ιταλία	2.875,9	2.481,5	15,9%	11,3%	9,2%
Ιρλανδία	83,0	33,5	147,5%	0,3%	0,1%
Πορτογαλία	144,8	125,5	15,4%	0,6%	0,5%
Ισπανία	689,2	667,8	3,2%	2,7%	2,5%
Βέλγιο	340,3	312,4	8,9%	1,3%	1,2%
Λουξεμβούργο	31,5	4,7	575,5%	0,1%	0,0%
Φινλανδία	181,3	165,1	9,8%	0,7%	0,6%
Αυστρία	181,5	175,8	3,3%	0,7%	0,7%
Εσθονία	7,8	8,3	-6,1%	0,0%	0,0%

Μάλτα	227,6	126,7	79,7%	0,9%	0,5%
Λεττονία	24,3	14,1	71,8%	0,1%	0,1%
Λιθουανία	49,3	28,1	75,3%	0,2%	0,1%
Σλοβακία	85,7	61,2	40,0%	0,3%	0,2%
Σλοβενία	156,8	93,8	67,2%	0,6%	0,3%
Κύπρος	1.415,9	1.237,6	14,4%	5,6%	4,6%
Χώρες & εδάφη μη κατονομαζόμενα[(1)]	0,02	0,31	-92,2%	0,0%	0,0%
Λοιπές Χώρες Ε.Ε.	**4.066,2**	**3.897,4**	**4,3%**	**16,0%**	**14,5%**
Ην. Βασίλειο	1.065,1	967,9	10,0%	4,2%	3,6%
Δανία	125,0	98,5	26,8%	0,5%	0,4%
Σουηδία	172,8	157,6	9,7%	0,7%	0,6%
Πολωνία	352,3	324,0	8,7%	1,4%	1,2%
Τσεχία	191,8	189,5	1,2%	0,8%	0,7%
Ουγγαρία	105,3	102,7	2,5%	0,4%	0,4%
Ρουμανία	702,2	634,6	10,7%	2,8%	2,4%
Βουλγαρία	1.272,1	1352,0	-5,9%	5,0%	5,0%
Κροατία	79,6	70,5	12,8%	0,3%	0,3%
Λοιπές Χώρες Ευρώπης	**4.166,3**	**6.291,7**	**-33,8%**	**16,4%**	**23,4%**
Ισλανδία	1,8	1,9	-4,8%	0,0%	0,0%
Νορβηγία	53,4	38,0	40,6%	0,2%	0,1%
Ελβετία	131,4	111,4	17,9%	0,5%	0,4%
Γιβραλτάρ	395,2	641,4	-38,4%	1,6%	2,4%
Τουρκία	1.710,7	3.266,2	-47,6%	6,7%	12,1%

Αλβανία	348,4	410,0	-15,0%	1,4%	1,5%
Ουκρανία	197,7	188,9	4,6%	0,8%	0,7%
Λευκορωσία	10,7	14,1	-24,4%	0,0%	0,1%
Μολδαβία	93,0	90,2	3,0%	0,4%	0,3%
Ρωσία	213,1	356,0	-40,2%	0,8%	1,3%
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	69,7	72,4	-3,7%	0,3%	0,3%
Κόσοβο	28,5	34,6	-17,6%	0,1%	0,1%
ΠΓΔΜ	585,5	706,3	-17,1%	2,3%	2,6%
Μαυροβούνιο	117,5	162,2	-27,5%	0,5%	0,6%
Σερβία	209,8	198,1	5,9%	0,8%	0,7%
Β. Αμερική	**1.558,2**	**1.063,1**	**46,6%**	**6,1%**	**4,0%**
ΗΠΑ	1.246,6	806,2	54,6%	4,9%	3,0%
Καναδάς	141,7	126,8	11,7%	0,6%	0,5%
Μεξικό	169,9	130,0	30,7%	0,7%	0,5%
Λοιπές Χώρες Αμερικής	**208,4**	**91,2**	**128,5%**	**0,8%**	**0,3%**
Ονδούρα	0,9	0,3	196,4%	0,0%	0,0%
Παναμάς	98,5	18,5	433,0%	0,4%	0,1%
Μπαχάμες	38,7	1,4	2755,9%	0,2%	0,0%
Αγ. Βικέντιος	2,4	0,02	11139,2%	0,0%	0,0%
Βενεζουέλα	7,8	5,9	31,2%	0,0%	0,0%
Ισημερινός	3,0	5,8	-48,3%	0,0%	0,0%
Βραζιλία	36,2	39,6	-8,5%	0,1%	0,1%
Χιλή	12,0	12,4	-3,4%	0,0%	0,0%
Αργεντινή	8,8	7,2	22,2%	0,0%	0,0%

Μ.Ανατολή & Β.Αφρική	**3.779,4**	**3.741,9**	**1,0%**	**14,8%**	**13,9%**
Μαρόκο	33,4	54,7	-39,0%	0,1%	0,2%
Αλγερία	195,7	281,1	-30,4%	0,8%	1,0%
Τυνησία	157,2	271,9	-42,2%	0,6%	1,0%
Λιβύη	149,3	222,0	-32,8%	0,6%	0,8%
Αίγυπτος	1.042,6	755,4	38,0%	4,1%	2,8%
Λίβανος	767,1	611,4	25,5%	3,0%	2,3%
Συρία	7,6	7,6	-0,5%	0,0%	0,0%
Ιράκ	48,1	36,9	30,3%	0,2%	0,1%
Ιράν	23,5	16,9	39,5%	0,1%	0,1%
Ισραήλ	236,0	203,0	16,3%	0,9%	0,8%
Ιορδανία	36,3	47,4	-23,4%	0,1%	0,2%
Σ.Αραβία	737,1	784,1	-6,0%	2,9%	2,9%
Κουβέιτ	21,6	16,5	30,7%	0,1%	0,1%
Μπαχρέιν	7,5	8,2	-8,6%	0,0%	0,0%
Κατάρ	35,0	54,8	-36,1%	0,1%	0,2%
Ην. Αρ. Εμιράτα	269,7	359,0	-24,9%	1,1%	1,3%
Ομάν	9,8	7,3	33,4%	0,0%	0,0%
Υεμένη	1,9	3,5	-45,0%	0,0%	0,0%
Χώρες Ασίας	**1.249,6**	**1.376,3**	**-9,2%**	**4,9%**	**5,1%**
Γεωργία	73,5	130,6	-43,7%	0,3%	0,5%
Αρμενία	10,0	9,9	0,6%	0,0%	0,0%
Αζερμπαϊτζάν	7,7	24,2	-68,3%	0,0%	0,1%
Καζακστάν	10,4	7,1	46,7%	0,0%	0,0%

Τουρκμενιστάν	5,6	5,1	9,2%	0,0%	0,0%
Ουζμπεκιστάν	3,0	3,9	-23,8%	0,0%	0,0%
Τατζικιστάν	0,02	0,06	-75,5%	0,0%	0,0%
Κιργιζία	0,2	0,3	-9,5%	0,0%	0,0%
Πακιστάν	13,3	9,9	34,6%	0,1%	0,0%
Ινδία	60,8	54,9	10,7%	0,2%	0,2%
Μπαγκλαντές	9,8	12,2	-19,6%	0,0%	0,0%
Ταϊλάνδη	43,5	36,1	20,4%	0,2%	0,1%
Βιετνάμ	16,1	11,6	39,5%	0,1%	0,0%
Ινδονησία	56,5	100,3	-43,7%	0,2%	0,4%
Μαλαισία	10,9	17,2	-36,6%	0,0%	0,1%
Σιγκαπούρη	172,5	264,1	-34,7%	0,7%	1,0%
Φιλιππίνες	6,8	6,7	1,1%	0,0%	0,0%
Κίνα	228,2	273,5	-16,6%	0,9%	1,0%
Νότια Κορέα	298,1	269,2	10,7%	1,2%	1,0%
Ιαπωνία	61,3	44,6	37,4%	0,2%	0,2%
Ταϊβάν	70,7	42,2	67,7%	0,3%	0,2%
Χογκ Κογκ	90,6	52,7	72,1%	0,4%	0,2%
Χώρες Αφρικής	**184,8**	**155,6**	**18,7%**	**0,7%**	**0,6%**
Μαυριτανία	6,2	7,2	-14,2%	0,0%	0,0%
Γκάνα	47,6	15,8	200,9%	0,2%	0,1%
Νιγηρία	34,1	74,8	-54,4%	0,1%	0,3%
Αιθιοπία	19,2	8,0	138,5%	0,1%	0,0%
Κένυα	28,5	5,8	395,4%	0,1%	0,0%

Δημ. Νοτ. Αφρικής	49,2	44,0	11,7%	0,2%	0,2%
Ωκεανία (ή Αυστραλία)	**150,7**	**143,2**	**5,2%**	**0,6%**	**0,5%**
Αυστραλία	138,7	130,7	6,2%	0,5%	0,5%
Νέα Ζηλανδία	12,0	12,5	-4,3%	0,0%	0,0%
Εφοδιαμοί Σκαφών Ε.Ε.	**49,0**	**538,9**	**-90,9%**	**0,2%**	**2,0%**
Εφοδιαμοί Σκαφών Τρίτων Χωρών	**117,2**	**960,9**	**-87,8%**	**0,5%**	**3,6%**
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	**437,4**	**268,3**	**63,1%**	**1,7%**	**1,0%**

(1) Πρόκειται για εξαγωγές που κατανέμονται στην Ε.Ε.(28)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΈΝΤΥΠΑ – ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΑ

3.1. Δελτίο παραγγελίας

Έντυπο της εταιρίας στο οποίο περιγράφονται λεπτομερώς τα προϊόντα της εταιρίας σε όλες τις διαφορετικές συσκευασίες που παράγονται.

Χρησιμεύει: Για την καταγραφή της παραγγελίας όπως την επιθυμεί ο πελάτης, και είναι αποκλειστικά για εσωτερική επικοινωνία μέσα στην εταιρία.

Στοιχεία που περιλαμβάνει: Το όνομα του πελάτη καθώς και τον αριθμό των συσκευασιών που επιθυμεί ο πελάτης από κάθε παραγόμενο προϊόν της εταιρίας. Επίσης είναι απαραίτητο να συμπληρώνεται η επιθυμητή ημερομηνία φόρτωσης των προϊόντων από την πλευρά του πελάτη.

3.2. Σημείωμα φόρτωσης

Έντυπο της εταιρίας στο οποίο αναφέρονται οι λεπτομέρειες σχετικά με την φόρτωση, τις ποσότητες και τρόπο συσκευασίας του φορτίου καθώς και τις ιδιαιτερότητες της παραγγελίας όσον αφορά την μεταφορά και τα φορτωτικά έγγραφα.

Χρησιμεύει: Για την περιγραφή των λεπτομερειών που σχετίζονται με την φόρτωση σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της παραγγελίας, και κοινοποιείται στην μεταφορική εταιρία ή πράκτορα.

Στοιχεία που περιλαμβάνει: Την ημερομηνία και τον τόπο φόρτωσης καθώς και την χώρα προορισμού. Επίσης αναφέρεται το όνομα και η διεύθυνση της εταιρίας που θα φέρεται σαν δικαιούχος στην φορτωτική του μεταφορέα καθώς και τον αριθμό των συσκευασιών που θα φορτωθούν με το καθαρό και μικτό βάρος τους.

Στην περίπτωση που η συμφωνία με τον πελάτη για την πληρωμή είναι με άνοιγμα πίστωσης, ο πράκτορας που αναλαμβάνει την μεταφορά χρειάζεται να ενημερωθεί για τον αριθμό των φορτωτικών που απαιτούνται από την πίστωση.

Επιπλέον είναι δυνατόν να υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί όπως να μην επιτρέπονται οι μεταφορτώσεις του φορτίου ή ακόμη σε περίπτωση θαλάσσιας μεταφοράς να απαγορεύεται η προσάραξη σε κάποια λιμάνια, κάποιων χωρών. Για παράδειγμα, σε πιστώσεις από την Κύπρο απαγορεύεται η προσάραξη στο λιμάνι της Κυρήνειας, λόγω της Τουρκικής κατοχής στο συγκεκριμένο λιμάνι. Ανάλογοι περιορισμοί μπορεί να τεθούν από Άραβες σε σχέση με το Ισραήλ.

3.3. Κοινοποίηση ακύρωσης της παραγγελίας

Μετά την κοινοποίηση της ακύρωσης της παραγγελία πρέπει να ενημερωθούν όλα τα ενδιαφερόμενα τμήματα της εταιρίας σχετικά με την ακύρωση της παραγγελίας του πελάτη, αποδεσμεύοντας τα προϊόντα και επιτρέποντας την διάθεσή τους σε άλλες αγορές. Παράλληλα διασφαλίζεται ο σωστός προγραμματισμός της παραγωγής και των προμηθειών σε πρώτες ύλες.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Σε περίπτωση ακύρωσης παραγγελίας, οι απαραίτητες ενέργειες που πρέπει να γίνουν είναι:

Η ενημέρωση του τμήματος αποθήκης για την ακύρωση της φόρτωσης της συγκεκριμένης παραγγελίας και την αποδέσμευση των προϊόντων της παραγγελίας. Σε περίπτωση απλής αναβολής για κάποιο λόγο ανεξάρτητο του εργοστασίου το τμήμα αποθήκης ενημερώνεται για την νέα ημερομηνία φόρτωσης.

Διευκρίνηση με τον πελάτη των όρων πληρωμής και παράδοσης. Στη περίπτωση που ο πελάτης ακυρώσει την παραγγελία, ενημέρωση του γραφείου κίνησης για την

ακύρωση της παραγγελίας και τον προγραμματισμό των υπόλοιπων φορτώσεων ή σε περίπτωση αναβολής για την νέα ημερομηνία φόρτωσης.

Έγγραφη ακύρωση της φόρτωσης στη μεταφορική εταιρία ή πράκτορα και καθορισμός νέας ημερομηνίας φόρτωσης σε περίπτωση αναβολής.

3.4. Έντυπα - Παραστατικά

Τα έντυπα παραστατικά για την αντιμετώπιση της ακύρωσης μίας παραγγελίας είναι:

- ΔΕΛΤΙΟ ΑΚΥΡΩΣΗΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Έντυπο της εταιρίας, στο οποίο αναφέρονται τα στοιχεία της παραγγελίας που ακυρώνεται. Σε περίπτωση αναβολής της φόρτωσης απλά σημειώνεται η νέα ημερομηνία φόρτωσης.

Χρησιμεύει: Για την αποδέσμευση των προϊόντων της παραγγελίας, και κοινοποιείται από το τμήμα εξαγωγών στον υπεύθυνο της αποθήκης, στο γραφείο κίνησης, καθώς και στον υπεύθυνο προμηθειών.

Στοιχεία που περιλαμβάνει: Το όνομα του πελάτη καθώς και ο αύξων αριθμός της παραγγελίας που ακυρώνεται. Επίσης είναι απαραίτητο να συμπληρώνεται η ημερομηνία κοινοποίησης της ακύρωσης της παραγγελίας. Το έντυπο αυτό συνοδεύεται από αντίγραφο του αντίστοιχου Δελτίου Παραγγελίας.

3.5. Φόρτωση – Έκδοση Παραστατικών εξαγωγής

Αποτελεί το τελικό στάδιο για την αποστολή των προϊόντων στο εξωτερικό. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στη φόρτωση των προϊόντων στα μέσα μεταφοράς τους και στην ορθή έκδοση όλων των παραστατικών που πρέπει να συνοδεύουν το εμπόρευμα, είτε

γιατί είναι απαραίτητα στον τόπο προορισμού τους ή γιατί επιβάλλονται από τη νομοθεσία στην χώρα φόρτωσης.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Οι ενέργειες που είναι απαραίτητες στο στάδιο αυτό είναι οι ακόλουθες:

Ενημέρωση του γραφείου κινήσεως σχετικά με την φόρτωση και το μέσο μεταφοράς. Οποιοδήποτε και αν είναι το μέσο μεταφοράς γνωστοποιούνται τα νούμερα του φορτηγού που θα φορτώσει την παραγγελία ή τα διακριτικά νούμερα του container για αποφυγή λανθασμένων φορτώσεων.

Ενημέρωση του εκτελωνιστή ή το ατόμου της εταιρίας που ασχολείται με τον εκτελωνισμό των εμπορευμάτων στην περίπτωση εξαγωγής σε τρίτη χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα πρέπει να τονισθεί ότι στην περίπτωση πώλησης σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτή δεν θεωρείται εξαγωγή, ονομάζεται Ενδοκοινοτική Διακίνηση οπότε δεν χρειάζεται να ακολουθηθεί η διαδικασία εκτελωνισμού.

Έκδοση των απαραίτητων παραστατικών και πιστοποιητικών της εξαγωγής.

Ενημέρωση του γραφείου κινήσεως για την έκδοση Δελτίου Αποστολής για τα εμπορεύματα που φορτώνονται καθώς και για τα δείγματα που αποστέλλονται στο χημείο για έλεγχο καταλληλότητας ή για την χορήγηση των επιδοτήσεων.

Έλεγχος και διασταύρωση των στοιχείων που εμφανίζονται στο Δελτίο Παραγγελίας, στα τιμολόγια και στο Δελτίο Αποστολής, για την αποφυγή λαθών κατά την φόρτωση.

Ενημέρωση του λογιστηρίου της εταιρίας για την λογιστική εγγραφή της πώλησης.

3.6. Πιστοποιητικά εξαγωγής

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εξαγωγή οποιουδήποτε προϊόντος από μία χώρα σε μία άλλη είναι απαραίτητο να συμπληρωθούν μία σειρά εγγράφων. Ορισμένα έγγραφα απαραίτητα για κάθε εξαγωγή ενώ ανάλογα με το προϊόν, τη χώρα προέλευσης και τη χώρα προορισμού των εμπορευμάτων είναι απαραίτητη η έκδοση και κάποιων άλλων πιστοποιητικών. Ακολουθούν τα σημαντικότερα πιστοποιητικά εξαγωγής.

Απόδειξη Παραλαβής Εγγράφων

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Απόδειξη παραλαβής εγγράφων
• Εκδίδουσα αρχή:	Εταιρία μεταφοράς
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Εταιρία μεταφοράς
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Εταιρία μεταφοράς
• Σκοπός έκδοσης:	Πιστοποίηση
• Συμπληρώνεται από:	Εταιρία εξαγωγής
• Ζητείται από:	Πελάτη
• Απαραίτητο για εξαγωγές - εις:	Όλες τις χώρες
• Επιδεικνύεται εις:	Τράπεζα
• Εκδίδεται μετά από:	Αίτηση πελάτη

Κτηνιατρικό Υγειονομικό (ψαρικά – πουλερικά)

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Κτηνιατρικό υγειονομικό (ψαρικά, πουλερικά)
• Εκδίδουσα αρχή:	Τμήμα ελέγχου τροφίμων (Τ.Ε.Τ.)
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Τ. Ε. Τ.
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Τ. Ε. Τ.
• Σκοπός έκδοσης:	Έλεγχος καταλληλότητας
• Συμπληρώνεται από:	Τ. Ε. Τ.
• Ζητείται από:	Υγειονομικές - τελωνειακές αρχές
• Απαραίτητο για εξαγωγές - εις:	Όλες τις χώρες
• Επιδεικνύεται εις:	Τρίτες Χώρες / τελωνείο Ε. Ε. / αντίστοιχη Τ.Ε.Τ.
• Εκδίδεται μετά από:	Αίτηση πελάτη/ Εξαγωγέα

Κτηνιατρικό Υγειονομικό (κρεατοσκευάσματα)

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Κτηνιατρικό υγειονομικό (κρεατοσκευάσματα)
• Εκδίδουσα αρχή:	Τμήμα ελέγχου τροφίμων (Τ.Ε.Τ.)
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Τ. Ε. Τ.
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Τ. Ε. Τ.
• Σκοπός έκδοσης:	Έλεγχος καταλληλότητας
• Συμπληρώνεται από:	Τ. Ε. Τ.

• Ζητείται από:	Υγειονομικές - τελωνειακές αρχές
• Απαραίτητο για εξαγωγές εις:	Όλες τις χώρες
• Επιδεικνύεται εις:	Τρίτες Χώρες / τελωνείο Ε. Ε. / αντίστοιχη Τ.Ε.Τ.
• Εκδίδεται μετά από:	Αίτηση πελάτη/ Εξαγωγέα

Πιστοποιητικό Ποιότητας

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Πιστοποιητικό ποιότητας
• Εκδίδουσα αρχή:	Διεύθυνση Γεωργίας
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Διεύθυνση Γεωργίας Έλεγχος Γεωργικών Βιομηχανιών
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Διεύθυνση Γεωργίας / Έλεγχος Γεωργικών Βιομηχανιών
• Σκοπός έκδοσης:	Πιστοποίηση
• Συμπληρώνεται από:	Έλεγχος Γεωργικών Βιομηχανιών
• Ζητείται από:	Τελωνείο
• Απαραίτητο για εξαγωγές εις:	Τρίτες Χώρες
• Επιδεικνύεται εις:	Τελωνείο Εξαγωγής
• Εκδίδεται μετά από:	Αίτηση Εξαγωγέα

Φυτοϋγείας

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Φυτοϋγείας
• Εκδίδουσα αρχή:	Υπουργείο Γεωργίας
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Διεύθυνση προστασίας φυτών
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Διεύθυνση προστασίας φυτών
• Σκοπός έκδοσης:	Πιστοποίηση καταλληλότητας
• Συμπληρώνεται από:	Διεύθυνση προστασίας φυτών
• Ζητείται από:	Τρίτες Χώρες / τελ. εξαγωγής / τελ. εισαγωγής Ε. Ε./ τελ. εισαγωγής
• Απαραίτητο για εξαγωγές εις:	Όλες τις χώρες
• Επιδεικνύεται εις:	Τελωνείο
• Εκδίδεται μετά από:	Αίτηση Εξαγωγέα

Εργαστηριακή Ανάλυση

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Εργαστηριακή ανάλυση
• Εκδίδουσα αρχή:	Εταιρία εξαγωγής
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	-
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	-
• Σκοπός έκδοσης:	Πιστοποίηση προδιαγραφών
• Συμπληρώνεται από:	Εταιρία εξαγωγής
• Ζητείται από:	Πελάτη

- Απαραίτητο για εξαγωγές εις: -
- Επιδεικνύεται εις: -
- Εκδίδεται μετά από: Αίτηση πελάτη

Πιστοποίηση φυσικοχημικών ιδιοτήτων

- Τίτλος πιστοποιητικού: Πιστοποίηση Φυσικοχημικών Ιδιοτήτων
- Εκδίδουσα αρχή: Η ανάλογη
- Υπηρεσία που κατατίθεται: Γενικό Χημείο Κράτους
- Υπηρεσία που το θεωρεί: Η ανάλογη
- Σκοπός έκδοσης: Πιστοποίηση
- Συμπληρώνεται από: Την εκδίδουσα υπηρεσία
- Ζητείται από: Πελάτη
- Απαραίτητο για εξαγωγές - εις: Όπου ζητηθεί
- Επιδεικνύεται εις: Τελωνείο - υγειονομικές αρχές
- Εκδίδεται μετά από: Αίτηση Εξαγωγέα

Κυκλοφορίας Εμπορευμάτων (Euro 1)

- Τίτλος πιστοποιητικού: Κυκλοφορίας Εμπορευμάτων (Euro 1)
- Εκδίδουσα αρχή: Τελωνείο εξαγωγής
- Υπηρεσία που κατατίθεται: Τελωνείο εξαγωγής
- Υπηρεσία που το θεωρεί: Τελωνείο εξαγωγής

• Σκοπός έκδοσης:	Έλεγχος προνομιακής μεταχείρισης χώρας εξαγωγής
• Συμπληρώνεται από:	Εξαγωγέα
• Ζητείται από:	Τελωνείο εισαγωγής
• Απαραίτητο για εξαγωγές εις:	Ε.Ζ.Ε.Σ., χώρες με σύμβαση
• Επιδεικνύεται εις:	Τελωνείο
• Εκδίδεται μετά από:	Αίτηση εξαγωγέα

Πιστοποιητικό Προδιαγραφών

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Πιστοποιητικό προδιαγραφών
• Εκδίδουσα αρχή:	Εταιρία εξαγωγής
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	-
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	-
• Σκοπός έκδοσης:	Πιστοποίηση
• Συμπληρώνεται από:	Εξαγωγέα
• Ζητείται από:	Πελάτη
• Απαραίτητο για εξαγωγές εις:	-
• Επιδεικνύεται εις:	-
• Εκδίδεται μετά από:	Αίτηση πελάτη

Φορτωτική Οδικής Μεταφοράς (CMR)

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Φορτωτική οδικής Μεταφοράς (CMR)
• Εκδίδουσα αρχή:	Πρακτορείο Μεταφορών
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Πρακτορείο Μεταφορών
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Πρακτορείο Μεταφορών
• Σκοπός έκδοσης:	Ανάληψη υποχρεώσεων μεταφοράς
• Συμπληρώνεται από:	Πρακτορείο
• Ζητείται από:	Τελωνείο - συνοριακού σταθμούς
• Απαραίτητο για εξαγωγές εις:	Σε όλες τις χώρες
• Επιδεικνύεται εις:	Τελωνείο - Σύνορα
• Εκδίδεται μετά από:	-

Εγγύηση Μεταφοράς (Carnet TIR)

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Εγγύηση μεταφοράς (Carnet TIR)
• Εκδίδουσα αρχή:	Τελωνείο εξαγωγής
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Τελωνείο εξαγωγής
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Τελωνείο εξαγωγής
• Σκοπός έκδοσης:	Εγγύηση
• Συμπληρώνεται από:	Μεταφορέα
• Ζητείται από:	Τελωνείο εξαγωγής - σύνορα - τελωνείο παραλαβής
• Απαραίτητο για εξαγωγές εις:	Όλες τις χώρες

• Επιδεικνύεται εις:	Τελωνείο εξαγωγής - σύνορα - τελωνείο παραλαβής
• Εκδίδεται μετά από:	-

Εγγύηση για μεταφορά με Τ2

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Εγγύηση για μεταφορά με Τ2
• Εκδίδουσα αρχή:	ΟΦΑΕ (Σύνδεσμος Μεταφορέων)
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	ΟΦΑΕ (Σύνδεσμος Μεταφορέων)
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	ΟΦΑΕ (Σύνδεσμος Μεταφορέων)
• Σκοπός έκδοσης:	Εγγύηση
• Συμπληρώνεται από:	ΟΦΑΕ
• Ζητείται από:	μεταφορέα όταν για μη κοινοτική διέλευση δεν εκδίδει TIR αλλά Τ2
• Απαραίτητο για εξαγωγές εις:	-
• Επιδεικνύεται εις:	Τελωνείο
• Εκδίδεται μετά από:	-

Κοινοτική Διαμετακόμιση (Τ2)

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Κοινοτική διαμετακόμιση (Τ2)
• Εκδίδουσα αρχή:	Τελωνείο εξαγωγής
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Τελωνείο εξαγωγής
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Τελωνείο εξαγωγής

- Σκοπός έκδοσης: Πιστοποίηση κοινοτικής προέλευσης
- Συμπληρώνεται από: Εξαγωγέα
- Ζητείται από: Τελωνεία εισαγωγής - σύνορα
- Απαραίτητο για εξαγωγές - εις: Ε. Ε.
- Επιδεικνύεται εις: Τελωνεία εισαγωγής - σύνορα
- Εκδίδεται μετά από: -

Πιστοποιητικό Κοινοτικής Προέλευσης

- Τίτλος πιστοποιητικού: Πιστοποιητικό κοινοτικής προέλευσης
- Εκδίδουσα αρχή: Τελωνείο Εξαγωγής
- Υπηρεσία που κατατίθεται: Τελωνείο Εξαγωγής
- Υπηρεσία που το θεωρεί: Τελωνείο Εξαγωγής
- Σκοπός έκδοσης: Πιστοποίηση
- Συμπληρώνεται από: Εξαγωγέα
- Ζητείται από: Τελωνείο εισαγωγής
- Απαραίτητο για εξαγωγές - εις: Ε. Ε. / Θαλάσσια
- Επιδεικνύεται εις: Τελωνείο εισαγωγής
- Εκδίδεται μετά από: -

Διασάφηση Εξαγωγής (ΕΔΕ 2)

• Τίτλος πιστοποιητικού:	Διασάφηση Εξαγωγής (ΕΔΕ 2)
• Εκδίδουσα αρχή:	Τελωνείο εξαγωγής
• Υπηρεσία που κατατίθεται:	Τελωνείο Εξαγωγής
• Υπηρεσία που το θεωρεί:	Τελωνείο Εξαγωγής
• Σκοπός έκδοσης:	Έλεγχος εξαγωγής
• Συμπληρώνεται από:	Εξαγωγέα
• Ζητείται από:	Τελωνείο εισαγωγής
• Απαραίτητο για εξαγωγές - εις:	Τρίτες Χώρες
• Επιδεικνύεται εις:	Τελωνείο εξαγωγής
• Εκδίδεται μετά από:	-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ

4.1. Επανεξαγωγή αγαθών λόγω αναστροφής της πώλησης

Όταν επανεξάγονται στο εξωτερικό αγαθά που έχουν εισαχθεί στη χώρα από τρίτες - εκτός Ε. Ε. - χώρες και η εισαγωγή τους είχε γίνει με διακανονισμό της αξίας τους με κρατικό συνάλλαγμα, απαιτείται ειδική βεβαίωση προς τις τελωνειακές αρχές, που χορηγείται από τις μεσολαβούσες τράπεζες. Η επιστροφή θα πρέπει να γίνεται λόγω αναστροφής της πώλησης (π.χ. ακαταλληλότητα του εμπορεύματος).

Στη συνέχεια η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να παρακολουθήσει την συναλλαγματική τακτοποίηση της επανεξαγωγής, που μπορεί να γίνει:

- με εισαγωγή εμπορευμάτων ίσης αξίας
- εισαγωγή και δραχμοποίηση συναλλάγματος ίσης αξίας
- ισόποση μείωση εκκρεμών υποχρεώσεων της επιχείρησης προς το εξωτερικό.

4.2. Ενεργητική τελειοποίηση (Facon)

Για την εισαγωγή των υλικών εκδίδεται ειδική Βεβαίωση προς το Τελωνείο, εφόσον προσκομισθούν από τον μεταποιητή:

- σύμβαση στην οποία θα αναφέρεται η ανάθεση επεξεργασίας ή μεταποίηση των πρώτων και βοηθητικών υλών κυριότητας του αλλοδαπού οίκου και το ποσό της αμοιβής του μεταποιητή
- αντίγραφο του τιμολογίου με την αξία των υλικών χωρίς συναλλαγματικές διατυπώσεις

Για την εξαγωγή των μεταποιημένων αγαθών εκδίδεται από την τράπεζα Βεβαίωση προ το Τελωνείο, με την προσκόμιση από τον μεταποιητή του εμπορικού του τιμολογίου με τα έξοδα και την αμοιβή μεταποίησης, σύμφωνα με τους όρους του συμβολαίου. Το συνάλλαγμα που αφορά την αμοιβή και τα έξοδα της μεταποίησης πρέπει να εισάγεται στη χώρα μέσα σε έξι μήνες από την ημερομηνία εξαγωγής των μεταποιημένων προϊόντων. Η παρακολούθηση του φακέλου για την εισαγωγή του συναλλάγματος γίνεται από τη μεσολαβούσα τράπεζα.

Επανεξαγωγή εκθεμάτων διεθνών εκθέσεων. Όταν ζητείται η επανεξαγωγή εκθεμάτων που κομίσθηκαν στη χώρα χωρίς συναλλαγματικές διατυπώσεις και εκτέθηκαν σε διεθνείς εκθέσεις, απαιτείται η προσκόμιση Βεβαίωσης της τράπεζας που τηρεί τα σχετικά φορτωτικά έγγραφα ότι δεν διατέθηκε κρατικό συνάλλαγμα για την εξόφληση των εκθεμάτων.

4.3. Επανεισαγωγή από τρίτες χώρες εξαγχθέντων αγαθών

Πρόκειται για τις περιπτώσεις που επιστρέφονται στη χώρα αγαθά που είχαν εξαχθεί από αυτήν σε τρίτες χώρες. Σκοπός της επιστροφής μπορεί να είναι:

- ανάλωση στην Ελλάδα
- επισκευή, διόρθωση ή αντικατάσταση με άλλα
- επανεξαγωγή σε διαφορετικό παραλήπτη, διάφορο του αρχικού, κάτοικο τρίτης χώρας

Στις περιπτώσεις αυτές η αρχική εξαγωγή πρέπει να τακτοποιηθεί συναλλαγματικά με τα δικαιολογητικά της επιστροφής του εμπορεύματος. Αυτό γίνεται με αίτηση της εξαγωγικής επιχείρησης, προς την τράπεζα που τηρεί το φάκελο σε εκκρεμότητα.

4.4. Παθητική τελειοποίηση πρώτων υλών σε τρίτες χώρες

Επιτρέπεται η εξαγωγή σε τρίτες (εκτός Ε. Ε.) χώρες, πρώτων υλών, εγχώριων ή αλλοδαπών, προς επεξεργασία ή μεταποίηση και εισαγωγή των ετοίμων προϊόντων εντός εξαμήνου από την αποστολή των πρώτων υλών, με την προϋπόθεση της επανεξαγωγής των έτοιμων προϊόντων σε τρίτες χώρες. Για τη σχετική διαδικασία απαιτείται βεβαίωση προς το τελωνείο, που εκδίδεται από τη μεσολαβούσα τράπεζα. Η διάθεση των έτοιμων προϊόντων είναι δυνατό να επιτραπεί και εντός της Ε. Ε. εφόσον ληφθεί ειδική έγκριση του Υπουργείου Εθνικής Οικονομία.

4.5. Εξαγωγή αγαθών προς μίσθωση

Είναι δυνατή η εξαγωγή αγαθών προς μίσθωση, με Βεβαίωση προς το Τελωνείο. Η βεβαίωση εκδίδεται από τη μεσολαβούσα τράπεζα, εφόσον κατατεθούν από τον εξαγωγέα:

- μισθωτήριο συμβόλαιο με τον αλλοδαπό μισθωτή
- αντίγραφο τιμολογίου με την αξία των αγαθών που εξάγονται προς μίσθωση

Η τράπεζα παρακολουθεί την εισαγωγή των μισθωμάτων στη χώρα μέσα σε τρεις μήνες από την ημερομηνία πληρωμής που προβλέπει το συμβόλαιο.

Ο φάκελος της μίσθωσης θα κλείνει είτε με την επανεισαγωγή του μηχανήματος, είτε με την εξόφληση της αξίας του από τον μισθωτή και την εισαγωγή του σχετικού συναλλάγματος στη χώρα.

4.6. Εξαγωγή αγαθών με σκοπό την επανεισαγωγή

Η εξαγωγή αγαθών με σκοπό την επανεισαγωγή (π.χ. οικοσκευή φοιτητών, αθλητικά όργανα, μηχανήματα για επισκευή κλπ.) παρακολουθείται απευθείας από το Τελωνείο και δεν απαιτείται μεσολάβηση τράπεζας.

Επανεξαγωγή - μεταπώληση αλλοδαπών αγαθών

Πρόκειται για επανεξαγωγή και μεταπώληση εμπορευμάτων που έχουν κομισθεί στην Ελλάδα, έχουν διακανονισθεί και έχουν εκτελωνισθεί ή όχι.

Γενικοί όροι

- Για να πραγματοποιήσει τέτοια επανεξαγωγή η εξαγωγικής επιχείρησης θα πρέπει να πληροί τις εξής προϋποθέσεις:
- Η εξαγωγική επωνυμία της να είναι καταχωρημένη στο ΕΜΕ

Ο εξαγωγέας πωλητής θα πρέπει να καταθέσει ειδική αίτηση στη μεσολαβούσα εμπορική τράπεζα Η αξία FOB της πώλησης των ειδών πρέπει να καλύπτει την αξία CIF της αγοράς τους, προσαυξημένη τουλάχιστον κατά:

τους τόκους για το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την ημερομηνία πληρωμής της αξίας της αγοράς μέχρι την ημερομηνία είσπραξης της αξίας πώλησης, με το ισχύον libor εξαμηνιαίων καταθέσεων, προσαυξημένο κατά μία μονάδα.

- το ποσό της προμήθειας του αντιπροσώπου, όταν μεσολαβεί για την πώληση
- το ποσό των τυχόν διαφόρων εκπτώσεων που παρέχονται κατά την πώληση
- το ποσό των τυχόν δασμοφορολογικών κλπ. κοινοτικών επιβαρύνσεων
- το ποσό των τυχόν εξόδων Τελωνείου και
- το συναλλαγματικό όφελος, στις περιπτώσεις επανεξαγωγής σε τρίτες χώρες αγαθών προελεύσεως τρίτων
- Εκτός Ε. Ε.
- χωρών, το οποίο δραχμοποιείται υποχρεωτικά.

Ειδικοί όροι

- Η επανεξαγωγή / μεταπώληση των παρακάτω ειδών υπόκειται σε ειδική έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος:
- είδη των κεφαλαίων 1 - 24 του ολοκληρωμένου τελωνειακού δασμολογίου
- χαλυβουργικά και κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα
- χημικές, βιολογικές ουσίες, τεχνολογία και ζωικά παθογόνα που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή των χημικών όπλων
- όπλα, πυρομαχικά, μέρη και εξαρτήματά τους, εκρηκτικές ύλες κλπ.
- είδη υψηλής τεχνολογίας (co-com) όπως π.χ. μηχανολογικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός, πυρηνικά υλικά, εξοπλισμοί και τεχνολογία που επηρεάζουν την Εθνική Άμυνα και Ασφάλεια, προϊόντα και τεχνολογία πυραύλων κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕ ΧΩΡΕΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

5.1. Στοιχεία εμπορικού ισοζυγίου για τις χώρες της ευρωζώνης

Το εμπορικό πλεόνασμα της Ευρωζώνης διευρύνθηκε 31,5 τοις εκατό από έτος σε έτος σε 27,5 δις € τον Απρίλιο του 2016. Πρόκειται για το υψηλότερο εμπορικό πλεόνασμα για ένα μήνα Απριλίου καθώς οι εισαγωγές μειώθηκαν με ταχύτερο ρυθμό από τις εξαγωγές λόγω της μείωσης των τιμών πετρελαίου. Το εμπορικό ισοζύγιο της Ευρωζώνης ήταν κατά μέσο όρο 4.033,65 εκατομμύρια ευρώ από το 1999 μέχρι το 2016, φτάνοντας στο υψηλό όλων των εποχών των 31.122,70 εκατομμυρίων ευρώ τον Ιούλιο του 2015 και ένα χαμηλό ρεκόρ των -16.509,80 εκατομμυρίων ευρώ τον Ιανουάριο του 2011. Το εμπορικό ισοζύγιο στην Ευρωζώνη έχει αναφερθεί από τον Eurostat ότι ήταν 57 δισεκατομμύρια το 2013.

Το 2013, το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν ο κορυφαίος συνεργάτης εξαγωγών για τις χώρες εκτός Ευρωζώνης, αντιπροσωπεύοντας το 12,6% του συνόλου των εξαγωγών, ακολουθούμενη από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Κίνα οδήγησε την κούρσα των εισαγωγών με 11,7% του συνόλου των εισαγωγών των ΕΑ-18, ακολουθούμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Ρωσία. Τόσο το εισαγωγικό όσο και το εξαγωγικό εμπόριο κυριαρχούνται από τα μηχανήματα και τα οχήματα, που ακολουθούνται από «άλλα βιομηχανικά προϊόντα». Το 2013, τα μηχανήματα και τα οχήματα αποτέλεσαν το 41% των εξαγωγών των ΕΑ-18 και το 28% των εισαγωγών των ΕΑ-18.

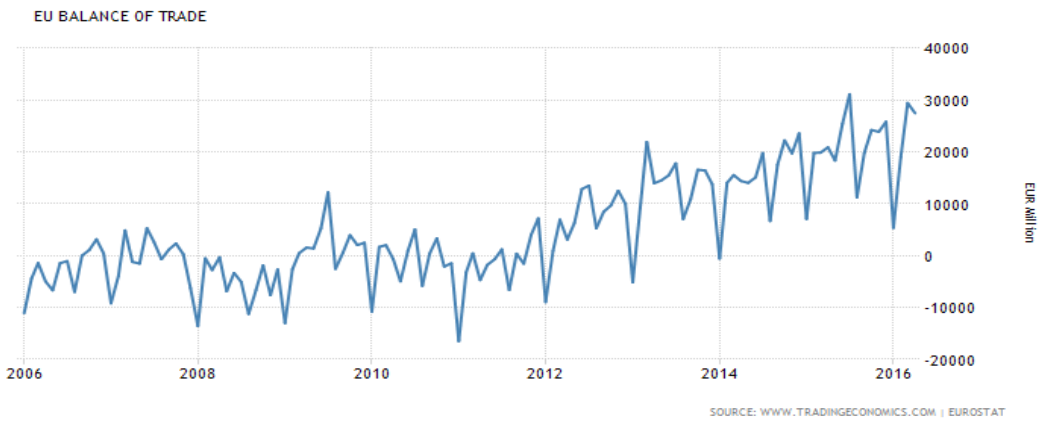

Διάγραμμα 7. Εμπορικό ισοζύγιο για της χώρες της Ευρωζώνης

Στην Ευρωζώνη υπάρχουν τακτικά εμπορικά πλεονάσματα που οφείλονται κυρίως στις υψηλές εξαγωγές μεταποιημένων αγαθών, όπως τα μηχανήματα και τα οχήματα. Η Ευρωζώνη είναι καθαρός εισαγωγέας ενέργειας και πρώτων υλών. Η Γερμανία, η Ιταλία, η Γαλλία και η Ολλανδία αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μερίδιο των συνολικών εμπορικών συναλλαγών. Κύριοι εμπορικοί εταίροι είναι το Ηνωμένο Βασίλειο (12 τοις εκατό του συνόλου των εξαγωγών και 10 τοις εκατό των εισαγωγών) και οι Ηνωμένες Πολιτείες (13 τοις εκατό των εξαγωγών και 6 τοις εκατό των εισαγωγών).

Οι συνολικές εξαγωγές μειώθηκαν 0,9 τοις εκατό από έτος σε έτος σε 172,3 δις €, μετά από 2,3 τοις εκατό πτώση τον Μάρτιο. Οι εισαγωγές μειώθηκαν 5,3 τοις εκατό σε 144.800 εκατομμύρια €, μετά από μείωση κατά 8,4 τοις εκατό τον προηγούμενο μήνα. Λαμβάνοντας υπόψη τους πρώτους τέσσερις μήνες του έτους, οι πωλήσεις από την Ευρωζώνη μειώθηκαν 1 τοις εκατό σε 659 δισεκατομμύρια € και οι εισαγωγές υποχώρησαν ταχύτερα, με 3 τοις εκατό σε 577.700 εκατομμύρια €, ανεβάζοντας το εμπορικό πλεόνασμα μέχρι 81.300 εκατομμύρια € από 67,6 δισεκατομμύρια € το προηγούμενο έτος.

Λαμβάνοντας υπόψη την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι εξαγωγές μειώθηκαν 6 τοις εκατό σε 146.9 δισεκατομμύρια € και οι εισαγωγές μειώθηκαν 4 τοις εκατό σε 141,3 δισεκατομμύρια €. Ως αποτέλεσμα, οι EU28 παρουσίασαν πλεόνασμα € 5,6 δισ έναντι

€ 8,2 δις ένα χρόνο νωρίτερα. Το ενδοκοινοτικό εμπόριο EU28 αυξήθηκε κατά 2 τοις εκατό σε 260.900 εκατομμύρια €.

Κατά τους πρώτους τέσσερις μήνες του έτους, οι εξαγωγές από την Ευρωπαϊκή Ένωση ανήλθαν σε 556 400 000 000 €, μείωση κατά 5 τοις εκατό, και οι εισαγωγές ήταν σε 552.5 δισεκατομμύρια €, μείωση κατά 4 τοις εκατό. Ως αποτέλεσμα, το εμπορικό πλεόνασμα των EU28 μειώθηκε σε 3,9 δις €, σε σύγκριση με € 4,7 δισ ένα χρόνο νωρίτερα.

Οι πωλήσεις ενέργειας κατέγραψαν τη μεγαλύτερη πτώση (-28 τοις εκατό), ακολουθούμενες από άλλα εμπορεύματα (-20 τοις εκατό), τις πρώτες ύλες (-8 τοις εκατό), τα μηχανήματα και τα οχήματα (-3 τοις εκατό) και τα χημικά προϊόντα (-2 τοις εκατό), ενώ οι αποστολές των τροφίμων ανέβηκαν 1 τοις εκατό. Μεταξύ των εμπορικών εταίρων, οι υψηλότερες μειώσεις αναφέρθηκαν για τη Νότια Κορέα (-10 τοις εκατό) και την Ελβετία (-8 τοις εκατό), τη Ρωσία (-6 τοις εκατό), την Ινδία (-5 τοις εκατό), τις ΗΠΑ (-3 τοις εκατό) και την Τουρκία (- 3 τοις εκατό).

Οι εισαγωγές πρωτογενών αγαθών υποχώρησαν 23 τοις εκατό, δηλαδή για την ενέργεια (-34 τοις εκατό), ενώ οι αγορές των βιομηχανικών προϊόντων (1 τοις εκατό) και για τα άλλα προϊόντα (61 τοις εκατό) αυξήθηκαν. Οι εισαγωγές από τη Νορβηγία μειώθηκαν 24 τοις εκατό και από τη Ρωσία μειώθηκαν 22 τοις εκατό. Αντίθετα, από την Ελβετία (15 τοις εκατό), την Τουρκία (10 τοις εκατό) και την Ιαπωνία (11 τοις εκατό) ανέβηκαν.

5.2. Εισαγωγές για τις χώρες της Ευρωζώνης

Η σημαντική εξασθένηση του ευρώ, η κατάρρευση των τιμών του πετρελαίου και οι περιορισμένες εισαγωγές οδήγησαν το εμπορικό πλεόνασμα της Ευρωζώνης σε ρεκόρ τον Δεκέμβριο, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας. Πόσο ασθενική παραμένει η οικονομία φαίνεται από το γεγονός ότι οι εισαγωγές αυξήθηκαν τον Δεκέμβριο κατά μόλις 1% σε σχέση με τον Νοέμβριο, προφανώς

εξαιτίας της ασθενικής εσωτερικής ζήτησης, τη στιγμή που οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 8%.

Το εμπορικό πλεόνασμα της Ευρωζώνης αυξήθηκε στα 24,3 δισ. ευρώ τον Δεκέμβριο, από 21,2 δισ. ευρώ τον Νοέμβριο. Σε ετήσια βάση οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά 2% τον Δεκέμβριο του 2014 και οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 1%. Συνολικά το 2014 το εμπορικό πλεόνασμα της Ευρωζώνης αυξήθηκε στα 194,8 δισ. ευρώ από 152,3 δισ. ευρώ που ήταν το 2013 εξαιτίας της αύξησης των εξαγωγών κατά 2%, τη στιγμή που οι εισαγωγές παρέμειναν στάσιμες. Η εξασθένηση του ευρώ έναντι του δολαρίου βοήθησε σημαντικά τους εξαγωγείς της Ευρωζώνης καθιστώντας περισσότερο ανταγωνιστικά τα προϊόντα τους. Σημαντική ώθηση στο εμπορικό πλεόνασμα για ολόκληρο το 2014 έδωσε και η πτώση της τιμής του πετρελαίου. Το ενεργειακό έλλειμμα της Ευρωπαϊκής Ενωσης μειώθηκε στα 309,8 δισ. ευρώ το διάστημα Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2014 σε σχέση με έλλειμμα ύψους 348,5 δισ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2013. Για την Ευρωζώνη το έλλειμμα του ενεργειακού ισοζυγίου μειώθηκε στα 256,7 δισ. ευρώ από 292,5 δισ. ευρώ τους πρώτους έντεκα μήνες του 2013.

Βεβαίως, το μεγάλο εμπορικό πλεόνασμα της Ευρωζώνης αποτελεί σημαντική ανισορροπία, δεδομένου ότι χρηματοδοτείται από τα εμπορικά ελλείμματα άλλων χωρών, κάτι που δεν μπορεί να συνεχιστεί επ’ άπειρον. Παράλληλα σημαίνει ότι η εσωτερική ζήτηση στην Ευρωζώνη είναι ασθενική. Μεγάλες ανισορροπίες υπάρχουν και στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ενωσης όπως φαίνεται από τα στοιχεία για το συνολικό εμπόριο το διάστημα Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2014. Το μεγαλύτερο εμπορικό πλεόνασμα καταγράφεται στη Γερμανία και φτάνει τα 201,8 δισ. ευρώ, σημαντικά αυξημένο από τα 182,2 δισ. ευρώ τους πρώτους έντεκα μήνες του 2013. Ακολουθεί η Ολλανδία με πλεόνασμα ύψους 57,5 δισ. ευρώ, σχεδόν απαράλλακτο σε σχέση με το πλεόνασμα του 2013. Το τρίτο μεγαλύτερο πλεόνασμα (σε απόλυτους αριθμούς) καταγράφεται στην Ιταλία και ανέρχεται στα 37,1 δισ. ευρώ από 25,8 δισ. ευρώ το 2013. Ακολουθεί η Ιρλανδία με πλεόνασμα ύψους 32,2 δισ. ευρώ, η Τσεχία με πλεόνασμα ύψους 15,4 δισ. ευρώ και το Βέλγιο με πλεόνασμα 13,6 δισ. ευρώ.

Στον αντίποδα το μεγαλύτερο εμπορικό έλλειμμα καταγράφεται στη Βρετανία με 121,1 δισ. ευρώ, και ακολουθούν η Γαλλία (67,5 δισ. ευρώ), η Ισπανία (23 δισ.) και η Ελλάδα (18,9 δισ.). Οσον αφορά τις εξαγωγές από χώρες της Ευρωπαϊκής Ενωσης, οι μεγαλύτερες αυξήσεις αφορούν την Κίνα (11%), τη Νότιο Κορέα (8%) και τις ΗΠΑ (6%). Οσον αφορά τις ευρωπαϊκές εισαγωγές, οι μεγαλύτερες προήλθαν από τη Νότιο Κορέα και την Κίνα (8%) και ακολουθεί η Τουρκία (7%). Η σημαντικότερη μείωση ευρωπαϊκών εξαγωγών καταγράφεται προς την Ελβετία (18%), τη Ρωσία (13%) και τη Βραζιλία (8%). Παράλληλα οι ευρωπαϊκές εισαγωγές μειώθηκαν περισσότερο από τη Ρωσία (10%), τη Νορβηγία (7%) και τη Βραζιλία (6%).

5.3. Εξαγωγές για τις χώρες της Ευρωζώνης

Η οικονομία της ζώνης του ευρώ είναι σχετικά ανοιχτή, ιδίως σε σύγκριση με άλλες μεγάλες οικονομίες, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Κίνα, ή η Ιαπωνία. Το άνοιγμα του εμπορίου της έχει αυξηθεί αισθητά από το 1998, κυρίως ως αποτέλεσμα του αυξανόμενου εμπορίου με τα νέα κράτη μέλη της ΕΕ και της Κίνας. Το 2012, οι εισαγωγές εκτός της ζώνης του ευρώ και οι εξαγωγές αγαθών αντιπροσώπευαν σχεδόν το 39% του ΑΕΠ της ζώνης του ευρώ, έναντι 25% το 1999. Ωστόσο, η ζώνη του ευρώ εξακολουθεί να είναι πολύ λιγότερο ανοικτή από τις οικονομίες των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ ατομικά.

Το εμπόριο αγαθών αντιπροσωπεύει περίπου τα τρία τέταρτα του συνολικού εξωτερικού εμπορίου της ζώνης του ευρώ. Συγκρίνοντας την τομεακή σύνθεση των εισαγωγών εκτός της ζώνης του ευρώ και των εξαγωγών, των εισαγωγών τείνουν να έχουν μεγαλύτερο μερίδιο της ενέργειας και των πρώτων υλών, ενώ οι εξαγωγές εμφανίζονται πιο έντονα εστιασμένη στον τομέα των μεταποιημένων προϊόντων. Αυτό αντανακλά τον διεθνή καταμερισμό της εργασίας και την έλλειψη πρώτων υλών στη ζώνη του ευρώ. Το εμπόριο υπηρεσιών αποτελεί το υπόλοιπο τέταρτο, του συνολικού εμπορίου, με μια μάλλον παρόμοια τομεακή κατανομή για τις εισαγωγές και τις

εξαγωγές. Το μεγαλύτερο μερίδιο προσλαμβάνεται από υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, που ακολουθείται από υπηρεσίες μεταφορών και ταξιδιωτικές.

Πίνακας 1. Εξωτερικό εμπόριο αγαθών της ζώνης του ευρώ (μερίδιο επί των συνολικών ως ποσοστό)

Σημείωση: 1) Λόγω της διαθεσιμότητας των δεδομένων η ζώνη του ευρώ εξακολουθεί να αντανακλά τη σύνθεση με τις 17 χώρες, δηλαδή η Λετονία αποκλείεται.

	Εξαγωγές	**Εισαγωγές**
Μηχανολογικός εξοπλισμός και μεταφορές	41.0	28.0
Άλλα βιομηχανικά είδη	23.6	22.6
Χημικά	16.6	10.5
Τρόφιμα, ποτά και καπνός	6.9	6.1
Ενέργεια	6.5	26.6
Πρώτες ύλες	2.5	4.7
Άλλα	2.9	1.6
Σύνολο	**100**	**100**

Πίνακας 2. Εξωτερικό εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών της ζώνης του ευρώ το 2012 (μερίδιο επί των συνολικών ως ποσοστό)

Σημείωση: 1) Λόγω της διαθεσιμότητας των δεδομένων η ζώνη του ευρώ εξακολουθεί να αντανακλά τη σύνθεση με τις 17 χώρες, δηλαδή η Λετονία αποκλείεται.

	Εξαγωγές	**Εισαγωγές**
Άλλες υπηρεσίες	62.0	59.1
Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	30.8	31.4
Υπηρεσίες πληροφορικής και πληροφόρησης	7.9	3.9
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	6.1	4.5
Δικαιώματα και τέλη εκμετάλλευσης	5.7	9.1
Κατασκευαστικές υπηρεσίες	3.6	3.9
Υπηρεσίες Τηλεπικοινωνιών	3.0	1.9
Ασφαλιστικές υπηρεσίες	2.0	2.3
Κυβερνητικές υπηρεσίες	1.7	0.7
Προσωπικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές υπηρεσίες	1.2	1.5
Μεταφορά	21.2	23.6
Ταξίδια	16.8	17.3
Σύνολο	**100**	**100**

Τα εκτός της ζώνης του ευρώ κράτη-μέλη της ΕΕ και οι top 10 εμπορικοί εταίροι εκτός της ΕΕ από κοινού αντιπροσωπεύουν περίπου τα τρία τέταρτα των εμπορικών συναλλαγών της ζώνης του ευρώ. Μεταξύ των επιμέρους χωρών, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα είναι οι τρεις κυριότεροι εμπορικοί εταίροι της περιοχής. Στο σύνολό τους, εκτός της ζώνης του ευρώ τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν επίσης ένα σημαντικό μερίδιο του εξωτερικού εμπορίου.

Η ονομαστική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (ΣΣΙ) είναι ένας σταθμισμένος γεωμετρικός μέσος όρος των διμερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρώ έναντι των νομισμάτων της επιλογής των εμπορικών εταίρων.

Η πραγματική ΣΣΙ λαμβάνει υπόψη τις εξελίξεις των σχετικών τιμών μεταξύ της ζώνης του ευρώ και των εμπορικών εταίρων της. Μπορεί να υπολογιστεί χρησιμοποιώντας έναν από τους ακόλουθουςς αποπληθωριστές: τους δείκτες τιμών καταναλωτή, τους δείκτες τιμών παραγωγού, τους αποπληθωριστές του ΑΕΠ και τους δείκτες κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος - το τελευταίο αντανακλώντας είτε το σύνολο της οικονομίας είτε μόνο τον τομέα της μεταποίησης. Παρέχει ένα μέτρο της διεθνούς ανταγωνιστικότητας τιμών και του κόστους της ζώνης του ευρώ.

Οι ονομαστικοί και πραγματικοί δείκτες ΣΣΙ σήμερα υπολογίζονται κατά:

μια στενή ομάδα των 12 χωρών εταίρων (ΣΣΙ-12),

μια ομάδα 20 χωρών εταίρων (ΣΣΙ-20), η οποία περιλαμβάνει το ΣΣΙ-12 συν την Κίνα και τα επτά κράτη-μέλη της ΕΕ εκτός της ζώνης του ευρώ που δεν περιλαμβάνονται στο δείκτη της ΣΣΙ-12,

μια ευρεία ομάδα 39 χωρών εταίρων (ΣΣΙ-39), που περιλαμβάνει τις ΣΣΙ-20 συν 19 επιπλέον σχετικούς εμπορικούς εταίρους.

Οι ΣΣΙ καταρτίζονται με τη χρήση των κινητών εμπορικών βαρών, που υπολογίζονται βάσει των μετοχών στο εξωτερικό εμπόριο της ζώνης του ευρώ σε βιομηχανικά προϊόντα. Το σύστημα συνδυάζει πληροφορίες για τις εισαγωγές και τις εξαγωγές και τους λογαριασμούς για τις λεγόμενες επιδράσεις τρίτων αγορών, δηλαδή τον

ανταγωνισμό που αντιμετωπίζουν οι εξαγωγείς της ζώνης του ευρώ σε μια χώρα εταίρο από τους εξαγωγείς της τρίτης χώρας. Τα συστήματα στάθμισης για τις ΣΣΙ υπολογίζονται βάσει των εμπορικών δεδομένων από τις ακόλουθες περιόδους: την περίοδο 1995-1997 για τη σειρά μέχρι το 1997, 1998-2000, 2001-2003, 2004-2006 και 2007-2009 για τη σειρά από το 2007 (βλέπε πλαίσιο 1 στο Μηνιαίο Δελτίο Μαρτίου 2012 της ΕΚΤ).

Πίνακας 3. Βάρος εμπορίου που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των ΣΣΙ του ευρώ (προσαρμοσμένο για τις επιπτώσεις στην τρίτη αγορά) (2007-2009, εκατοστιαίες μονάδες)

	ΣΣΙ-12	**ΣΣΙ-21**	**ΣΣΙ-40**
ΣΣΙ-12	**100.0**	**63.3**	**51.0**
Αυστραλία	1.5	0.9	0.8
Καναδάς	2.6	1.6	1.3
Δανία	4.1	2.6	2.1
Χονγκ Κόνγκ	2.5	1.6	1.3
Ιαπωνία	11.3	7.1	5.8
Νορβηγία	2.1	1.3	1.1
Σιγκαπούρη	2.3	1.5	1.2
Νότια Κορέα	6.2	3.9	3.1

Σουηδία	7.4	4.7	3.8
Ελβετία	10.1	6.4	5.2
Ηνωμένο Βασίλειο	23.4	14.8	11.9
Ηνωμένες Πολιτείες	26.5	16.8	13.5
ΣΣΙ-20	**36.7**	**29.6**	
Βουλγαρία		0.6	0.5
Κροατία		0.6	0.5
Τσεχία		5.0	4.0
Ουγγαρία		3.2	2.6
Λιθουανία		0.5	0.4
Πολωνία		6.2	5.0
Ρουμανία		2.0	1.6
Κίνα		18.7	15.0
ΣΣΙ-39		**19.4**	
Αλγερία			0.4
Αργεντινή			0.3
Βραζιλία			1.4

Χιλή	0.4
Ισλανδία	0.1
Ινδία	2.1
Ινδονησία	0.6
Ισραήλ	0.7
Μαλαισία	1.0
Μεξικό	1.2
Μαρόκο	0.6
Νέα Ζηλανδία	0.1
Φιλιππίνες	0.3
Ρωσία	3.4
Νότια Αφρική	1.0
Ταιβάν	1.4
Ταϊλάνδη	1.1
Τουρκία	3.1
Βενεζουέλα	0.2

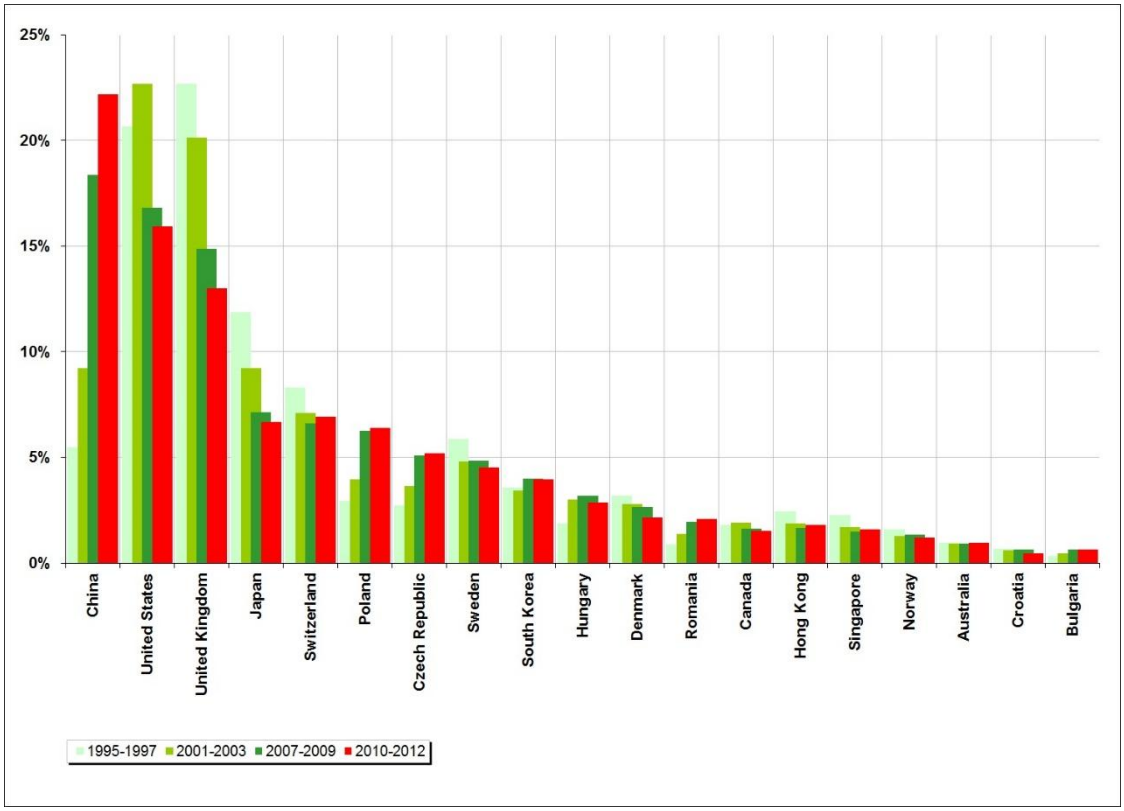

Διάγραμμα 8. Βάρη στους δείκτες ΣΣΙ-19 που βασίζονται σε διαφορετικές περιόδους αναφοράς

Ένας από τους σπουδαιότερους λόγους της εξάρτησης από το χρέος, είναι το γεγονός ότι η κατανάλωση πλέον εξαρτάται από αυτό, λόγω της αντίφασης μεταξύ της πτώσης για να αποφέρουν κέρδη στην παραγωγή και της ανάγκης να εξασφαλιστεί η ζήτηση, προκειμένου να πωληθούν τα προϊόντα που παράγονται και να πραγματωθούν τα κέρδη αυτά. Ο προφανέστερος λόγος είναι η αυξανόμενη ανισότητα του εισοδήματος, και δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η συσσώρευση του χρέους ήταν χειρότερη σε χώρες με μεγαλύτερες εισοδηματικές ανισότητες, ιδίως στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α.

Ενώ οι απώλειες θέσεων εργασίας εμπλέκουν ένα ασυνήθιστα υψηλό αριθμό εργαζομένων, η απώλεια εισοδήματος για όσους εξακολουθούν να απασχολούνται ήταν επίσης σημαντική. Οι μέσες πραγματικές ακαθάριστες αποδοχές των εργαζομένων έχουν χάσει περισσότερο έδαφος από την έναρξη της κρίσης από ό, τι αποκτήθηκε κατά τα εννέα έτη πριν από αυτή.

Συγκεκριμένα, έπειτα από την αύξηση κατά 23% το 2000-2009 μέχρι το 2013 οι μέσες αποδοχές έχουν πέσει κάτω από το επίπεδο του 2000 κατά 9 τοις εκατό. Μόνο στις δημόσιες επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, όπου οι αμοιβές ήταν εξαιρετικά γενναιόδωρες από το 2000-2009 (+57% σε πραγματικούς όρους), οι πρόσφατες απώλειες πραγματικών αποδοχών το 2013 είναι μόλις λίγο πάνω από ό, τι ήταν το 2000 (+1%). Στο σύνολό τους, τα κέρδη και οι ζημίες από το 2009-2013 ήταν πάνω από 26% κατά μέσο όρο (σε ακαθάριστο). Η αυξανόμενη φορολογική πίεση άφησε να εννοηθεί ότι οι απώλειες ήταν ακόμη πιο έντονες σε καθαρούς όρους. Τα κέρδη από αυτοαπασχόληση έχουν επίσης μειωθεί, αλλά σε αυτή την περίπτωση είναι πολύ δύσκολο να έχουμε ξεκάθαρα και αξιόπιστα δεδομένα (Braun & Tausendpfund, 2014).

Η μείωση των επιτοκίων, αποτέλεσε επίσης ένα μεγάλο πρόβλημα, καθώς οι κεντρικές τράπεζες ελέγχουν μόνο τις βραχυπρόθεσμες τιμές των επιτοκίων, ενώ οι ιδιωτικές τράπεζες αρνούνται ρητά να μειώσουν τις μακροπρόθεσμες τιμές των επιτοκίων ως απάντηση στις πολιτικές των κεντρικών τραπεζών. Οι περικοπές στα επιτόκια θα έχουν επίσης ως αποτέλεσμα τη μείωση τόσο των πραγματικών αποδόσεων των σημερινών συνταξιούχων που ζουν από αποταμιεύσεις, αλλά και τις προοπτικές αποδόσεων των μελλοντικών συνταξιούχων, γεγονός που μπορεί να μειώσει την κατανάλωση.

Ας σημειωθεί ότι τα παραπάνω ισχύουν για τον επίσημο τομέα της οικονομίας. Στο λεγόμενο ανεπίσημο τομέα (μέρος της κατασκευαστικής βιομηχανίας, της γεωργίας, του τουρισμού και άλλων υπηρεσιών), όπου οι εργοδότες υπόκεινται σε λιγότερους περιορισμούς, τα κέρδη έχουν σίγουρα μειωθεί ακόμα περισσότερο.

Όσον αφορά στην συνάρτηση κατανάλωσης διευκρινίζονται δύο στοιχεία. Το ένα είναι η Μέση Ροπή προς Κατανάλωση που απεικονίζει το ποσοστό του εισοδήματος προς κατανάλωση για κάθε επίπεδο του εισοδήματος και η οριακή ροπή προς κατανάλωση που απεικονίζει το κατά πόσο αυξάνεται η κατανάλωση με την αύξηση του εισοδήματος κατά μια μονάδα (Krugman, 2009). Έτσι έχουμε:

$MPK = C/Y$ και $OPK = \Delta C/\Delta Y$

Το διάγραμμα που αφορά την συνάρτηση κατανάλωσης είναι το ακόλουθο:

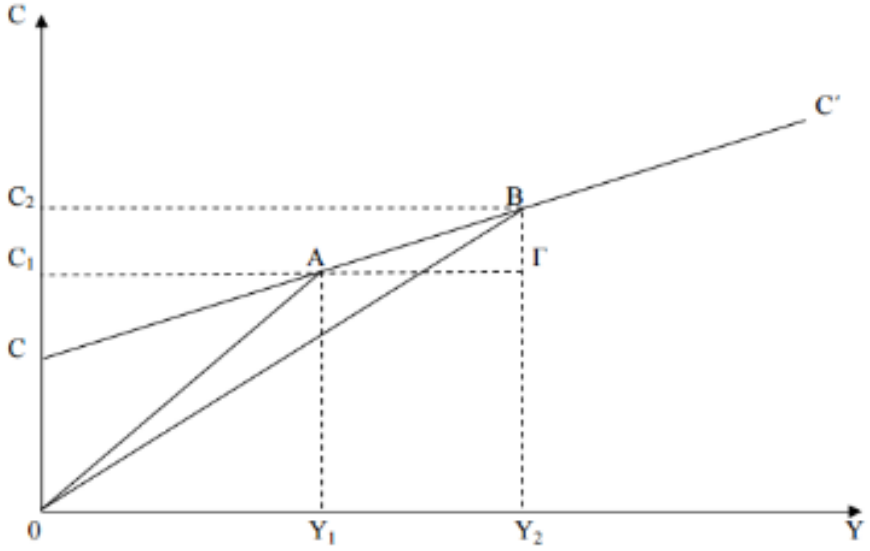

Διάγραμμα 9. Διαγραμματική απεικόνιση της συνάρτησης κατανάλωσης

Η αυτόνομη κατανάλωση ισούται με την απόσταση 0C. Απεικονίζει το επίπεδο κατανάλωσης όταν Y=0. Επίσης η κατανάλωση αποτελεί αύξουσα συνάρτηση του εισοδήματος. Από την άλλη η Μέση Ροή προς Κατανάλωση είναι η κλίση της ευθείας που ξεκινά από το σημείο αρχής των αξόνων και ορίζεται μέχρι το σημείο στην γραμμή κατανάλωσης. Όσο το εισόδημα αυξάνεται, η κλίση της γραμμής από την αρχή των αξόνων μέχρι το σημείο στην γραμμή κατανάλωσης μειώνεται, είναι δηλαδή αντιστρόφως ανάλογο. Από την άλλη η Οριακή Ροπή προς Κατανάλωση είναι η κλίση της γραμμής κατανάλωσης και ορίζει το λόγο των μεταβολών. Όταν όμως η γραμμή έχει κλίση σταθερή σε όλο το μήκος της τότε η συνάρτηση κατανάλωσης είναι ευθεία και η Οριακή Ροπή προς κατανάλωση παραμένει σταθερή.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών σχετικά με την ιδιωτική κατανάλωση, κλήθηκαν οι ερωτηθέντες να απαντήσουν σχετικά με την άποψη τους κατά πόσο άλλαξε η καταναλωτική τους συμπεριφορά σε σχέση με το παρελθόν, και παρατηρείται ότι οι περισσότεροι απάντησαν θετικά. Στην ουσία οι απαντήσεις σχετικά με την συγκεκριμένη τάση των ερωτηθέντων θα δοθούν πρακτικά παρακάτω,

προσπαθώντας όμως να ανιχνευθούν οι λόγοι για τους οποίους συνέβη κάτι τέτοιο, μπορεί να αναφερθεί ότι αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην δραματική μείωση των εισοδημάτων των πολιτών, είτε λόγω απώλειας της εργασίας, είτε λόγω της τραγικής μείωσης μισθών και συντάξεων από τις εκάστοτε νομοθεσίες που θεσπίζονται από τις τελευταίες κυβερνήσεις.

Μην περιορίζοντας όμως το φαινόμενο αυτό στην οικονομική κρίση, ότι ρόλο στην τροποποίηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς, διαδραματίζει και η αλλαγή του τρόπου ζωής των ατόμων αλλά και τα πρότυπα που διαφημίζονται μέσω της διαδικασίας του marketing, από χώρες του εξωτερικού που κατά πάσα πιθανότητα διαθέτουν πολύ ανώτερο βιοτικό επίπεδο από ότι το ελληνικό. Η επόμενη ερώτηση αφορούσε το κατά πόσο η οικονομική κρίση διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην τροποποίηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς του Έλληνα καταναλωτή. Ως απάντηση σε αυτήν παρατηρείται ότι κατά κράτος συγκεντρώνει τις περισσότερες απαντήσεις η θεώρηση της συμφωνίας με το δεδομένο που τίθεται. Η επόμενη ερώτηση αφορούσε την διάρθρωση και την εξέλιξη του οικογενειακού εισοδήματος. Αρνητικό είναι το φαινόμενο που παρουσιάζεται εδώ, όπου οι περισσότεροι εκ των ερωτηθέντων απάντησαν ότι το οικογενειακό τους εισόδημα έχει μειωθεί κατά τα τελευταία χρόνια. Δυστυχώς οι απαντήσεις αυτές επιβεβαιώνουν την προηγουμένως αναφερόμενη παραδοχή, σχετικά με την επίδραση των συνθηκών που επέφερε η οικονομική κρίση στα οικονομικά του κάθε νοικοκυριού.

Τα κύρια χαρακτηριστικά που συνήθως τροποποιούν την καταναλωτική συμπεριφορά είναι η αύξηση των τιμών, η μείωση των εισοδημάτων αλλά και οι σύγχρονες τάσεις στην αγορά. Αυτό εξετάστηκε σε αυτή την περίπτωση και τα αποτελέσματα που λήφθηκαν αποδεικνύουν ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων απάντησε πως η καταναλωτική συμπεριφορά σε επίπεδο προσωπικό αλλά και σε επίπεδο νοικοκυριού επηρεάστηκε κατά κύριο λόγο από την δραματική μείωση των εισοδημάτων.

Κατά δεύτερο λόγο σημαντικό ρόλο στην τροποποίηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς διαδραμάτισε η αύξηση των τιμών των προϊόντων, κυρίως διατροφής που συγκεντρώνουν και την μεγαλύτερη ζήτηση άλλωστε. Αξίζει να αναφερθεί ότι το

πρώτο πράγμα που επηρεάζεται από μια επερχόμενη οικονομική κρίση είναι οι τιμές των προϊόντων, ιδίως αυτών που αφορούν την διατροφή αλλά και γενικότερα των ειδών πρώτης ανάγκης.

Όσον αφορά τον πρακτικό τρόπο με τον οποίο τροποποιείται η καταναλωτική συμπεριφορά των ατόμων, αυτό που σίγουρα παρατηρείται είναι ότι τα περισσότερα άτομα, με βάση το εισόδημα που διαθέτουν προτιμούν να αγοράζουν περισσότερα προϊόντα, ακόμη και αν αυτά είναι κατώτερης ποιότητας. Είναι δεδομένο το λεγόμενο των περισσότερων πολιτών στην σύγχρονη εποχή, που αναφέρουν ρητά «να γεμίζει το σπίτι, κι ας μην είναι ο, τι αγοράζαμε παλιά». Γεγονός είναι επίσης, ότι οι περισσότεροι που φέρουν αυτή την άποψη είναι οικογενειάρχες, με παιδιά κατά κύριο λόγω και επομένως θεωρούν ιδιαίτερα σημαντικό να λείπουν όσο τον δυνατόν λιγότερα προϊόντα από το σπίτι προκειμένου να μην στερούν και την οικογένεια τους από τα βασικά για την διαβίωση προϊόντα. Δεν λείπει ωστόσο και η ομάδα αυτή των ατόμων που προτιμούν να μετριάζουν τα αρνητικά δεδομένα που προκύπτουν λόγω της οικονομικής κρίσης αγοράζοντας ενδιάμεσες ποσότητες με προϊόντα ενδιάμεσης ποσότητας, προσπαθούν δηλαδή να συνδυάζουν την ποσότητα με την ποιότητα, όσο περισσότερο αυτό είναι δυνατό να συμβεί.

Αυτό που παρατηρείται είναι ότι στην περίπτωση της ποιότητας οι περισσότεροι καταναλωτές είναι σχετικά ουδέτερη, ενώ στην άποψη της ποσότητας είναι περισσότερο θετικά διακείμενοι. Δυστυχώς, βρισκόμαστε σε μια εποχή όπου σε πολλά νοικοκυριά λείπουν ακόμη και τα βασικότερα προϊόντα και κυρίως τρόφιμα, και είναι δεδομένο πλέον κανείς να υπολογίζει περισσότερο στην απόκτηση με τα όσα χρήματα διαθέτει, των περισσότερων δυνατών προϊόντων για να καλύψει κατά το μέγιστο δυνατό τις δικές του ανάγκες αλλά και γενικότερα τις ανάγκες της οικογένειας του.

Όπως είναι φυσικό και συνεπάγεται από την ροή των προηγουμένως αποδεκτών απαντήσεων, οι περισσότεροι συμφώνησαν απόλυτα με την παραδοχή αυτή, αποδεικνύοντας για άλλη μια φορά, πόσο σημαντικό για αυτούς είναι να τους δίνεται η δυνατότητα έστω και σε ελάχιστες περιπτώσεις να συνδυάσουν την καλή ποιότητα με την αγορά προϊόντων σε χαμηλότερη τιμή. Επίσης η χαμηλότερη τιμή που

προσφέρεται σε αυτές τις περιπτώσεις, τους δίνει πρακτικά ακόμη περισσότερο την δυνατότητα για αγορά επιπλέον προϊόντων. Αξίζει να αναφερθεί άλλωστε, την ροπή των υπεραγορών κατά τα τελευταία έτη, προς τις καθημερινές προσφορές προϊόντων που συγκεντρώνουν μεγάλο ενδιαφέρον και μάλιστα είναι ίσως από τα πρώτα προϊόντα που θα εξαντληθούν σε ημερήσια βάση.

Συγκεκριμένα και όσον αφορά την πρώτη ηλικιακή ομάδα δηλαδή από 18 -35 παρατηρείται ότι τα βασικά προϊόντα που καταναλώνουν κατά κύριο λόγο οι νέοι είναι τα προϊόντα τεχνολογίας και πιο συγκεκριμένα τα κινητά τηλέφωνα και τα αξεσουάρ τους και κατά δεύτερο λόγο τα είδη ένδυσης και υπόδησης. Αυτό πρακτικά συμβαίνει πρώτον γιατί οι νέοι ενδιαφέρονται περισσότερο από κάθε άλλη γενιά για την τεχνολογία και σε γενικές γραμμές επιθυμούν έντονα να είναι τεχνολογικά ενήμεροι, ενώ ενδιαφέρονται επίσης για την γενικότερη εικόνα τους και για το να συμβαδίζουν πάντα με την εκάστοτε μόδα και για τον λόγο αυτό επιλέγουν να καταναλώνουν επίσης είδη ένδυσης και υπόδησης.

Η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2013, είχε το μεγαλύτερο μερίδιο ιδιωτικής κατανάλωσης (σε ποσοστό του ΑΕΠ), απ' όλες τις χώρες της ΕΕ. Ο Σκωτσέζος οικονομολόγος του 18ου αιώνα Άνταμ Σμιθ, που ήταν και γνωστός ως ο πατέρας της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας, ανέφερε στο βιβλίο του με τίτλο «Ο Πλούτος των Εθνών» του 1776 πως, η κατανάλωση είναι ο μοναδικός σκοπός και στόχος της κάθε παραγωγικής διαδικασίας. Τα νοικοκυριά προσφέρουν στην οικονομική χρησιμότητα, καταναλώνοντας αγαθά και υπηρεσίες, ενώ οι αποφάσεις που παίρνουν για την εργασία ή την αποταμίευση, έχουν αντίκτυπο και στο επίπεδο κατανάλωσής τους. Επιπροσθέτως, οι επενδύσεις που παράγονται σε μια χρονική περίοδο, δηλαδή τα κεφαλαιουχικά αγαθά όπως τα μηχανήματα, ο εξοπλισμός και τα κτίρια, ανεβάζουν τα επίπεδα των παραγωγικών δυνατοτήτων μιας οικονομίας με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο βαθμός χρησιμότητας και να υπάρχουν περισσότερες δυνατότητες υψηλής κατανάλωσης από τα νοικοκυριά (Λαπαβίτσας, 2012). Άρα, για να παρθούν αποφάσεις σχετικά με τις επιχειρησιακές επενδυτικές δαπάνες, θα πρέπει να υπάρχουν προοπτικές για την αύξηση των δυνατοτήτων μιας οικονομίας, ώστε να υπάρξει κατά συνέπεια και αύξηση της κατανάλωσης. Δεν θα πρέπει άλλωστε να ξεχνάμε πως οι

μέτοχοι των εταιρειών, έχουν δικά τους νοικοκυριά, και τα κέρδη, οι υπεραξίες και τα μερίσματα που κάνουν δικά τους διαμορφώνουν το επίπεδο της κατανάλωσής τους ή των περαιτέρω επενδύσεών τους (Περιοδικό Ουτοπία, 2011).

Είναι γεγονός πως η Ελληνική οικονομία από το 2000 μέχρι και σήμερα, εμφάνιζε πολύ υψηλό ποσοστό ιδιωτικής κατανάλωσης σε σχέση με τις αντίστοιχες οικονομίες της ΕΕ, μιλώντας πάντα επί του συνόλου του ΑΕΠ. Τώρα, χρησιμοποιώντας έρευνες από διάφορους φορείς, το 72,55% της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών της χώρας μας καταλήγει στην καταναλωτική χρήση, με το αντίστοιχο μέγεθος στις Ευρωπαϊκές οικονομίες να είναι στο 56,92%. Με όλες τις οικονομίες της ΕΕ, η διαφορά στα μερίδια ιδιωτικής κατανάλωσης είναι μεγαλύτερη των δέκα ποσοστιαίων μονάδων, με μοναδικές εξαιρέσεις την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το μερίδιο ιδιωτικής κατανάλωσης στο σύνολο του ΑΕΠ της Πορτογαλίας φτάνει το 64,55% και του Ηνωμένου Βασιλείου το 64,83% και αποτελούν τις μοναδικές χώρες που απλά πλησιάζουν την Ελλάδα (Γολέμης, 2010).

Όπως αναφέραμε και παραπάνω ο παράγοντας που ευθύνεται γι' αυτήν την σημαντική απόκλιση που παρατηρείται στα μερίδια ιδιωτικής κατανάλωσης, είναι οι μικροί σε μέγεθος εγχώριοι πόροι, που δεν είναι σε θέση να καλύψουν τις εγχώριες επενδύσεις. Αξίζει να σημειωθεί πως από το 2007 έως το 2013 υπήρξε μια αύξηση κατά 5,34 ποσοστιαίες μονάδες στο μερίδιο ιδιωτικής κατανάλωσης της Ελληνικής οικονομίας. Αυτό μας δείχνει πως οι Έλληνες καταναλωτές προσπαθούν να εξομαλύνουν την κατανάλωσή τους. Τα προηγούμενα χρόνια και πριν την ύφεση, τα Ελληνικά νοικοκυριά συσσώρευαν πλούτο μέσω καταθέσεων, μετοχών, κατοικιών, διαμερισμάτων και άλλων πόρων, με αποτέλεσμα όταν ήρθε η περίοδος της ύφεσης να έχουν την δυνατότητα να εξομαλύνουν τις καταναλωτικές τους δαπάνες, δηλαδή να μην μειώσουν την κατανάλωσή τους τόσο απότομα όσο μειώθηκε το εισόδημά τους. Έτσι αυξήθηκε ο λόγος της ιδιωτικής κατανάλωσης ως προς το ΑΕΠ (Krugman, 2009).

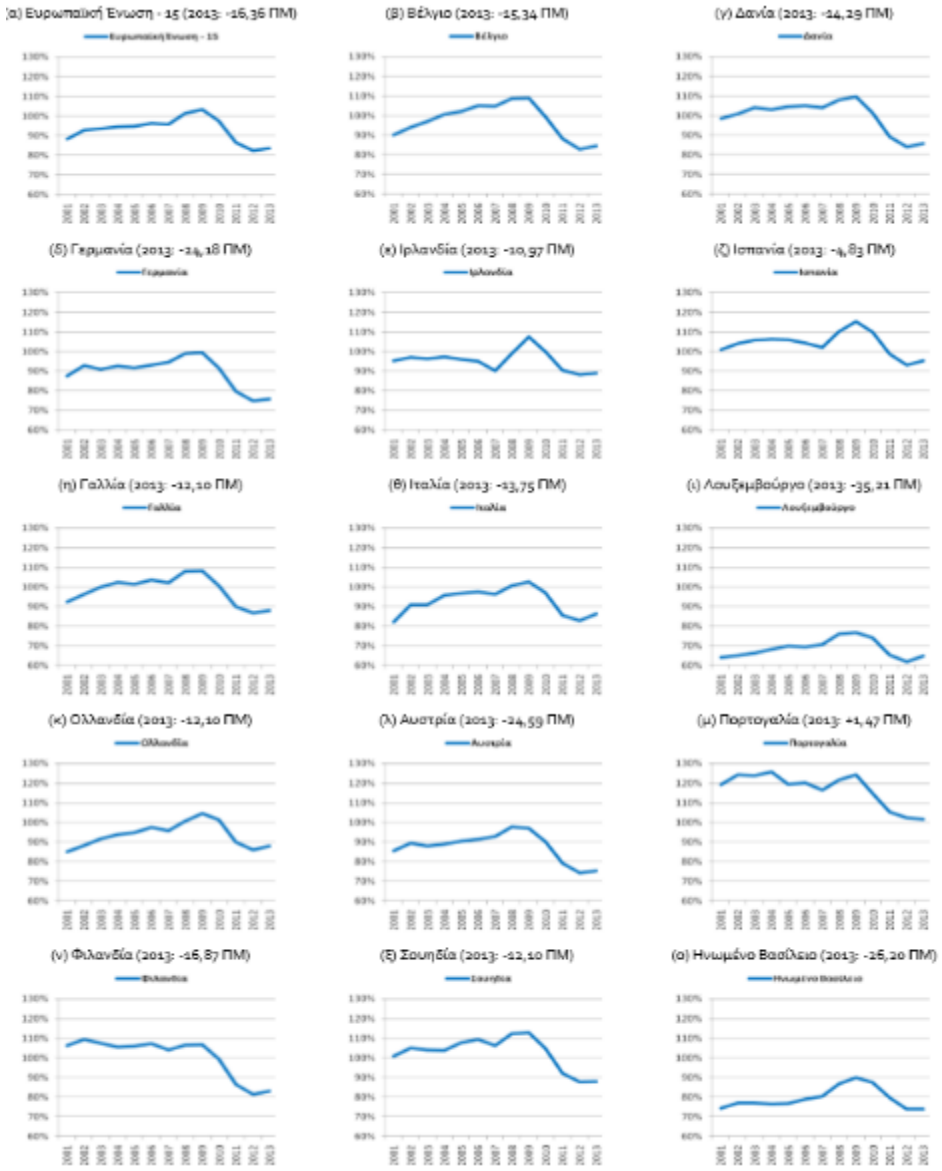

Διάγραμμα 10. Κατά κεφαλήν ιδιωτική κατανάλωση στην Ελλάδα ως προς το αντίστοιχο μέγεθος των χωρών της ΕΕ – 15 (%)

Το αποτέλεσμα ήταν μέχρι το 2009 τουλάχιστον, η Ελληνική οικονομία να ακολουθεί ένα μονοπάτι οικονομικής μεγέθυνσης, που ωθούσε τα μερίδια της ιδιωτικής κατανάλωσης σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Ένα απλό παράδειγμα αυτού που αναφέρθηκε είναι, πως το 2001 στον μέσο Έλληνα και Ελληνίδα, αντιστοιχούσε κάτι λιγότερο από το 90% της ιδιωτικής κατανάλωσης που είχε ένας Ευρωπαίος κάτοικος μιας χώρας της ΕΕ, αλλά στο τέλος του 2009, το

ποσοστό είχε φτάσει πάνω από το 100%, κάτι που έδειχνε πως ο μέσος Έλληνας κατανάλωνε περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες σε σχέση με τους Ευρωπαίους κατοίκους των άλλων χωρών .

Το συγκεκριμένο φαινόμενο της υψηλότερης κατά κεφαλήν ιδιωτικής κατανάλωσης της Ελλάδος σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη της ΕΕ, ίσχυε για την πλειοψηφία των κρατών, δηλαδή για την Πορτογαλία (124,22%), την Ισπανία (115,22%), την Σουηδία (112,77%), την Δανία (109,66%), το Βέλγιο (108,90%), την Γαλλία (108,16%), την Ιρλανδία (107,43%), την Φινλανδία (106,71%), την Ολλανδία (104,61%), την Ιταλία (102,58%), την Γερμανία (99,38%), την Αυστρία (95,95%), το Ηνωμένο Βασίλειο (89,83%) και το Λουξεμβούργο (76,81%). Τα επίπεδα αυτά βέβαια είναι μικρότερα σε σχέση με αυτά που επικρατούσαν το 2000 και το 2001. Η Ελλάδα από το 1995 έως και το 2007 είχε πολύ υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης σε σχέση με τις υπόλοιπες οικονομίες της ΕΕ. Η αύξηση του ΑΕΠ, προκαλεί αύξηση των εισοδημάτων που με τη σειρά τους προκαλούν αύξηση στην καταναλωτική δαπάνη. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 όμως, για να μπορέσει η χώρα μας να ενταχθεί στην ΟΝΕ (Οικονομική και Νομισματική Ένωση), έπρεπε να εκπληρωθούν ορισμένα κριτήρια, κάτι που οδήγησε στην σταδιακή πτώση του κόστους δανεισμού, δηλαδή στην πτώση του επιτοκίου. Το αποτέλεσμα ήταν να ενισχυθεί η ιδιωτική κατανάλωση, μέσω της πιστωτικής επέκτασης που αύξησε τον πλούτο των Ελληνικών νοικοκυριών, να ενισχυθεί το κίνητρο της κατανάλωσης και να μειωθεί το κίνητρο της αποταμίευσης, ένα λογικό αποτέλεσμα λόγω της μεταβολής της σχετικής τιμής και της μελλοντικής κατανάλωσης σε σχέση με την παρούσα.

Η παρούσα κατανάλωση γίνεται πιο φτηνή σε σχέση με την μελλοντική λόγω της μειώσεως του επιτοκίου με αποτέλεσμα όλο και περισσότεροι να υποκαθιστούν την μελλοντική, με την παρούσα κατανάλωση Η Ελληνική οικονομία λοιπόν όσον αφορά την ιδιωτική καταναλωτική δαπάνη, παρουσίαζε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα της ΕΕ, ενώ αυξημένος ήταν και ο ρυθμός της ποσοστιαίας μεταβολής. Τα παραπάνω ήταν βιώσιμα για όσο καιρό οι διεθνείς αγορές ήταν φιλικές προς την Ελληνική οικονομία, δηλαδή όσο υπήρχε χρηματοδότηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, που επέτρεπε την οικονομία να διατηρεί σε υψηλά επίπεδα την ιδιωτική

κατανάλωση και τις επενδύσεις .

Σε σχέση λοιπόν με της οικονομίες της Ευρώπης η σχετική καταναλωτική δαπάνη στην χώρα μας παρουσιάζει αυξητική τάση. Η χρηματοπιστωτική κρίση της περιόδου 2007 – 2009 μετέτρεψε το πρόβλημα πιστωτικών, σε πρόβλημα εθνικών κρατών που αποκάλυψε τα χρόνια προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας που ξεκινούν από το 1974, δηλαδή το χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας, το χαμηλό επίπεδο των κρατικών υπηρεσιών και τη χαμηλή ποιότητα των θεσμών. Το αποτέλεσμα είναι οι συνεχιζόμενες λανθασμένες πολιτικές, η σημαντική συρρίκνωση της εθνικής παραγωγικής δραστηριότητας μέσα σε έξι χρόνια και οι καθυστερήσεις στην εφαρμογή των προγραμμάτων που είχαν ως στόχο την εξυγίανση της Ελληνικής οικονομίας .

Τελικά η ιδιωτική κατανάλωση το 2013 στην Ελλάδα, έφτασε σε πολύ χαμηλά επίπεδα, αφού είχε το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ, πίσω από την Πορτογαλία. Αποτέλεσμα ήταν να μειωθούν απότομα και σημαντικά τα επίπεδα της υψηλής ευημερίας μαζί με τα επίπεδα της εθνικής ιδιωτικής κατανάλωσης. Έτσι η Ελληνική ιδιωτική κατανάλωση υποχώρησε, και μάλιστα σε επίπεδα χαμηλότερα του 2001.

Το 2009 ένας Έλληνας κατανάλωνε κατά μέσο όρο 103,25% σε αγαθά και υπηρεσίες των αντιστοίχων που κατανάλωνε ένας Ευρωπαίος. Το 2013 το επίπεδο έπεσε στο 83,64%. Ο μήνας Οκτώβριος έδειξε πως σε άθροισμα 12 μηνών το ετήσιο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ήταν πλεονασματικό στα 2,53 δισεκατομμύρια ευρώ, αλλά σε μηνιαία βάση το ποσό ήταν ελλειμματικό στα -198,5 εκατομμύρια ευρώ.

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αποτελεί άθροισμα τεσσάρων επί μέρους ισοζυγίων, των υπηρεσιών (19,64 δις ευρώ), των εισοδημάτων (-2,70 δις ευρώ), των τρεχουσών μεταβιβάσεων (3,72 δις ευρώ) και του εμπορικού (18,14 δις ευρώ). Το άθροισμα όλων αποφέρει 2,53 δις ευρώ. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως μέχρι και τον Ιούνιο του 2013 το ισοζύγιο παρουσιαζόταν ελλειμματικό (-1,17 δις ευρώ) και τον Οκτώβριο του 2008 είχε φτάσει στα -36,66 δις ευρώ. Από τον Ιούλιο του 2013 μέχρι σήμερα το ισοζύγιο παρουσιάζεται πλεονασματικό και δείχνει την ενίσχυση της

ανταγωνιστικότητας της εθνικής οικονομίας. Το έλλειμμα που παρουσιάζει το εμπορικό ισοζύγιο (-18,14 δις ευρώ) είναι αποτέλεσμα της άθροισης του ισοζυγίου των πλοίων (-2,20), του ισοζυγίου καυσίμων (-7,77) και του ισοζυγίου χωρίς καύσιμα και πλοία (-8,16 δις ευρώ) (Λαπαβίτσας, 2012).

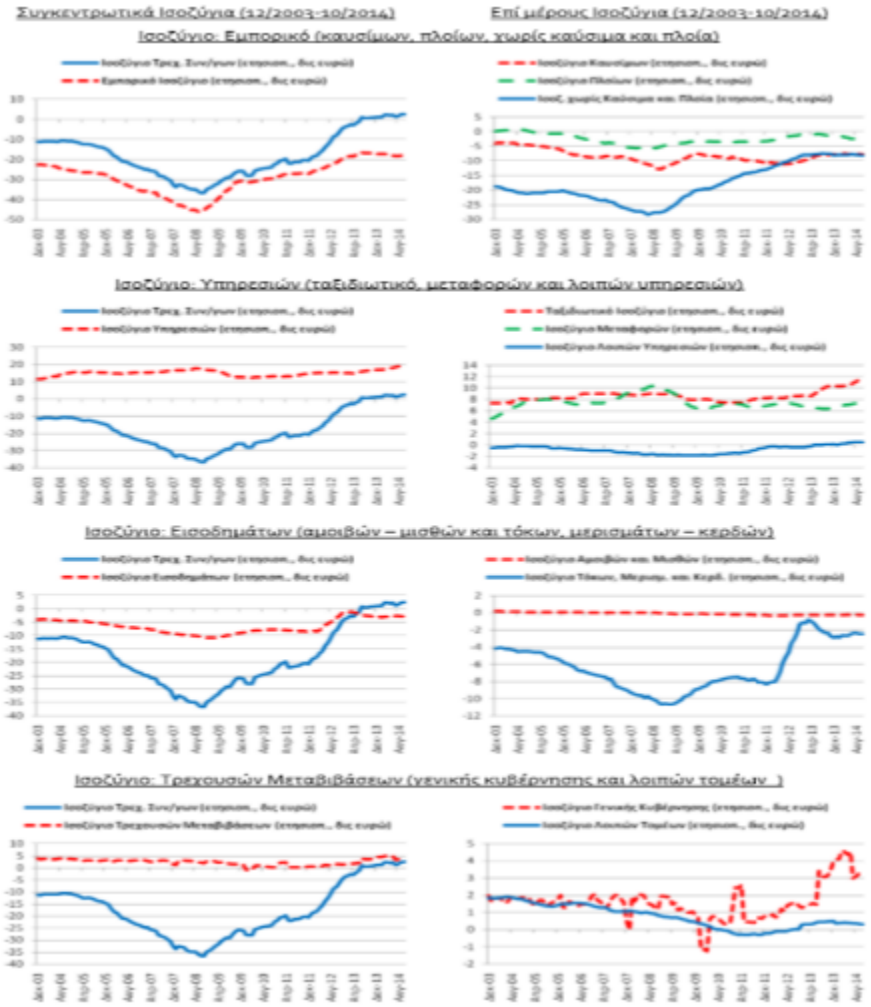

Διάγραμμα 11. Ισοζύγια εξωτερικού τομέα

Το πλεόνασμα που παρουσιάζεται στο ισοζύγιο υπηρεσιών (19,64 δις ευρώ) είναι αποτέλεσμα της άθροισης του ισοζυγίου μεταφορών (7,75 δις ευρώ), του ταξιδιωτικού ισοζυγίου (11,38 δις ευρώ) και του ισοζυγίου λοιπών υπηρεσιών (0,51 δις ευρώ).

Το έλλειμμα που παρουσιάζεται στο ισοζύγιο εισοδημάτων (-2,70 δις ευρώ) είναι αποτέλεσμα της άθροισης του ισοζυγίου κερδών και μερισμάτων (-2,45 δις ευρώ) και του ισοζυγίου μισθών και αμοιβών (-2,45 δις ευρώ) .

Τέλος, το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων (3,72 δις ευρώ) είναι αποτέλεσμα της άθροισης του ισοζυγίου λοιπών τομέων (0,31 δις ευρώ) και του ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης (3,41 δις ευρώ).

5.4. Διαχρονικές μεταβολές – στατιστικά στοιχεία για τις χώρες της ευρωζώνης

Το 2006, ανήλθε στα 2 δισ. ευρώ τον Ιούνιο το πλεόνασμα του εμπορικού ισοζυγίου στην Ευρωζώνη, έναντι 6,8 δισ. ευρώ τον ίδιο μήνα πέρσι. Την ίδια στιγμή η Ελλάδα παρουσιάζει έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο τον Ιούνιο (1,3 δισ. ευρώ), σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε χθες στη δημοσιότητα η Eurostat.

Ωστόσο, εντυπωσιακή είναι η αύξηση των εξαγωγών της Ελλάδας στο πεντάμηνο κατά 23%, όταν οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 15%. Όμως, η διεύρυνση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου οφείλεται κυρίως στις εισαγωγές καυσίμων (αύξηση τιμής πετρελαίου).

Σύμφωνα με τη Eurostat, το έλλειμμα της Ε.Ε.-25 του εμπορικού ισοζυγίου στην ενέργεια αυξήθηκε σημαντικά στο πεντάμηνο Ιανουάριος - Μάιος 2006, έναντι του αντίστοιχου περσινού διαστήματος (σε 118,8 δισ. ευρώ έναντι 79,9 δισ. πέρσι). Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, η διεύρυνση του συνολικού ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου (συμπεριλαμβανομένων των καυσίμων και των πλοίων) κατά 4.623 εκατ. ευρώ οφείλεται σχεδόν εξίσου στην αύξηση του ελλείμματος εκτός καυσίμων και πλοίων (κατά 1.628 εκατ. ευρώ), των καθαρών πληρωμών για εισαγωγές καυσίμων (κατά 1.614 εκατ. ευρώ) και των καθαρών πληρωμών για αγορές πλοίων (κατά 1.381 εκατ. ευρώ). Επισημαίνεται ότι οι εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων και πλοίων εμφάνισαν αξιόλογη άνοδο (κατά 666 εκατ. ευρώ ή 13,5%), η

οποία όμως υπερκαλύφθηκε από την αύξηση των αντίστοιχων πληρωμών για εισαγωγές (κατά 2.321 εκατ. ευρώ ή 15,5%).

Τον Ιούνιο του 2006 το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε σε 2.081 εκατ. ευρώ, έναντι 777 εκατ. ευρώ τον αντίστοιχο μήνα του 2005. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου (κατά 1.098 εκατ. ευρώ), στην οποία συνέβαλαν σχεδόν εξίσου οι αυξήσεις στα ελλείμματα των ισοζυγίων των καυσίμων, των πλοίων και των λοιπών αγαθών. Στη διεύρυνση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών συνέβαλαν, σε πολύ μικρότερο βαθμό, η αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου των εισοδημάτων (κατά 172 εκατ. ευρώ) και ο περιορισμός του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων (κατά 30 εκατ. ευρώ). Τέλος, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών παρέμεινε περίπου στο ίδιο επίπεδο με εκείνο του Ιουνίου του 2005.

Το εμπορικό πλεόνασμα της Ευρωζώνης διαμορφώθηκε στα 27,5 δισ. ευρώ τον Απρίλιο, από 20,9 δισ. ευρώ τον Απρίλιο του 2015, σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Eurostat. Ειδικότερα, οι εξαγωγές ανήλθαν σε 172,3 δισ. ευρώ, υποχωρώντας 1% σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2015, ενώ οι εισαγωγές διαμορφώθηκαν σε 144,8 δισ. ευρώ, σημειώνοντας πτώση 5% σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2015.

Για την περίοδο Ιανουαρίου – Απριλίου οι εξαγωγές ανήλθαν σε 659,0 δισ. ευρώ (-1% σε σύγκριση με την περίοδο Ιανουαρίου – Απριλίου 2015) και οι εισαγωγές διαμορφώθηκαν σε 577,7 δισ. ευρώ (-3% σε σύγκριση με την περίοδο Ιανουαρίου – Απριλίου 2015). Ως αποτέλεσμα η Ευρωζώνη κατέγραψε πλεόνασμα 81,3 δισ. ευρώ από πλεόνασμα 67,6 δισ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2015. Τα στοιχεία της Eurostat για την Ελλάδα δείχνουν εμπορικό έλλειμμα 6,5 δισ. ευρώ για την περίοδο Ιανουαρίου – Απριλίου από 6,4 δισ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2015.

Ελλειμματικό εμφανίζεται τον Ιανουάριο του 2007 το εμπορικό ισοζύγιο της ευρωζώνης με τα υπόλοιπα κράτη του, καθώς, τόσον οι εξαγωγές, όσο και οι εισαγωγές κινήθηκαν ανοδικά. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα

από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία, Eurostat, οι εμπορικές συναλλαγές των 13 κρατών – μελών της ευρωζώνης με τις υπόλοιπες χώρες παρουσιάζουν έλλειμμα της τάξεως των 7,8 δισ. ευρώ, έναντι ελλείμματος 9,9 δισ. ευρώ του Ιανουαρίου του 2006 και πλεονάσματος ύψους 3,2 δισ. ευρώ του Δεκεμβρίου του 2006.

Η Eurostat προχώρησε σε ανοδική αναθεώρηση των εκτιμήσεών της για το ύψος του πλεονάσματος του Δεκεμβρίου, το οποίο είχε υπολογισθεί αρχικά στα 2,5 δισ. ευρώ, εξέλιξη που αντικατοπτρίζει - εν μέρει - την είσοδο της Σλοβενίας στην ευρωζώνη από 1η Ιανουαρίου. Σε εποχικά προσαρμοσμένη βάση, η Ευρωζώνη παρουσιάζει τον Ιανουάριο πλεόνασμα 1,3 δισ. ευρώ, έναντι πλεονάσματος 2,0 δισ. ευρώ του Δεκεμβρίου. Οι εξαγωγές από την πλευρά τους υποχώρησαν 0,4% σε μηνιαία βάση, ενώ οι εισαγωγές αυξήθηκαν 0,2%.

Τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι ο βαθμός συνεισφοράς των εξαγωγών στην ανάπτυξη ίσως να μην είναι ο ίδιος με εκείνους του τετάρτου τριμήνου, περίοδο κατά την οποία η οικονομία της ευρωζώνης πέτυχε ανάπτυξη 0,9%.
Για το σύνολο του 2006, η ευρωζώνη παρουσιάζει εμπορικό έλλειμμα ύψους 89,7 δισ. ευρώ με την Κίνα, έναντι 74,8 δισ. ευρώ του 2005. Το πλεόνασμά της με τις ΗΠΑ διευρύνθηκε στα 71,6 δισ. ευρώ, έναντι 65,2 δισ. ευρώ.

Οι ακόλουθοι πίνακες καταδεικνύουν αναλυτικά στοιχεία σε μη εποχικά προσαρμοσμένη βάση: (Σε δισ ευρώ. Με μείον τα στοιχεία που καταδεικνύουν έλλειμμα).

	Ιαν	Δεκ	Ιαν 06	% - ετήσια μεταβολή
Ευρωζώνη Εμπορικό ισοζύγιο	-7,8	+3,2	-9,9	n/a
Ευρωζώνη – Εισαγωγές	120,9	113,3	110,0	+10%
Ευρωζώνη – Εξαγωγές	113,1	116,5	100,1	+13%
Ενδοκοινοτικές αποκτήσεις – παραδόσεις	119,9	111,3	108,7	+10%

Κύριοι εμπορικοί εταίροι της Ευρωζώνης (στοιχεία μη προσαρμοσμένα σε εποχική βάση)

	Ισοζύγιο Ιαν – Δεκ.	Ισοζύγιο Ιαν – Δεκ. 2005
Βρετανία	49,3	50,5
ΗΠΑ	71,6	65,2
Κίνα	-89,7	-74,8
Ρωσία	-39,7	-32,4
Ελβετία	14,5	12,7
Ιαπωνία	-21,6	-19,0

Σουηδία	2,4	2,9
Πολωνία	17,5	12,9
Τσεχία	2,2	3,6
Τουρκία	9,6	9,6

Από το 2010, οπότε και η κρίση έγινε πλέον φανερή για την Ευρωζώνη η συζήτηση έχει επικεντρωθεί στο κρατικό χρέος. Αυτό έχει αποπροσανατολίσει τη συζήτηση από την πραγματική φύση του προβλήματος το οποίο είναι στη βάση του μια τραπεζική κρίση. Το 2008 μάλιστα, με το ξεκίνημα της κρίσης, ευρωπαίοι τραπεζικοί αξιωματούχοι δεν ανησυχούσαν για την Ελλάδα. Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν μεγάλη έκθεση στα χρηματοπιστωτικά προϊόντα υψηλού ρίσκου που οδήγησαν στην κατάρρευση το χρηματοπιστωτικό σύστημα στις ΗΠΑ. Η μεγαλύτερη ανησυχία ήταν το τραπεζικό σύστημα της ανατολικής Ευρώπης, το οποίο είχε μεγάλη έκθεση στα CDOs που διακινούσαν Αμερικάνικες επενδυτικές τράπεζες.

Η παραδοχή του προβλήματος του χρέους από την πλευρά της ελληνικής κυβέρνησης στο τέλος του 2009 έδωσε την ευκαιρία στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα να αλλάξει την ατζέντα και να μεταφέρει τη συζήτηση στο πρόβλημα του δημοσίου χρέους.

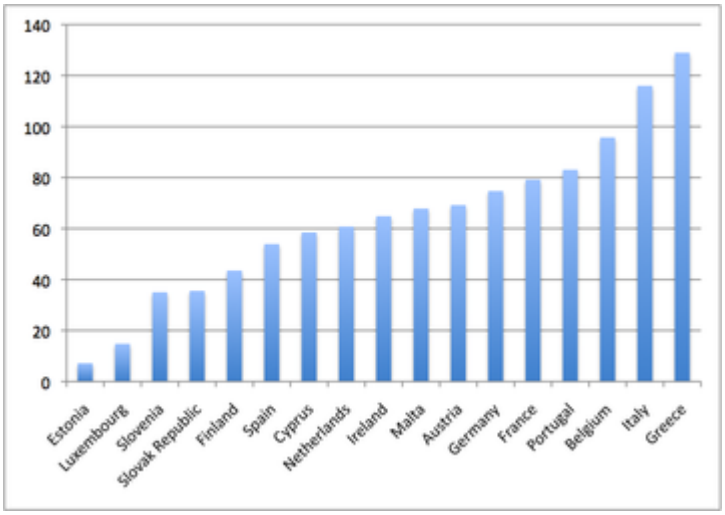

Χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ χωρών της Ευρωζώνης 2008 – IMF, WEO Oct 2012

Μια ματιά όμως στον παραπάνω πίνακα μας πείθει ότι το δημόσιο χρέος δεν ήταν ποτέ το πρόβλημα. Η Ελλάδα, η χώρα που χτυπήθηκε πρώτη από την κρίση, όντως είχε το μεγαλύτερο πρόβλημα δημοσίου χρέους το 2008. Η Ιταλία όμως και το Βέλγιο, οι χώρες με το δεύτερο και το τρίτο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος δε χτυπήθηκαν αμέσως μετά την Ελλάδα. Χτυπήθηκε αντίθετα η τέταρτη Πορτογαλία και η ένατη Ιρλανδία, οι οποίες τέθηκαν έκτος αγορών και ζήτησαν την ένταξή τους σε μηχανισμό στήριξης μετά την Ελλάδα. Η Κύπρος και η Ισπανία που διαπραγματεύονται την είσοδο τους στο μηχανισμό στήριξης στα τέλη του 2012 βρίσκονται ακόμη πιο πίσω. Η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Κύπρος μάλιστα είχαν στο ξεκίνημα της κρίσης μικρότερο δημόσιο χρέος από τη Γερμανία. Σίγουρα λοιπόν το δημόσιο χρέος δεν είναι ο λόγος που μια χώρα μπαίνει σε μηχανισμό στήριξης.

Ο επόμενος πίνακας είναι σίγουρα πιο διαφωτιστικός. Παρουσιάζει το ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών της κάθε χώρας. Η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Κύπρος είναι οι χώρες με το μεγαλύτερο πρόβλημα. Ακολουθεί η Ισπανία (η Μάλτα παραείναι μικρή για να την πάρουμε σοβαρά υπ' όψει), η Ιρλανδία και η Ιταλία. Η σειρά είναι σχεδόν ίδια με τη σειρά με την οποία οι χώρες εισήλθαν σε μηχανισμό στήριξης. Μόνη χτυπητή διαφορά είναι η Ιρλανδία, η οποία δεν παρουσίαζε τόσο μεγάλο έλλειμμα στο ισοζύγιό της κατά το 2008. Η Ιρλανδία στην ουσία πλήρωσε την απόφαση της πολιτικής ηγεσίας της να διασώσει, όχι μόνο τους καταθέτες των τραπεζών της, οι οποίες

κατέρρεαν λόγω της υπερβολικής έκθεσής τους σε CDOs, αλλά και τους ομολογιούχους, ανεβάζοντας το λογαριασμό της διάσωσης στα ουράνια. Παρά το γεγονός λοιπόν ότι το κράτος δεν ήταν υπερχρεωμένο και το ισοζύγιο δεν ήταν σε άσχημη κατάσταση, εν μέσω πιστωτικής κρίσης δεν μπορούσαν να βρεθούν χρηματοδότες στην αγορά, οι οποίοι θα δάνειζαν στην Ιρλανδία το τεράστιο ποσό που χρειαζόταν για να διασώσει τις τράπεζές της.

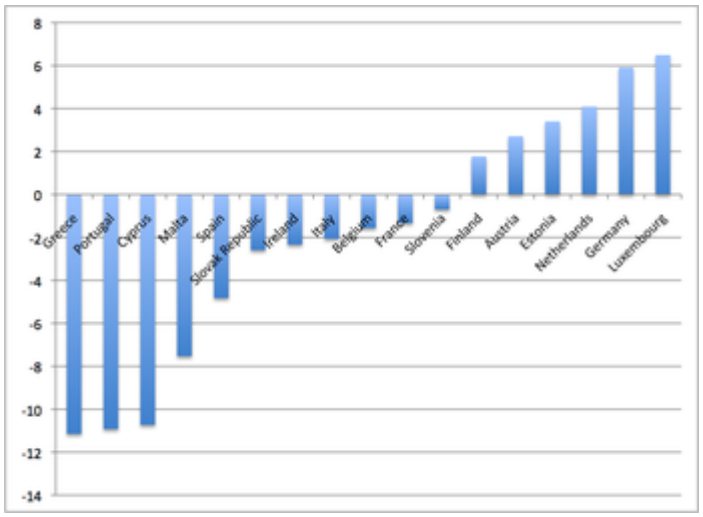

Τρέχον ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών χωρών Ευρωζώνης 2008 – IMF, WEO Oct 2012

Τι σχέση έχει το εξωτερικό ισοζύγιο μιας χώρας με μια πιστωτική κρίση; Το τραπεζικό σύστημα στην ουσία είναι αυτό που χρηματοδοτεί το έλλειμμα στο ισοζύγιο συναλλαγών μιας χώρας. Τα πλεονάσματα της μιας χώρας είναι τα ελλείμματα της άλλης. Το τραπεζικό σύστημα των πλεονασματικών χωρών χρηματοδοτεί τις τράπεζες των ελλειμματικών χωρών, οι οποίες με τη σειρά τους διοχετεύουν το δανεικό αυτό χρήμα στην αγορά των ελλειμματικών χωρών έτσι ώστε να ισοσκελιστεί το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας με μια διαδικασία που έχουμε περιγράψει και παλαιότερα.

Μέσα στη ζώνη του Ευρώ τα πράγματα είναι ακόμα πιο δύσκολα. Παλαιότερα τυπώναμε περισσότερες δραχμές και παρά το γεγονός ότι αυτές ήταν υποτιμημένες και δε μας έδιναν τη δυνατότητα να αυξήσουμε την εισαγωγική μας δυνατότητα, τουλάχιστον μπορούσαμε να συνεχίσουμε να συναλλασσόμαστε μεταξύ μας για τα

προϊόντα που παράγονταν στη χώρα. Πλέον μέσα στο Ευρώ, όσο το έλλειμμα μεγαλώνει, τόσο τα χρήματα φεύγουν από τη χώρα. Ελλείψει άλλων μηχανισμών μεταφοράς πλεονασμάτων, ο τραπεζικός δανεισμός ήταν ο μόνος ο οποίος εξασφάλιζε τη συνεχή εισροή κεφαλαίων στη χώρα έτσι ώστε να μπορούμε να συνεχίσουμε να συναλλασσόμαστε μεταξύ μας.

Με την κατάρρευση της τραπεζικής πίστης το 2008, οι τράπεζες φοβούμενες πλέον να δανείσουν ακόμα και στη σκιά τους έπαψαν να μοιράζουν δανεικά κεφάλαια για την εξισορρόπηση του ισοζυγίου πληρωμών των ελλειμματικών χωράν, οι οποίες αναγκάστηκαν σε μια βίαιη προσαρμογή. Αφού το χρήμα έπαψε να ρέει προς τους ιδιώτες το κράτος έσπευσε να πάρει τη θέση τους ως τροφοδότης της οικονομίας, δανειζόμενο το ίδιο, όχι όμως από την ελεύθερη αγορά, η οποία είχε «παγώσει», αλλά μέσω διακρατικών δανείων. Αυτός είναι και ο λόγος που το δημόσιο χρέος των χωρών που εντάχθηκαν σε προγράμματα στήριξης συνέχισε να αυξάνεται αντί να αντιμετωπίζεται με ένα δραστικό κούρεμα του, πράγμα που θα ήταν και η σωστότερη λύση.

Το έλλειμμα στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών των ελλειμματικών χωρών έχει αρχίσει να αντιμετωπίζεται, κυρίως λόγω της αδυναμίας τους να καταναλώσουν με τον προ του 2008 ρυθμό. Με αυτή τη λογική η αύξηση της φορολογίας των καύσιμων είναι μια σωστή κίνηση, αφού μπορεί να μην αυξάνει τα φορολογικά έσοδα, μειώνει όμως την κατανάλωση πετρελαίου, η εισαγωγή του οποίου αποτελεί έναν από τους κυριότερους λόγους της εκτίναξης του εμπορικού ισοζυγίου στα ύψη.

Πολλά από τα μέτρα που λαμβάνονται σήμερα ίσως είναι προς τη σωστή κατεύθυνση όσο αφορά τον περιορισμό του ελλείμματος, το οποίο μας έφερε σε αυτή τη δύσκολη θέση. Η στιγμή για να ληφθούν όμως είναι λανθασμένη. Το μεγαλύτερο πρόβλημα της οικονομίας αυτή τη στιγμή είναι η πιστωτική ασφυξία και αυτήν πρέπει να αντιπαρέλθουμε ακόμα και σε βάρος της εξυγίανσης του εμπορικού μας ισοζυγίου. Τα μέτρα για τον περιορισμό του εμπορικού ελλείμματος πρέπει να λαμβάνονται σε περιόδους ανάπτυξης. Δυστυχώς όμως σε περιόδους ευημερίας είναι δύσκολο να πειστούμε για την ανάγκη λήψης μέτρων για τον περιορισμό του ελλείμματος. Από

αυτή την άποψη η περίοδος της κρίσης είναι η καταλληλότερη για να αποφασιστούν τα μέτρα για τον περιορισμό του ελλείμματος. Τα μέτρα αυτά όμως δεν πρέπει να λαμβάνονται τώρα. Προέχει η επίλυση του προβλήματος της πιστωτικής ασφυξίας. Τα μέτρα πρέπει να αποφασιστούν τώρα, αλλά να εφαρμοστούν μετά την επίλυση του προβλήματος ρευστότητας που στραγγαλίζει την ελληνική οικονομία και κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας αποτελεί αναγκαία συνθήκη για τη σταδιακή αύξηση των ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης στη χώρα και τη μείωση του δημοσιονομικού και του εξωτερικού της ελλείμματος. Η άποψη που κυριαρχεί στον δημόσιο διάλογο και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτικής η οποία προωθείται από την Τρόικα είναι πως η συγκεκριμένη βελτίωση θα προέλθει κυρίως από τη μείωση του κόστους εργασίας.1 Το επιχείρημα που προβάλλεται είναι ότι η συρρίκνωση του κόστους αυτού θα οδηγήσει σε μείωση των τιμών στα εξαγώγιμα αγαθά και υπηρεσίες, αυξάνοντας τη ζήτησή τους από το εξωτερικό. Επιπλέον, εκτιμάται ότι η συρρίκνωση του κόστους εργασίας θα δημιουργήσει κίνητρα για επενδύσεις σε κλάδους με εξαγωγικό προσανατολισμό, ενώ μέσω της πτώσης των εγχώριων τιμών και των εισοδημάτων θεωρείται ότι θα συμβάλει και στη μείωση των εισαγωγών της χώρας.

Ωστόσο, η άποψη αυτή δεν υποστηρίζεται από τα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 12 είναι εύγλωττα. Στο συγκεκριμένο διάγραμμα απεικονίζεται η διαχρονική εξέλιξη αφενός του λόγου των εξαγωγών προς τις εισαγωγές στην Ελλάδα (σε σύγκριση με τον αντίστοιχο λόγο στην ΕΕ-15) και αφετέρου του μοναδιαίου κόστους εργασίας στη χώρα μας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ-15. Αν το σχετικό μοναδιαίο κόστος εργασίας διαδραμάτιζε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των σχετικών επιδόσεων της χώρας στο εμπορικό ισοζύγιο, τότε θα έπρεπε να υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγεθών και, κατά συνέπεια, να κινούνται σε αντίθετη κατεύθυνση. Κάτι τέτοιο, εντούτοις, δεν προκύπτει από το διάγραμμα. Αντίθετα, αυτό το οποίο παρατηρείται είναι ότι η σημαντική αύξηση στο σχετικό μοναδιαίο κόστος εργασίας από το 1980 και μετά δεν συνοδεύτηκε από σταθερή επιδείνωση στον σχετικό λόγο των εξαγωγών προς τις εισαγωγές. Επιπλέον, υπάρχουν χρονικές περίοδοι (για παράδειγμα το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1970) όπου η αύξηση του σχετικού μοναδιαίου κόστους συνδυάστηκε με βελτίωση των σχετικών επιδόσεων της Ελλάδας στο εμπορικό ισοζύγιο.

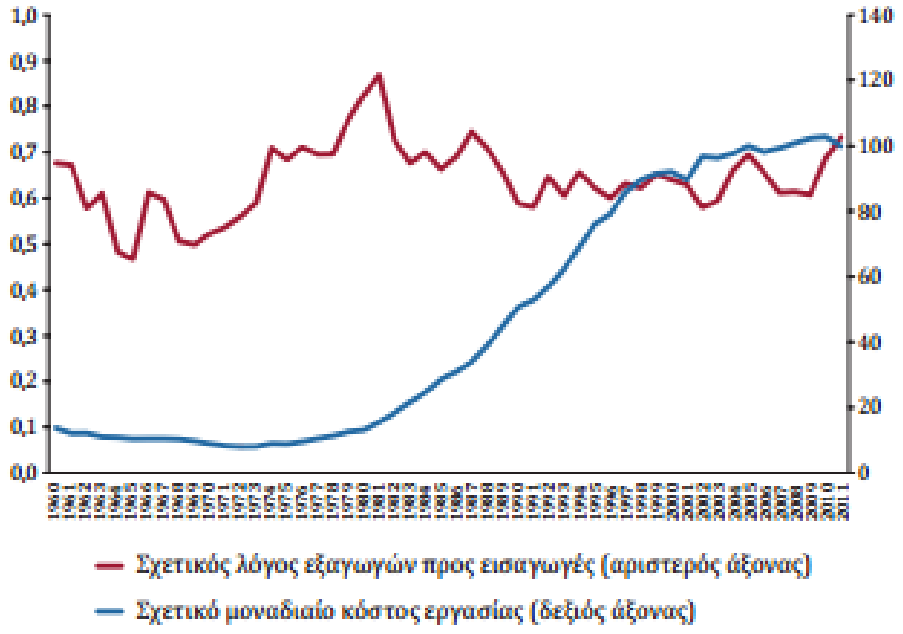

Διάγραμμα 12. Σχετικός λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές και σχετικό μοναδιαίο κόστος εργασίας (σε σύγκριση με την ΕΕ-15), Ελλάδα, 1960-2011

Παρόμοιο είναι το συμπέρασμα για τη σχέση του εμπορικού ισοζυγίου και του σχετικού μοναδιαίου κόστους εργασίας αν μελετήσει κανείς τα στοιχεία που αφορούν το σύνολο των βιομηχανοποιημένων χωρών παγκοσμίως. Σύμφωνα με το Διάγραμμα 12, το οποίο αναφέρεται στο διάστημα 1995-2011, δεν καταγράφεται αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στη μέση ετήσια μεταβολή του σχετικού μοναδιαίου κόστους εργασίας και στη μέση ετήσια μεταβολή του λόγου των εξαγωγών προς τις εισαγωγές. Με άλλα λόγια, δεν παρατηρείται μεγαλύτερη βελτίωση των καθαρών εξαγωγών στις χώρες που κατέγραψαν μειώσεις ή χαμηλότερες αυξήσεις στο μοναδιαίο κόστος εργασίας.

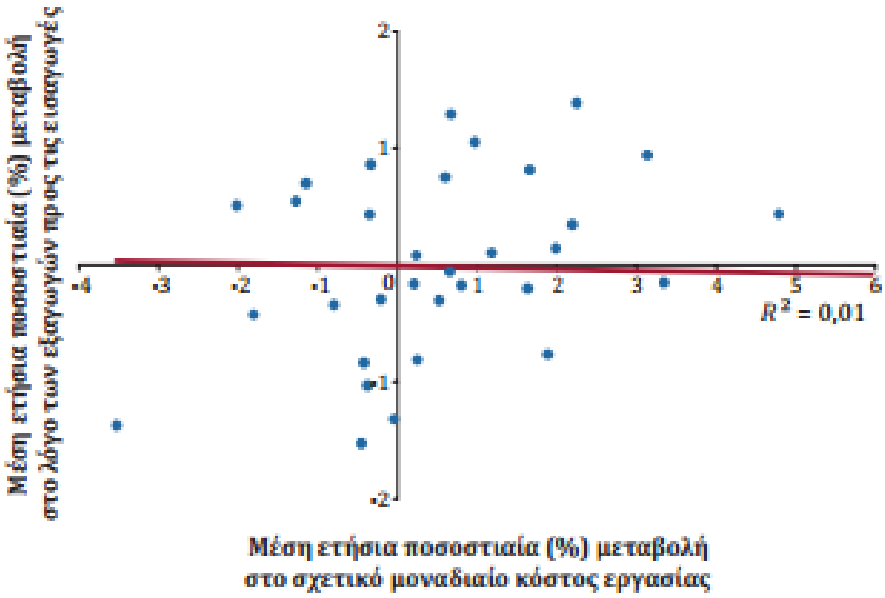

Διάγραμμα 13. Λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές και σχετικό μοναδιαίο κόστος εργασίας (σε σύγκριση με τις υπόλοιπες από τις 36 βιομηχανοποιημένες χώρες), μέση ετήσια ποσοστιαία (%) μεταβολή, 36 βιομηχανοποιημένες χώρες, 1995-2011

Δύο είναι οι βασικοί λόγοι για τους οποίους το μοναδιαίο κόστος εργασίας δεν διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της επίδοσης μιας χώρας στο εμπορικό της ισοζύγιο. Πρώτον, οι μεταβολές στο μοναδιαίο κόστος εργασίας μιας οικονομίας δεν είναι απαραίτητο ότι αντανακλώνται πλήρως στις τιμές των εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών, δηλαδή των αγαθών και των υπηρεσιών που μπορούν να εξαχθούν ή/και να υποκατασταθούν στην εγχώρια αγορά από εισαγόμενα. Αυτό προκύπτει κατ' αρχάς από το γεγονός ότι οι τιμές συνήθως διαμορφώνονται με προσαύξηση επί του μοναδιαίου κόστους εργασίας, έτσι ώστε να καθίσταται εφικτή η επίτευξη των επιθυμητών περιθωρίων κέρδους. Συνεπώς, η μεταβολή των τιμών επηρεάζεται τόσο από τη μεταβολή στο μοναδιαίο κόστος εργασίας όσο και από τη μεταβολή των περιθωρίων κέρδους. Έτσι, αν, για παράδειγμα, το μοναδιαίο κόστος εργασίας μειώνεται αλλά τα περιθώρια κέρδους αυξάνονται, τότε οι τιμές μπορεί είτε να διαμορφώνονται σε υψηλότερα επίπεδα παρά τη συρρίκνωση του κόστους εργασίας, είτε να μειώνονται με πολύ χαμηλότερο ρυθμό απ' ό,τι το μοναδιαίο κόστος εργασίας. Επιπρόσθετα, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι ο δείκτης για το μοναδιαίο κόστος εργασίας που χρησιμοποιείται από τους διεθνείς οργανισμούς για τη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας αφορά το σύνολο της

οικονομίας και όχι μόνο τους κλάδους που παράγουν εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες. Συνεπώς, όταν υπάρχει μείωση στο συνολικό μοναδιαίο κόστος εργασίας της οικονομίας ως αποτέλεσμα μισθολογικών μειώσεων σε κλάδους που παράγουν ελάχιστα ή καθόλου εμπορεύσιμα αγαθά ή υπηρεσίες, οι άμεσες επιδράσεις στις τιμές των εμπορεύσιμων δεν αναμένεται να είναι σημαντικές. Τέλος, χρειάζεται να σημειωθεί ότι σε αρκετούς κλάδους στις διεθνείς αγορές οι επιχειρήσεις αναγκάζονται λόγω του υψηλού ανταγωνισμού να υιοθετούν σε μεγάλο βαθμό τις τιμές που επικρατούν παγκοσμίως. Αυτό σημαίνει ότι δεν μεταβάλλουν σημαντικά τις τιμές τους όταν αυξομειώνεται το κόστος εργασίας. Με βάση τα παραπάνω, δεν φαίνεται τυχαίο το γεγονός ότι η μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας που καταγράφηκε στην Ελλάδα τη διετία 2010-2011 συνοδεύτηκε από αύξηση και όχι από μείωση των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών που εξάγει η ελληνική οικονομία.

Δεύτερον, ακόμη και αν οι μεταβολές στο μοναδιαίο κόστος εργασίας αντικατοπτρίζονταν πλήρως στις τιμές των εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών, οι επιδόσεις μιας οικονομίας στο εμπορικό της ισοζύγιο θα μπορούσαν μόνο μερικώς να ερμηνευτούν από τον συγκεκριμένο δείκτη. Παράγοντες που δεν συνδέονται με την τιμή, όπως οι επενδύσεις και ο βαθμός αξιοποίησης της τεχνολογίας, παίζουν πολύ πιο καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των εξαγωγών μιας χώρας, ειδικότερα σε έναν πιο μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα. Οι επενδύσεις και η χρήση της τεχνολογίας ενισχύουν την ποιότητα των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών και επιτρέπουν τη δημιουργία αναγνωρίσιμων ετικετών στις διεθνείς αγορές. Επιπλέον, δίνουν τη δυνατότητα για διεύρυνση των προϊόντων και των υπηρεσιών που παράγονται από μια οικονομία, καθώς και των κλάδων στους οποίους αυτή εξειδικεύεται. Το αποτέλεσμα είναι η μεγέθυνση της παραγωγικής βάσης και η αύξηση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας, γεγονός το οποίο ενισχύει τη δυνατότητα μιας χώρας να αυξάνει τις εξαγωγές της και να μειώνει τις εισαγωγές της.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, το κεφαλαιακό απόθεμα –το οποίο στις σχετικές αναλύσεις χρησιμοποιείται συχνά ως προσεγγιστική μεταβλητή για το μέγεθος και την ποιότητα του παραγωγικού δυναμικού της χώρας– φαίνεται ότι μπορεί να ερμηνεύσει σε σημαντικό βαθμό την πορεία των εξαγωγών της χώρας σε αγαθά, καταδεικνύοντας

τον σημαντικό ρόλο της συσσώρευσης κεφαλαιακού αποθέματος στην ενίσχυση των εξαγωγών της Ελλάδας.

Αναφορικά με το ρόλο της τεχνολογίας, τα Διαγράμματα 13 και 14 είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικά. Το Διάγραμμα 13 δείχνει ότι οι χώρες της ΕΕ-15 οι οποίες δαπανούν υψηλότερα ποσά για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (ως ποσοστό του ΑΕΠ) καταγράφουν σε γενικές γραμμές και υψηλότερες τιμές στο λόγο των εξαγωγών προς τις εισαγωγές. Επιπλέον, από το Διάγραμμα 14 φαίνεται ότι ο συγκεκριμένος λόγος συσχετίζεται θετικά με την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία των βιομηχανικών προϊόντων υψηλής και μέσης προς υψηλής τεχνολογίας ως ποσοστό της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της κάθε οικονομίας.

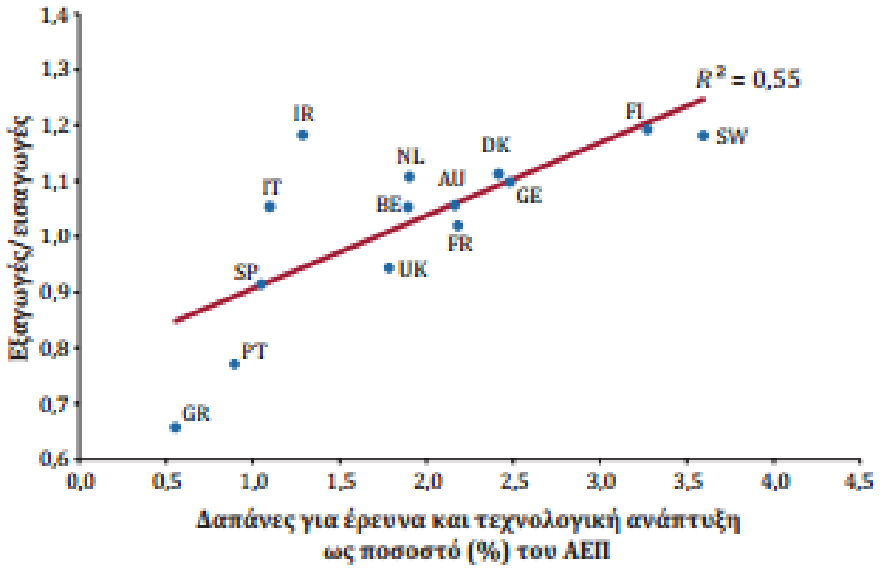

Διάγραμμα 14. Λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές και δαπάνες για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, ΕΕ-15 (εκτός Λουξεμβούργου), 1995-2010 (μέσος όρος)

Η ερμηνεία των ευρημάτων αυτών είναι απλή. Οι χώρες της ΕΕ-15 οι οποίες επένδυσαν στην έρευνα και προώθησαν την παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας ενίσχυσαν τις εξαγωγές τους, αξιοποιώντας την άνοδο της ζήτησης διεθνώς για αγαθά υψηλής τεχνολογίας, ενώ απέτρεψαν και την επιδείνωση του εμπορικού τους ισοζυγίου από την εισαγωγή τέτοιων αγαθών. Επιπλέον, οι συγκεκριμένες χώρες μπόρεσαν να ανταποκριθούν πιο αποτελεσματικά στις πιέσεις που δέχτηκε το εμπορικό τους ισοζύγιο λόγω της ανάδυσης οικονομιών οι οποίες

χαρακτηρίζονται από χαμηλά κόστη παραγωγής, ιδιαίτερα στα προϊόντα χαμηλής τεχνολογίας (όπως η Κίνα).

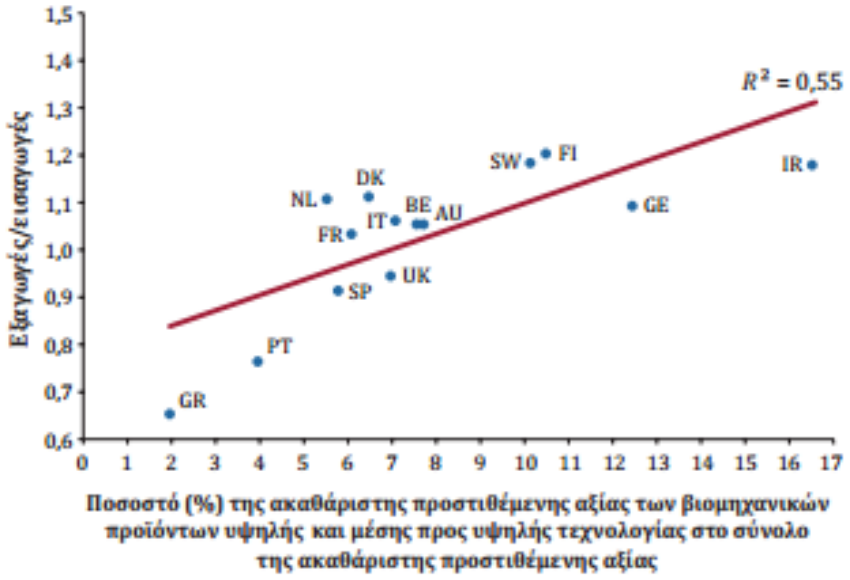

Διάγραμμα 15. Λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία των βιομηχανικών αγαθών υψηλής και μέσης προς υψηλής τεχνολογίας ως ποσοστό (%) της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, ΕΕ-15 (εκτός Λουξεμβούργου), 1995-2009 (μέσος όρος)

Είναι ενδεικτικό ότι η Ελλάδα είναι η χώρα της ΕΕ-15 που εμφανίζει το χαμηλότερο ποσοστό ακαθάριστης προστιθέμενη αξίας στα βιομηχανικά αγαθά υψηλής και μέσης προς υψηλής τεχνολογίας, όπως επίσης και τις χαμηλότερες δαπάνες για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη. Αυτό φανερώνει το έλλειμμα της χώρας όσον αφορά την αξιοποίηση της τεχνολογίας, που αντικατοπτρίζεται και σε μια σειρά άλλων δεικτών, όπως ο αριθμός των τριαδικών πατεντών, οι οποίες το 2008 ήταν στην Ελλάδα μόλις 1,2 ανά 1 εκατομμύριο του πληθυσμού – όταν ο μέσος όρος στην ΕΕ-27 ήταν 29,7. Οι αιτίες για την ύπαρξη αυτού του ελλείμματος χρειάζεται να αναζητηθούν τόσο στην απουσία συνολικού σχεδιασμού στα ζητήματα της τεχνολογίας όσο και στη χαμηλή δημιουργικότητα που χαρακτηρίζει την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα.

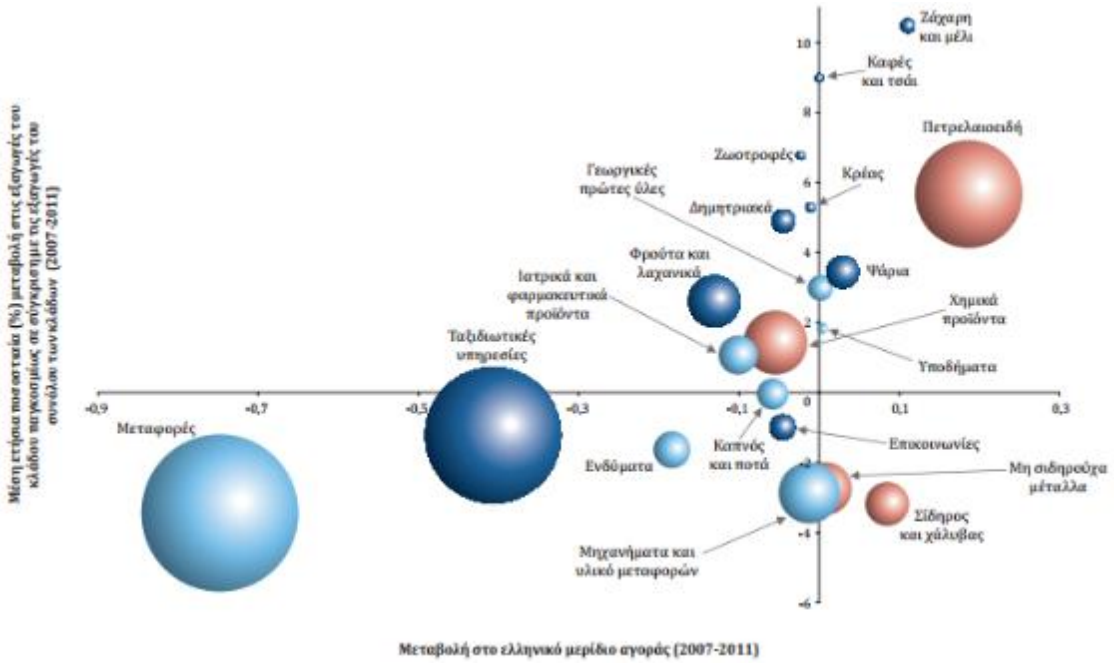

Διάγραμμα 16. Μεταβολή στα ελληνικά μερίδια αγοράς και μέση ετήσια ποσοστιαία (%) μεταβολή των εξαγωγών παγκοσμίως σε σύγκριση με το σύνολο, επιλεγμένοι κλάδοι, 2007-2011

Από τα παραπάνω αναδεικνύεται η αδυναμία θεωρητικής και εμπειρικής τεκμηρίωσης της άποψης που υποστηρίζει ότι η βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας θα προέλθει από τη μείωση του κόστους εργασίας. Αντιθέτως, γίνεται εμφανές ότι ο παραγωγικός μετασχηματισμός μέσα από την υλοποίηση επενδύσεων και την αντιμετώπιση της υστέρησης στη χρήση της τεχνολογίας θα μπορούσε να συνεισφέρει με πολύ πιο ουσιαστικό τρόπο στην αύξηση των καθαρών εξαγωγών της χώρας σε έναν μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα.

Η βελτίωση ωστόσο του εμπορικού ισοζυγίου μέσω του παραγωγικού μετασχηματισμού της ελληνικής οικονομίας δεν προϋποθέτει μόνο την οριζόντια υλοποίηση νέων επενδύσεων και τη γενικότερη αξιοποίηση της τεχνολογίας. Εξίσου αναγκαίος είναι ο σχεδιασμός μιας πολιτικής η οποία θα κατευθύνει επενδύσεις σε κλάδους της οικονομίας που φαίνεται να έχουν μια δυναμική στις παγκόσμιες αγορές και στους οποίους η χώρα έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει το παραγωγικό της σύστημα, χωρίς παράλληλα να αυξηθούν οι εισαγωγές της.

Ο προσδιορισμός των συγκεκριμένων κλάδων θα μπορούσε να βασιστεί σε αναλύσεις όπως αυτή που παρουσιάζεται ενδεικτικά στο Διάγραμμα 15. Στο διάγραμμα αυτό οι

κλάδοι που βρίσκονται πάνω από τον οριζόντιο άξονα είναι αυτοί οι οποίοι την περίοδο μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης εμφάνισαν παγκοσμίως υψηλότερο ρυθμό μεταβολής στις εξαγωγές τους σε σύγκριση με το σύνολο των κλάδων. Οι κλάδοι αυτοί χαρακτηρίζονται συνεπώς από μια δυναμική στις παγκόσμιες αγορές εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών. Αντιθέτως, οι κλάδοι που είναι κάτω από τον οριζόντιο άξονα δεν εμφανίζουν τέτοια δυναμική. Επίσης, οι κλάδοι στα δεξιά του κάθετου άξονα είναι εκείνοι στους οποίους το ελληνικό μερίδιο αγοράς παρουσίασε αύξηση το διάστημα 2007-2011. Το αντίθετο ισχύει για τους κλάδους που βρίσκονται στα αριστερά του κάθετου άξονα.

Με βάση τα παραπάνω, οι κλάδοι που εμφανίζονται στο πάνω δεξιά τεταρτημόριο είναι αυτοί που ήδη παίζουν έναν ηγετικό ρόλο στις εξαγωγές της χώρας, καθώς έχουν βελτιώσει τα μερίδιά τους τα τελευταία χρόνια και ταυτόχρονα η αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται είναι σε άνοδο παγκοσμίως. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται ενδεικτικά στο Διάγραμμα 15, σε αυτή την κατηγορία συγκαταλέγονται τα ψάρια, η ζάχαρη και το μέλι, και τα πετρελαιοειδή. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι εξαγωγές σε πετρελαιοειδή εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από εισαγωγές πρώτων υλών, γεγονός το οποίο έχει περιορίσει τη συμβολή τους στη βελτίωση των καθαρών εξαγωγών της χώρας.

Οι κλάδοι που βρίσκονται στο πάνω αριστερά τεταρτημόριο είναι αυτοί οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν στη βελτίωση της εξαγωγικής επίδοσης της Ελλάδας. Ωστόσο, προϋπόθεση για να συμβεί κάτι τέτοιο είναι οι επενδύσεις σε αυτούς να αυξηθούν τα επόμενα χρόνια έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η βελτίωση των μεριδίων αγοράς τους. Όπως διαπιστώνεται, οι εξαγωγές της χώρας θα μπορούσαν να ενισχυθούν εάν γίνονταν κινήσεις για την προώθηση της παραγωγής φρούτων και λαχανικών, γεωργικών πρώτων υλών, κρέατος, ζωοτροφών και δημητριακών. Επιπλέον, οι εξαγωγές θα ευνοούνταν από την προώθηση των κλάδων παραγωγής ιατρικών, φαρμακευτικών και χημικών προϊόντων, αν και οι επιδράσεις στο εμπορικό ισοζύγιο θα ήταν λιγότερο θετικές λόγω της συγκριτικά υψηλότερης εξάρτησης των κλάδων αυτών από εισαγόμενα αγαθά.

Οι ταξιδιωτικές υπηρεσίες και οι μεταφορές έχουν υψηλό μερίδιο στις εξαγωγές της χώρας. Ωστόσο, την περίοδο μετά την κρίση το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στους εν λόγω κλάδους έχει μειωθεί σημαντικά, φανερώνοντας μεταξύ άλλων την ανάγκη για νέες επενδύσεις που θα βελτιώσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Παράλληλα, σε διεθνές επίπεδο τόσο ο τουρισμός όσο και οι μεταφορές βρίσκονται σε κάμψη, υποδηλώνοντας ότι η ενίσχυση των συγκεκριμένων κλάδων δεν είναι επαρκής για να επιφέρει σημαντική βελτίωση των εξαγωγών της χώρας.

Σύμφωνα με το Δελτίο τύπου της ΕΛΣΤΑΤ, που αναφέρεται στις εμπορευματικές συναλλαγές της Ελλάδος, για τον Ιούλιο 2015 σε σχέση με τον Ιούλιο του 2014 (προσωρινά στοιχεία), το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου παρουσίασε συρρίκνωση 63,1%.

Η συνολική αξία των εισαγωγών - αφίξεων, κατά τον μήνα Ιούλιο 2015 ανήλθε στο ποσό των 3.023,6 εκατ. ευρώ (3.314,6 εκατ. δολάρια) έναντι 4.449,0 εκατ. ευρώ (6.005,7 εκατ. δολάρια) κατά τον ίδιο μήνα του έτους 2014 παρουσιάζοντας μείωση, σε ευρώ, 32,0%. Η αντίστοιχη μεταβολή χωρίς τα πετρελαιοειδή παρουσίασε μείωση κατά 651,3 εκατ. ευρώ, δηλαδή 22,6%

Η συνολική αξία των εξαγωγών - αποστολών, κατά τον μήνα Ιούλιο 2015 ανήλθε στο ποσό των 2.308,7 εκατ. ευρώ (2.546,2 εκατ. δολάρια) έναντι 2.509,7 εκατ. ευρώ (3.408,0 εκατ. δολάρια) κατά τον ίδιο μήνα του έτους 2014 παρουσιάζοντας μείωση, σε ευρώ, 8,0%. Η αντίστοιχη μεταβολή χωρίς τα πετρελαιοειδή παρουσίασε αύξηση κατά 107,6 εκατ. ευρώ, δηλαδή 7,0%

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου κατά το μήνα Ιούλιο 2015 ανήλθε σε 714,9 εκατ. ευρώ (768,4 εκατ. δολάρια) έναντι 1.939,3 εκατ. ευρώ (2.597,7 εκατ. δολάρια) κατά τον ίδιο μήνα του έτους 2014, παρουσιάζοντας μείωση, σε ευρώ, 63,1%. Η αντίστοιχη μεταβολή χωρίς τα πετρελαιοειδή παρουσίασε μείωση κατά 758,9 εκατ. ευρώ, δηλαδή 56,3%

Η συνολική αξία των εισαγωγών - αφίξεων κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-

Ιουλίου 2015 ανήλθε στο ποσό των 25.302,7 εκατ. ευρώ (28.041,7 εκατ. δολάρια) έναντι 28.149,6 εκατ. ευρώ (38.388,2 εκατ. δολάρια) κατά το ίδιο διάστημα του έτους 2014, παρουσιάζοντας μείωση, σε ευρώ, 10,1%. Η αντίστοιχη μεταβολή χωρίς τα πετρελαιοειδή παρουσίασε μείωση κατά 266,6 εκατ. ευρώ, δηλαδή 1,4%

Η συνολική αξία των εξαγωγών - αποστολών κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Ιουλίου 2015 ανήλθε στο ποσό των 15.325,0 εκατ. ευρώ (17.091,7 εκατ. δολάρια) έναντι 15.754,4 εκατ. ευρώ (21.611,7 εκατ. δολάρια) κατά το ίδιο διάστημα του έτους 2014, παρουσιάζοντας μείωση, σε ευρώ, 2,7%. Η αντίστοιχη μεταβολή χωρίς τα πετρελαιοειδή παρουσίασε αύξηση κατά 1.228,0 εκατ. ευρώ, δηλαδή 12,8%

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Ιουλίου 2015 ανήλθε σε 9.977,7 εκατ. ευρώ (10.950,0 εκατ. δολάρια) έναντι 12.395,2 εκατ. ευρώ (16.776,5 εκατ. δολάρια) κατά το ίδιο διάστημα του έτους 2014, παρουσιάζοντας μείωση, σε ευρώ, 19,5%. Η αντίστοιχη μεταβολή χωρίς τα πετρελαιοειδή παρουσίασε μείωση κατά 1.494,6 εκατ. ευρώ, δηλαδή 15,6%

Τα μηνιαία στοιχεία των ενδοκοινοτικών συναλλαγών, έχουν προσαρμοστεί στο σύνολο των ενδοκοινοτικών συναλλαγών, περιλαμβανομένων των συναλλαγών κάτω από το στατιστικό κατώφλ, βάσει των Ανακεφαλαιωτικών Πινάκων Ενδοκοινοτικών Παραδόσεων και Αποκτήσεων που υποβάλλονται από τις επιχειρήσεις στο Υπουργείο Οικονομικών. Αντίστοιχα, στα μηνιαία στοιχεία του εμπορίου με τρίτες χώρες, έχουν ενσωματωθεί και τα προσωρινά στοιχεία των "ελλιπών τελωνειακών διασαφήσεων", τα οποία μετά τη συμπλήρωσή τους θα αντικατασταθούν από τα αντίστοιχα οριστικά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αν και η παραπάνω ανάλυση έχει έναν καθαρά ενδεικτικό χαρακτήρα, κάνει εμφανή την ανάγκη αξιοποίησης τέτοιου τύπου επεξεργασιών για τον προσδιορισμό των κλάδων προς τους οποίους χρειάζεται να κατευθυνθούν επενδύσεις στο πλαίσιο ενός συνολικού σχεδίου για τον παραγωγικό μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας και την προώθηση των καθαρών της εξαγωγών. Είναι προφανές ότι μια πιο ακριβής αποτύπωση των εξαγωγικών δυνατοτήτων του κάθε κλάδου θα χρειαστεί να στηριχτεί σε πιο λεπτομερείς αναλύσεις σχετικά με τα ειδικά του χαρακτηριστικά στην Ελλάδα, τη διαρκώς μεταβαλλόμενη σχετική του θέση στις διεθνείς αγορές (λαμβάνοντας υπόψη και το ρόλο των τιμών), καθώς και τις γεωγραφικές περιοχές προς τις οποίες φαίνεται σε βάθος χρόνου να υπάρχουν ή όχι δυνατότητες για την προώθηση εξαγωγών. Επιπλέον, η επιτυχής βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας προϋποθέτει στον σχετικό σχεδιασμό να ενσωματωθούν και αναλύσεις για τη διαδικασία υποκατάστασης των εισαγωγών μέσω επενδύσεων σε κλάδους όπου αφενός η εισαγωγική διείσδυση (δηλαδή το μερίδιο της εγχώριας ζήτησης που καλύπτεται από εισαγωγές) είναι υψηλή και αφετέρου υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες για ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής.

Για την υλοποίηση όλων των παραπάνω επενδύσεων χρειάζεται να αξιοποιηθεί το σύνολο των δυνατών πηγών χρηματοδότησης τόσο από την Ελλάδα (εμπορικές και συνεταιριστικές τράπεζες, πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων) όσο και από το εξωτερικό (ΕΣΠΑ και Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων). Επιπλέον, προϋπόθεση για την επιτυχία του σχεδίου είναι οι επενδύσεις να συνοδευτούν από μια θεσμική μετεξέλιξη των φορέων και των οργανισμών του Δημοσίου που θα αναλάβουν την προώθηση ή την υλοποίησή τους. Έμφαση χρειάζεται να δοθεί στη θεσμοθέτηση περισσότερο αποτελεσματικών δομών συγκριτικά με τις ήδη υπάρχουσες, στη διαμόρφωση των αναγκαίων κινήτρων και στην απλοποίηση των διαδικασιών παρακολούθησης και ελέγχου.

Η βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας αποτελεί μία από τις αναγκαίες

συνθήκες για την έξοδο της χώρας από την οικονομική κρίση. Η αντίληψη που χαρακτηρίζει το πρόγραμμα προσαρμογής, το οποίο εφαρμόζεται τα τελευταία 2,5 περίπου χρόνια στην Ελλάδα, είναι πως η επιθυμητή αύξηση των καθαρών εξαγωγών θα επιτευχθεί κατά κύριο λόγο μέσα από τη μείωση του κόστους εργασίας. Υποστηρίζεται ότι η συγκεκριμένη μείωση θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών και άρα και την εξαγωγική επίδοση της Ελλάδας.

Ωστόσο, τα εμπειρικά δεδομένα που παρουσιάστηκαν παραπάνω δεν συνηγορούν υπέρ αυτής της άποψης. Αντίθετα, με βάση τις διαχρονικές τάσεις της ελληνικής οικονομίας και τη διεθνή εμπειρία αναδεικνύεται ότι ουσιαστική και μακροπρόθεσμη βελτίωση στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας μπορεί να υπάρξει μόνο μέσω ενός ολοκληρωμένου σχεδίου για την προώθηση επενδύσεων, την αντιμετώπιση της τεχνολογικής υστέρησης και την ενίσχυση των κλάδων της οικονομίας που εμφανίζουν μια δυναμική στις παγκόσμιες αγορές.

Οι φορείς χάραξης πολιτικής στην Ελλάδα έχουν συνεπώς δύο επιλογές: Η πρώτη είναι να συνεχίσουν την προώθηση της απορρύθμισης της αγοράς εργασίας, η οποία θα οδηγήσει σε περαιτέρω συρρίκνωση των μισθών (με δυσμενείς επιπτώσεις στην εγχώρια ζήτηση και στις συνθήκες διαβίωσης σημαντικής μερίδας του πληθυσμού), ευελπιστώντας λανθασμένα ότι αυτό θα επιφέρει βιώσιμη αύξηση των καθαρών εξαγωγών της χώρας. Η δεύτερη είναι να προχωρήσουν στην κατάρτιση και την εφαρμογή ενός συνολικού σχεδίου που θα έχει στόχο το μετασχηματισμό του παραγωγικού συστήματος στην Ελλάδα. Όσο η ασκούμενη πολιτική εστιάζεται στην πρώτη επιλογή, δίνοντας ελάχιστη έμφαση στη δεύτερη, τόσο απομακρύνεται η προοπτική για τη χάραξη μιας στρατηγικής που θα βελτιώσει σταδιακά τη θέση της χώρας στον διεθνή καταμερισμό της εργασίας και που −σε συνδυασμό με άλλες ριζικές παρεμβάσεις στο πεδίο της οικονομικής πολιτικής− θα μπορούσε να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση του οικονομικού αδιεξόδου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΦΡΑΣΕΟΛΟΓΙΑ

Καραμούζης Ν., Νανόπουλος Ν.Ξαφά Μ.(1993),.Επιπτώσεις από την απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων. Ελληνικό κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών 1993.

Λαπαβίτσας, et a, 2010

Λαπαβίτσας, 2012

Μήλιου & Σωτηρόπουλος, 2010

Νικόλαος Θ. Τσαβέας (1990).Το ισοζύγιο πληρωμών και η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας, Τράπεζα της Ελλάδος.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abbas, A. et. al. (2010), "Fiscal Policies and the Current Account", IMF Working Paper No. 121.

Abel, A., Bernanke, B. and Croushore, D., (2008) 'Macroeconomics', Sixth edition, Boston, USA.

Acemonglu, D. (1994) 'Reward structures and allocation of talent', European economic revie.

Adam, C., and Bevan, D. (2005), "Fiscal Deficits and Growth in Developing Countries", Journal of Public Economics, Vol. 89, No.4.

Beetsma, R., and Vermeylen, KM. (2007) "The Effect of Monetary Unification on Public Debt and its Real Return", Public Choice, Vol.133, pp. 393-415.

Briotti, M. G. (2005), "Economic Reactions to Public Finance Consolidation: A Survey of the Literature", ECB Occasional Paper No.38, October.

Buti, M. et al. (2009) "Is Lisbon Far from Maastricht? Trade-offs and Complementarities between Fiscal Discipline and Structural Reforms", CESoifo Economic Studies, Vol. 55, no 1, 165-196.

Corsetti, G. and Muller, G. (2006), 'twin deficits: Sqaring Theory, Evidence and Common Sense", Economic Policy, Vol. 21, pp. 597-638

Crowe and Meade (2008), Central Bank Independence and Transparency: Evolution and Effectiveness, European Journal of Political Economy, Vol.24, pp. 763-777

De Haan and Sturm,(1994) ,Political and Institutional Determinants of Fiscal Policy in the European Community.

Dhont, T. and Heylen, F., (2008) "Fiscal Policy, Employment and Growth: Why Is Continental Europe Lagging Behind?", Working Paper No.04/275, Faculty of Economics and Business Administration, Ghent University, Belgium

Dullien S. and Schwarzer, D. (2009) "Bringing Macroeconomics in the EU Budget Debate: Why and How?" Journal of Common Market Studies, Vol. 47, pp. 153-177.

Feyrer, J. and Shambaugh, J. (2009), "Global Savings and Global Investment: The Transmission of Fiscal Shocks", NBER Working Paper no. 15113

Freitag, M. and P. Sciarini (2001), "The Political Economy of Budget Deficits in the European Union", European Union Politics, Vol. 2(2), pp. 163-189.

Girardi, A. and Paesani, P. (2007) "Structural Reforms and Fiscal Discipline in Europe",

Transition Studies Review, Vol. 15, no2, 389-402.

Gong, G., Greiner, A. and Semmler, W. (2001), "Growth Effects of Fiscal Policy and Debt Sustainability in the EU", Empirica, Vol. 28, No. 1, pp. 3-19.

Grilli, V., D. Masciandaro and G. Tabellini (1991), Political and monetary institutions and public financial policies in the industrial countries, Economic Policy, 13, pp. 341-392.

Hahm, S.D., M.S. Kamlet & D.C. Mowery (1996) The Political Economy of Deficit Spending in Nine Industrialized Parliamentary Democracies: The Role of Fiscal Institutions, Comparative Political Studies 29.

Hemmking, R. et al. (2002), The Effectiveness of Fiscal Policies in Stimulating Economic Activity - A Review of the Literature", IMF Working Paper No. 208

Hibbs, Jr. (1977). "Political Parties and Macroeconomic Policy." American Political Science Review 71.

Janáčková, 2004

Kim, S. and Roubini, N. (2008) 'Twin Deficits or Twin Divergence?, Journal of International Economics, Vol. 74, Issue 2, pp. 363-383

Kneller R., Bleaney, M. and Gemmelli, M. (1999), "Fiscal Policies and Growth: Evidence from the OECD Countries", Journal of Public Economics, Vol. 74, pp. 171-190.

Mankiw, G (2002), 'Macroeconomics', New York, USA

Robinson J. , Torvnik R. and Verdier T. (2006), 'Political Foundations of the resource curse', Journal of Development Economics

Roubini, N. and J. Sachs (1988). 'Political Economic Determinants of Budget Deficits in the Industrial Economies', NBER Working Paper No. 2682, forthcoming in European Economic Review, 1989.

Shleifer, A., Djankov, S., La Porta, R. and Lopez-de-Silanes, F., (2008) 'The law and Economics of Self-Dealing', Journal of Financial Economics

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

Επεξεργασία στοιχείων ΕΛ.ΣΤΑΤ. από το ΚΕΕΜ. (ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ,ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ, ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ)

http://comtrade.un.org/data/ (Διάγραμμα 17)

http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFC02/- (Διάγραμμα 18,3,4)

Τράπεζα της Ελλάδος (Διάγραμμα 19 και 6)

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Διαγραμμα 9)

ΕΛ.ΣΤΑΤ (Διάγραμμα 20 και 11)

Eurostat και υπολογισμοί της ΕΚΤ (Πίνακας 4 και 2)

ΕΚΤ (Πίνακας 5)

http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/commercial.aspx